

CONCEPT-VERSLAG FORUM STAD VAN GEMEENTE RIJSWIJK
d.d. 21 januari 2021

AANWEZIG:

Voorzitter: mevr. M. Pelzer

BvR: de heren Cupedo/ Paredes Sanchez

GL: mevr. M. Alberts/ de heer M. Wit

VVD: de heren Sleddering / Oelen

D66: mevr. Woudstra/ de heer Veerman/de heer Lesemann

CDA: de heren Van Enk/ Majjaoui

PvdA: de heer Kooy

GBR: de heer v.d. Meij

RB: de heer M. Weterings

WIJ. : de heer Hoek

OR: de heer Jense

Pf. Houders: de heren Keus/ v.d. Laar; mevr. Besteman

Griffie: de heer J Hoefnagel

1. Opening

De voorzitter: Bij deze open ik het Forum van 21 januari 2021. Een bijzonder Forum, met eigenlijk geen raadsvoorstellen, maar wel een aantal geagendeerde IB-brieven.

2. Algemeen spreekrecht inwoners

De voorzitter: Ik begin met agendapunt 2, het algemene spreekrecht. Er hebben zich 2 insprekers gemeld, die zullen live inspreken vanaf het stadhuis en dan via Teams bij u allen binnenkomen. Wil ik als eerste het woord geven de heer Ernst Hoyer over raadsadres 20080, 'Trots op het Rijswijk van morgen'.

De heer Hoyer: Graag maak ik gebruik van het insprekrecht om de brief met als titel 'Trots op het Rijswijk van morgen' toe te lichten. Hierin vragen wij aan u om nog meer dan voorheen bij het nemen van uw beslissingen rekening te houden met de gevolgen ervan op de lange termijn. Concreet vraag ik u, als bewoner van Rijswijk, om een nieuwe omgevingsvisie voor Pasgeld, aangepaste bevelenverandering, onder andere maatschappij, klimaat en directe omgeving. Een visie/masterplan dat voor dit gebied een sterk verouderde en onvolledig uit 2009 stammende masterplan voor Rijswijk-Zuid zou moeten vervangen. Allereerst echter zou ik willen beginnen met 2 recente gebeurtenissen waar we enorm van zijn geschrokken. Gebeurtenis 1: in de formatiebijeenkomst op 7 december over het Havenkwartier – en dan

gaat het over meer dan 2500 woningen en 4000 tot 5000 nieuwe bewoners – wordt terloops opgemerkt dat de nodige natuurwaardencompensatie met name elders gedaan zou kunnen worden, zoals bijvoorbeeld de verbetering van de waterkwaliteit in het Wilhelminapark. Bomen aanplanten is helemaal niet zo nodig, een beetje wel, omdat het beleidsstreven van Rijswijk van één boom per inwoner toch allang is losgelaten. Ook werd geponereerd dat, zonder enige berekening, dat het Elsenburgerbos – dat is een deel van het Pasgeld – voldoende overloopgroen zou bieden voor het opvangen van de nieuwe bewonersaantallen en dat Rijswijk als groene gemeente nog ruim voldoende compensatie zou bieden voor de opvang van de grote groei in de komende jaren. Conclusie: het nu nog groene karakter van Rijswijk wordt dus niet gezien als waardevol onderscheiden identiteit, maar als: er is nog genoeg ruimte om te bouwen. Niet gekwalificeerd, niet onderbouwd en tegen het beleid van de gemeente Rijswijk zelf in. Zo kunnen we nog meer ook van overlap getuigende ontwikkelingen melding maken. Gebeurtenis 2: als bewoner van Pasgeld werden we in oktober vorig jaar opgeschrikt door het verkrijgen van gronden en plotseling voorbelast van Pasgeld-West, een deel tussen Lange Kleiweg en het spoor in. Hoewel wij in een participatietraject zitten over de inrichting van Pasgeld was ons niets meegedeeld. Zonder vergunning werd daar gereden en door formeel protest opkwam middels in een bezwaarschrift trok men zich uiteindelijk terug. Er is echt al heel veel leed geschied: hazen en roofvogels volgens zijn gevlucht, Pasgeld-West – ook een stuk oud slagenlandschap – sterk aangetast. Ook hier blijkt naast een grote haast om te bouwen een absolute ontkenning van Rijswijk als groene gemeente. Open ruimte is schijnbaar ruimte om te bouwen, het liefst zo snel en zo vol mogelijk. Helaas kan ik nog een aantal andere voorbeelden noemen, zoals waarbij een totaalvisie ontbreekt of er wordt volstrekt niet nageleefd, zoals het feit dat Rijswijk er via het projectbureau verbreding A4 moet achter komen hoe enorm waardevol het resterende slagenlandschap is. Terug naar de brief. In onze brief tonen we aan dat er sinds 2009 ongelooflijk veel is veranderd, zoveel dat het onverantwoord is om door te bouwen, letterlijk en figuurlijk op het verouderde masterplan Rijswijk-Zuid uit 2009. We tonen dit aan aan de hand van de thema's klimaat, biodiversiteit, licht, lucht, geluid, bodem, horizon, infrastructuur, historie, landschap bebouwing, bebouwde omgeving, corona, vele stakeholders, recente ontwikkelingen die nooit zijn meegenomen en last but not least de nieuwe financiële modellen en de nieuwe financiële mogelijkheden. Met vrijwel al deze elementen is in het masterplan van twaalf jaar geleden geen of nauwelijks rekening gehouden. Nu ontbreekt een samenhangende logica en het steeds invullen van steeds die ene postzegel veroorzaakt stelselmatig nieuwe problemen, van blokkades tot ver in de toekomst. Hierover ook het boekje van rijksbouwmeester Floris Alkemade, wat in de brief kort wordt genoemd. In onze schets schetsen we twee scenario's van een toekomstige Rijswijk. Het ene scenario: stel, we maken even pas op de plaats en beschouwen in het licht van alle veranderingen of we nog op de goede weg zijn. Of er nog eerder gesteld en nu nog steeds hetgeen is wat we voor ogen hebben en dat er geen zaken zijn waar wij met de ogen van nu onszelf in de toekomst zullen benadelen. Op basis van nieuwe inzichten vanuit een breed omgevingsperspectief, niet alleen vanuit het stedenbouwkundige oog, maar ook met de ogen van een landschapsarchitect wordt naar een breder gebied gekeken. Het landschap en verbeterde landschappelijke waarden worden ook gevisualiseerd. De uitkomst zou dan wel eens een hele andere kunnen zijn. Pasgeld in 2030 is de met visie nog meer verbeterde groenblauwe historische corridor die Rijswijk nadrukkelijk van Delft onderscheidt. Het is een kwalitatief hoogwaardig aaneengesloten gebied, de unieke biodiversiteit is toegenomen en door de sterk in aantal toegenomen omwonenden, recreanten, bewoners van Rijswijk en vele anderen wordt intensief gebruik gemaakt van dit dicht bij huis gelegen gebied. Er is niet alleen naar Pasgeld in stukjes gekeken, maar met een veel grotere blik, waarbij de ontwikkeling en de omgeving nadrukkelijk zijn meegenomen. Een totale visie op de ontwikkeling van het hele gebied. Meer bomen en water hebben het mogelijk gemaakt dat het gebied een deel van de klimaatdruk opvangt. Rijswijk heeft zijn status als groene gemeente niet verloochend, integendeel, daar extra aandacht aan geschonken. Met trots kan Rijswijk, zoals in de recente geschiedenis al is eerder gebeurd, terugkijken op het feit dat een vooruitziende blik haar onderscheidt van andere steden in Nederland. Een stad die niet alleen heeft gebouwd met stenen, maar ook heeft gebouwd met inzicht, groen, beleid, et cetera. Financieel is het plaatje gezond, omdat rekening is gehouden met mogelijke maatschappelijke kosten en baten en waar bovendien een aantal

alternatieve geldbronnen zijn aangeboden. In 2030 wordt met tevredenheid teruggekeken naar het feit dat even pas op de plaats is gemaakt en dat men in 2021 niet is doorgedaan op de oude weg of de bestaande weg, op basis van verouderde plannen. Dat men terdege rekening heeft gehouden met de veranderde en veranderende omstandigheden, wel gebouwd heeft, maar op de juiste plek. Of er is een scenario 2, doorgaan op de ingeslagen weg. Stel dat we doorgaan op de bestaande oude weg. Volgens in overeenstemming met de masterplannen 2009, een stapsgewijze bouw van de deelgebieden. Dan zou het resultaat in 2030 het volgende kunnen zijn: Rijswijk en Delft zijn vastgegroeid, zodat Pasgeld is volgebouwd. In niets onderscheiden de nieuwe wijken zich van vrijwel overal in Nederland in de jaren 20 en 30 van deze eeuw uit de grond gestampte fantasieloze bebouwing in de periferie van de stad. Een deel van het Elsenburgerbos en wellicht nog een heel klein stukje van het deels afgegraven slagenlandschap zijn overgebleven als laatste stuk aaneengesloten groen. Dit groen voelt een enorme druk vanuit de toegenomen bevolking en de aanpalende gebieden. Bijvoorbeeld de duizenden woningen in Rijswijk-Buiten in het Havengebied. Kenmerk van het huidige gebied zoals lange zichtlijnen, specifieke biodiversiteit, donker in de nacht, et cetera, zijn grotendeels verloren. Aan de goede ontsluiting in het openbaar vervoer, aangepast aan de enorme woonaanwas wordt nog niet gewerkt, maar brengt voortdurend hoge extra kosten met zich mee. De Plasbroekpolder daarentegen is nog sterk verpauperd, een substantieel deel van het vastgoed is verder verouderend en incurant. De leegstand is nog verder toegenomen. Wat tot nu toe uitstekend openbaar vervoer was – tram en trein – is niet meer rendabel en deels stilgelegd. Het is een desolaat gebied met weinig activiteit. Om de leefbaarheid te vergroten en de scheefgegroeide roodgroenverhouding weer wat te corrigeren wordt overwogen een aantal gebouwen te slopen om een stadspark te maken. Een dure, maar noodzakelijke ingreep waar destijds geen rekening mee gehouden is. In 2030 wordt betreurd dat men destijds niet of te weinig rekening heeft gehouden met de enorm veranderende omstandigheden. Rijswijk zit met enorme kostenposten, de leefbaarheid is enorm afgenomen, een erfenis uit het recente verleden. Ik rond nu af. Concreet vragen wij u: neemt u beslissingen meer dan ooit tevoren in dit nieuwe jaar op basis van de impact op de lange termijn, houd Rijswijk onderscheidend, borduur niet voort op zwaar verouderde plannen, probeer niet te concurreren met andere gemeentes door nog meer woningen te bouwen. Het onderscheid je niet, sterker: je valt terug en wordt onherkenbaar. Maak juist gebruik van je sterktes, zoals groen, open en klimaat-adaptief. Verzwak Rijswijks identiteit niet door telkens meer aaneengesloten groen in te leveren, totdat het op is. Dan nog wat concreter: stop met blind doorbouwen in Pasgeld. Ik vraag dat voor iedereen in Rijswijk. Maak pas op de plaats en vraag om een nieuw omgevingsplan, een masterplan voor Pasgeld, waarin met alle factoren rekening wordt gehouden, de brede omgeving, alle elementen die genoemd zijn. Zodat we ook straks onze kinderen recht in de ogen kunnen blijven kijken en niet afpakken wat niet meer terug te draaien is, plus opzadelen met de lasten die wij vandaag niet hebben willen zien. Bij deze. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Hoyer. Iets over de tijd, maar dank voor uw inspraak. Zijn er raadsleden die vragen willen stellen?

De heer Van Enk CDA: Dank u wel, voorzitter. Ik heb twee vragen aan mijnheer Hoyer. Klopt het dat ik uit zijn betoog moet afleiden dat hij gewoon voorstelt dat er niet gebouwd wordt op Pasgeld? Want daar komt het volgens mij echt alleen maar op neer en dat is een duidelijk standpunt. Verwoordt hij dat standpunt ook namens de werkgroep Pasgeld, of is het een persoonlijk standpunt?

De heer Hoyer: Het laatste is dat het gewoon de werkgroep Pasgeld is die ik vertegenwoordig. Het eerste is dat wij in alle realiteit en ook in een samenwerkingstraject bekijken wat de mogelijkheden zijn. Wij zijn niet per definitie tussen helemaal niets bebouwen, we zijn geen aartsconservatievelingen. We zeggen alleen: er zijn veel logischere plekken om te bouwen, er zijn andere methodes om te bouwen, er zijn mindere verdichtingsmogelijkheden. Wij doen al mee in een participatietraject, alleen daar is een andere brief over, dat zult u zien. Maar het is niet per definitie helemaal niets. Wij zijn wel reëel, maar we zeggen wel: dit is een zo waardevol stuk groen dat het een heel ander assessment, een hele andere kijk op de zaak nodig

heeft. Naast alle bebouwing in de omgeving zeker geen dubbeltellingen nodig heeft, zodat het nu – wat het lijkt – het afvoerputje van alles wordt van heel Rijswijk. Straks is het volgebouwd en als het enige alternatief is hetzelfde als wat we nu al kunnen nemen, maar het dan doorgeschoven naar een volgende generatie. Ik hoop dat dat antwoord op uw vraag is.

De heer Wit GL: Mijnheer Hoyer, bedankt voor uw inspraak. Ik heb eigenlijk in het begin van het hele relaas wat u in een hele korte tijd ons heeft doen toekomen had u het over de participatie. Daar kwam u net nog even op terug. Kunt u mij aangeven hoe u die participatie momenteel ervaart en hoe dat de afgelopen tijd gegaan is? Want ik heb ook begrepen, de andere brief heeft daar ook iets over te zeggen, maar ik zou het graag uit uw mond ook even horen: hoe ervaart u dat momenteel?

De voorzitter: De heer Hoyer.

De heer Hoyer: Dank u wel. Dat staat letterlijk in de andere ingekomen brief die er is, zo ervaren wij de participatie. Het ene na de andere vertrouwensbreuk die jullie aan alle kanten weer proberen te herstellen. Achter elkaar aanlopen en elke keer voor voldongen feiten komen te staan. Ik kan daar niet veel meer van maken dan dat het is. Er was laatst dus echt een openingspoging gemaakt om te zeggen: wij willen doorgaan. Maar dan moet toch wel aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Eén van de allerbelangrijkste voorwaarden is dat er gewoon met ons in alle openheid en alle vertrouwen wordt geschakeld en dat niet continu achter onze rug dingen gebeuren. Ik zal u een voorbeeld geven. Zeer recent blijkt dat er toch een soort van natuurwaardenplan wordt gemaakt voor Pasgeld. Wij weten als werkgroep van niets. Dat lijkt me nogal essentieel, niet? Ik kan daar niets meer van maken.

Mevrouw Alberts GL: Voorzitter, dank aan de heer Hoyer voor het inspreken vanavond. Het is heel fijn om wat meer langetermijnvisie in de raad te horen of in dit Forum, want dat horen we niet heel regelmatig. Het is heel fijn dat we deze mooie woorden van u mochten ontvangen. Het rekenkamerrapport waar we later vanavond over zullen gaan spreken gaat er ook deels op in en sluit natuurlijk aan bij het hele rijtje met buitenprojecten, dat is zoals de casus daar opgenomen. Heeft u ook kennisgenomen van dit rapport van de rekenkamer en zo ja, onderschrijft u ook de conclusies die daarin staan?

De voorzitter: De heer Hoyer.

De heer Hoyer: Heel eerlijk gezegd, ik hoorde pas heel kort recent van het rapport, maar in de werkgroep is het bekend. Maar ik kan niets over de conclusies zeggen. Dus daarop moet ik u het antwoord helaas schuldig blijven.

De voorzitter: De heer Sleddering wil reageren hierop.

De heer Sleddering VVD: Mag ik u suggereren om vooral te letten dat de raad aanvullende vragen stelt en geen statements maakt? Want dat begint er behoorlijk op te lijken, twee keer GroenLinks achter elkaar. Dus het zijn verhelderende vragen voor de raad en geen discussie, want die dingen komen nog op de agenda.

De voorzitter: Punt is duidelijk, ik was er al bewust van, mijnheer Sleddering, maar dank voor uw opmerkzaamheid ook. Mijnheer Veerman.

De heer Veerman D66: Dank u wel, voorzitter. Ik heb één aanvullende vraag over het slagenlandschap, wat genoemd wordt door de spreker. Dank daarvoor trouwens, voor het mooie stuk. Wat valt daar bij u precies onder, het slagenlandschap wat er nu is of vallen daar ook de oude kasgebieden nog onder?

De heer Hoyer: Het slagenlandschap wat wij vaak het slagenlandschap noemen is dat driehoekje achter TNO, de vroegere plofzone, dat sinds 1 januari dan eigenlijk geen plofzone meer is. Als je echt integraal met landschappelijke ogen naar het gebied kijkt is er nog een ander stukje en dat is Pasgeld-West, terwijl degelijk ook nog slagenlandschap daar kassen op hebben gestaan deels. Maar wat nu dus al volledig onder het zand ligt, dat is het slagenlandschap. Ik wil er wel aan aanvullen dat de oplossing die door de A4 is gedictieerd, wat ik eigenlijk dus ook heb aangegeven in mijn stuk, wat ik zei: potverdorie, eigenlijk had Rijswijk allang een visie moeten hebben, maar nu heeft de A4 dat gedictieerd. Waardoor wij – met de mond in ieder geval – van de wethouder hebben gehoord dat het uiteindelijk betekent dat daar niet gebouwd gaat worden. Ik heb dat aangetekend en ik zal dat heel erg bewaren. Maar het is wel dat er een laag vernis over Rembrandt komt. Dus het is een oplossing, waar niemand echt tevreden mee is, maar we doen het er mee en het is een garantie voor niet bouwen en dat is in ieder geval dat we een deel van Pasgeld voor de toekomst gered hebben. Een deel van een uniek gebied, want zoom maar eens in op de tijdreizen.nl en dan zul je zien dat het hier het enige gebiedje is wat nog overgebleven is in de wijde omtrek.

De voorzitter: Dan wil ik overgaan naar spreker nummer 2, mevrouw Van den Heuvel, eveneens over het raadsadres 20080, 'Trots op het Rijswijk van morgen'.

Mevrouw Van den Heuvel: Ik ben Lisette van den Heuvel, ik woon twintig jaar in Rijswijk en ik ben een bewoner van het Leeuwendaal. In het dagelijks leven ben ik bestuurder van een GGZ en een welzijnsorganisatie. Ik kwam tijdens een wandeling in het gebied Pasgeld tot mijn schrik een bord tegen waar ik zag dat er bebouwing wordt gepland in het gebied. Omdat mij en andere Leeuwendalers dat aan het hart gaat vond ik het van belang om vanavond in te spreken. Pasgeld is een gebied waar zowel ikzelf als veel andere Leeuwendalers graag ontspanning zoeken in de vorm van sporten of wandelen. Pasgeld geeft je het gevoel dat je echt buiten bent, het is een aaneengesloten groot stuk groen en geeft je juist door die groene vlakke en het weidse landschap de indruk je op het platteland te bevinden. Even weg uit de Randstad, zo lijkt het. Het is een stukje Rijswijk met een uniek karakter dat past bij Rijswijk en wat Rijswijk wil uitstralen als kleinere gemeente naast de grote drukke stad. Ik hoor u denken: ja, ja, dat is allemaal wel bekend, dat groen ontspanning geeft. Maar de meerwaarde van groen gaat verder. Uit onderzoek blijkt dat door toenemende verstedelijking steeds meer mensen in hun dagelijks leven steeds minder in contact komen met groen en natuur. Hierdoor wordt hun gezondheid en welzijn negatief beïnvloed, met name in de vorm van een toename van leefstijl gerelateerde ziekten. Voorbeelden hiervan zijn de opkomst van obesitas en depressie als volksziekte. Binnen zorg en welzijn wordt steeds meer gewerkt met het concept positieve gezondheid, u misschien wel bekend. Dit houdt in dat burgers met een lage zelfredzaamheid werken aan vooruitgang op diverse levensterreinen van zingeving tot beweging en participatie. Groen kan een belangrijke rol spelen binnen dit concept, zo benadrukt ook het ministerie van VWS in het programma 'Alles is gezondheid'. In het licht van het concept positieve gezondheid kan de inzet van groenvoorzieningen ook in Rijswijk een veel grotere rol spelen, zo ook het groengebied Pasgeld. In het coalitieakkoord van de gemeente Rijswijk beschrijft u grote ambities. U wil vooruitgang boeken op het gebied van welzijn, gezondheid, sociale cohesie, beweging en participatie van burgers van Rijswijk, in het bijzonder daar waar het gaat om kwetsbare groepen. Verbinding met en visie op het beleidsterrein omgeving en ruimtelijke ordening speelt hierin een hele belangrijke rol. Zaken die het welzijn en de gezondheid van burgers betreffen kunnen niet los gezien worden van de inrichting van de omgeving. Om de ambities van het college waar te kunnen maken is daarom een brede en integrale visie op de omgeving noodzakelijk. De wijze waarop er op dit moment wordt gekeken door het college naar Pasgeld komt op mij over als een eenzijdige en smalle manier van kijken. Het bebouwen van deze omgeving met woningen om financiële tekorten elders op te lossen komt op mij over als: grote stappen, snel thuis. Ik vind het van groot belang dat het college, daar waar het gaat om groen en andere omgevingsvraagstukken, het proces vormgeeft in de juiste volgorde. Dat betekent allereerst een langetermijnvisie ontwikkelen op de omgeving vanuit een domein overstijgende, lees: integrale blik. Dus inclusief gezondheid, welzijn en participatie.

Vanuit die blik zouden er vervolgens besluiten moeten worden genomen over benodigde faciliteiten en infrastructuur en niet andersom. Nu dreigen er besluiten te worden genomen over infrastructuur zonder dat daar een goed doordachte brede visie onder ligt. Ik ben ervan overtuigd dat er vanuit een domein overstijgende stip op de horizon – samen vormgegeven met burgers en bijvoorbeeld ook ondernemers – een completere blik ontstaat op het groengebied Pasgeld en hoe dit gebied nog meer ten goede kan komen aan alle burgers van Rijswijk. Hoe kunnen we het gebied meer benutten voor zaken als recreatie, ontspanning, educatie of als dagbesteding voor kwetsbare burgers? Wat is er dan nodig? Het zou daarbij interessant zijn om het behoud van groen om te zetten in een businesscase. Beter benutten van groen kan leiden tot besparingen op andere beleidsterreinen. Op deze wijze wordt er echt recht gedaan aan de positieve effecten die het groengebied Pasgeld kan hebben voor Rijswijkse burgers op de korte en lange termijn. Alleen de economische blik van bebouwing is echt veel te smal en slechts één van de vele perspectieven. Ik kom tot een slot. Ik zou het college met klem willen vragen eerst stil te staan. Stil te staan om eerst een visie te ontwikkelen, voordat men besluit het karakter van een uniek stukje Rijswijk teniet te doen. Realiseert u zich hierbij dat groen opheffen nooit meer teruggedraaid kan worden. Ik vraag daarbij aan het college een brede inhoudelijke blik, bewaking van de omgevingsbalans en verder kijken dan de eigen politieke horizon. In uw coalitieakkoord geeft u aan dat u Rijswijk wil vormgeven samen met bewoners. Ik reken er daarom op dat u mijn signaal, dat leeft bij velen Leeuwendalers, meeneemt. Ik ben gaarne bereid om verder met u in gesprek te gaan over dit onderwerp.

De voorzitter: De heer Oelen.

De heer Oelen VVD: Dank u wel, mevrouw Van den Heuvel, voor uw betoog. U begon uw betoog met het feit dat u een bord heeft zien staan waar woningbouw werd aangekondigd in het gebied. Ik vroeg mij even af welk bord dat is. Doelt u op het bord wat pal naast staat, wat geplaatst is door de werkgroep Pasgeld en wat eigenlijk naast een gebied staat waar geen woningbouw wordt beoogd, maar wat gedacht is om daar de wateropvang vanuit de A4 in op te nemen? Heeft u het over dat gebied nu in dit betoog?

De voorzitter: Mevrouw Van den Heuvel.

Mevrouw Van den Heuvel: Ik doel op dat gebied en inderdaad ook het gebied wat verderop, als je naar Delft loopt over het Jaagpad, dat is het gebied waar het om gaat. Dat hele gebied daar maken ook mijn wijkbewoners en ikzelf gebruik van voor recreatie en hardlopen. Een bijzonder karakter daar, dus ik heb het over het hele gebied, ja.

De voorzitter: Ik zie nog een handje van de heer Veerman.

De heer Veerman D66: Aansluitend wil ik daar toch even op ingaan, want deze mevrouw noemt – bedankt voor uw mooie woorden – de omgevingsbalans. Als voorzitter van de Werkgroep Omgevingswet doet me dat natuurlijk deugd en denk ik: daar moet ik toch iets over zeggen. Want wij in Rijswijk zijn daar natuurlijk ook aan de ene kant wel mee bezig. Het is nog niet zover, om dit soort elementen die u nu noemt als gezondheid, recreatie, oog hebben voor groen en water, welzijn, om die mee te nemen in de infrastructuur zoals die er nu ligt. Dat zal nog wel even duren, want die Omgevingswet komt er wel in 2022. De visie moet nog gemaakt worden en de raad heeft daar nog van alles over te beslissen en terecht. Nou hebben we straks een plan waar we in de toekomst die participatie over dit soort infrastructurele vraagstukken op een hele andere wijze kunnen gaan inrichten.

De heer Van Enk: Ik denk dat elk raadslid hier wel ideeën over heeft, maar we zijn bezig met inspreken en hooguit een enkele een verhelderingsvraag, dacht ik.

De heer Hoek WIJ., mevrouw Van den Heuvel. Bent u wellicht bereid om, indien we gaan kijken naar een businesscase voor de brede welvaart, om daar ook input aan te leveren.

De voorzitter: Mevrouw Van den Heuvel.

Mevrouw Van den Heuvel: Ja, daar ben ik toe bereid, uiteraard. Ja, om daarover mee te denken.

De heer Hoek WIJ: Hartstikke fijn. Dank u wel.

De voorzitter: Dan dank ik de sprekers voor hun moeite en genomen moeite om naar het stadhuis te komen.

3. Lijst van ingekomen stukken

De voorzitter: Ga ik door met agendapunt 3, de lijst van ingekomen stukken en wijze van afdoening. Er is een verzoek binnengekomen om IB 20174 te agenderen, een verzoek van de heer Oelen VVD. Wilt u dat nog toelichten, mijnheer Oelen?

De heer Oelen VVD: Nee, volgens mij is het vrij duidelijk, dat verzoek. Ik wil het graag dat bespreken voor het eerstvolgende Forum. Voorstel wordt gesteund door BvR, GBR en D66.

De voorzitter: Dat zijn er al 4, dus bij deze geagendeerd voor 18 februari Forum Stad. Er zijn verder geen verzoeken en de lijst is hiermee vastgesteld.

4. Vaststelling agenda

geen

5. Mededelingen college

geen

6. Terugkoppeling Gemeenschappelijke Regelingen

De voorzitter: mijnheer Sleddering.

De heer Sleddering VVD: mevr. Alberts GL en ik hebben een vergadering bijgewoond van de MRDH, de adviescommissie vervoer. Daar is de stand van zaken ons meegedeeld over de plannen voor de financiële problemen bij het openbaar vervoer als gevolg van de corona. Er is ook een brief naar de raad naartoe gegaan, er werd even gevraagd of iedereen dat had gekregen. Nou, wij konden melden dat Rijswijk keurig bediend is door het college, we hebben inderdaad die brief gezien. Er komen nog meer van dit soort brieven, er komen nog meer bijeenkomsten. Maar om even een idee te geven: de MRDH gaat niet uit van het negatiefste scenario, maar bereidt zich voor op een negatief scenario van een bezuiniging, de komende 10 jaar op het openbaar vervoer van 942 miljoen. Dat betekent ruim 90 miljoen per jaar. Die bezuinigingen moeten gevonden worden in de exploitatie, in de MRDH, dus niet in de investering in de infrastructuur. Dat worden bijzondere tijden, maar er wordt nog veel over gesproken en er komen nog veel informatiebrieven over.

De voorzitter: Mevrouw Woudstra D66

Mevrouw Woudstra D66: Dank aan de heer Sleddering. Het zal zeker nog, omdat het uit de exploitatie moet komen, veel stof doen opwaaien dan. Als u zegt 'er komen nog veel bijeenkomsten', is dat dan specifiek voor de adviescommissie of ook voor alle raadsleden?

De voorzitter: Mijnheer Sleddering.

De heer Sleddering VVD: Bijeenkomsten voor de adviescommissie, bijeenkomsten met de wethouders, de bestuurders. Uiteindelijk zullen wij de voorstellen in de raad krijgen.

Mevrouw Woudstra D66: Dank. Ik wil dan graag voorstellen om als raad die inbreng goed voor te bereiden, zodat we dat ook niet achteraf pas commentaar kunnen leveren. Dus misschien kunnen we daar iets over afspreken.

De voorzitter: Ik zie de heer Sleddering al een duim opsteken, die zal ook in overleg gaan met de griffie.

7. Overzicht toezeggingen en moties

Geen opmerkingen

8. Vaststellen Forumverslagen

De voorzitter: correctie de heer Cupedo BvR behoorde tot aanwezigen Forum Stad 3 december en de heer Paredes tot aanwezigen van Forum Stad 8 december 2020. Dit wordt gecorrigeerd door griffie.

9. Rekenkamer onderzoek beheersing en sturing van grote projecten in Rijswijk

Betreft: presentatie door Rekenkamer : mevr. Van Enkhuijzen en de heer Mol van Onderzoeksbureau AEF.

Mevrouw Van Enkhuijzen: Mijn naam is Linda van Enkhuijzen, ik ben lid van de rekenkamer Rijswijk en ik ga vanavond het onderzoek Beheersing grote projecten toelichten. Ik zal dat alleen doen. Ik heb wel iemand meegenomen, digitaal, van het onderzoeksbureau AEF, Yourai Mol, die eventuele inhoudelijke vragen over het onderzoek kan beantwoorden. Ik wil eerst nog even wat vertellen over – o, ik zie de presentatie niet meer – over de rekenkamer zelf. Dit is de eerste keer nu dat wij in deze vorm de rekenkamer in het Forum komen. Wij doen een onafhankelijk onderzoek naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het gevoerde bestuur en brengen hierover verslag uit aan de gemeenteraad, vanavond dus het Forum. Op dit moment zijn we nog bezig met 2 andere onderzoeken, namelijk het H10-onderzoek, naar het inkoopbureau Jeugdzorg, dat loopt nog. En we zijn momenteel nog bezig met een onderzoek naar meldingen in de openbare ruimte. Dat komt, verwachting, tweede kwartaal van dit jaar wordt dat onderzoek beschikbaar. Vanavond ga ik het hebben over het onderzoek Beheersing grote projecten. Deze presentatie bevat conclusies en aanbevelingen van ons onderzoek naar de beheersing, waarbij Rijswijk-Buiten als casus is genomen. Overigens zal over dit onderzoek nog een raadsbesluit genomen moeten worden, maar dat is aan u en uiteindelijk niet aan ons als rekenkamer. Mag ik de volgende sheet graag? De centrale onderzoeksvraag bij het onderzoek was: hoe is de sturing vormgegeven bij het project Rijswijk-Buiten en wat valt daaruit te leren voor andere grote projecten? Deze onderzoeksvraag is voortgekomen uit gesprekken die wij hebben gevoerd met de raadsfracties en ook de klankbordgroep vanuit de raad en is daarna opgenomen op onze groslijst van onderzoeken die wij zouden gaan doen. Dus dat is de reden waarom voor deze onderzoeksvraag is gekozen. Mag ik de volgende sheet? We zijn met dit onderzoek tot de volgende conclusies gekomen. De eerste conclusie is dat de meerwaarde van de procedureregeling Grote Projecten voor de sturing op grote projecten niet helemaal helder is. De procedureregeling bevat voorschriften voor informatievoorziening aan de raad, maar heeft niet echt betrekking op de manier waarop grote projecten worden aangestuurd. Het is niet goed te zeggen of de raad anders of minder goed geïnformeerd zou worden zonder de procedureregeling. De tweede conclusie is dat de uitvoering van het project Rijswijk-Buiten professioneel is ingericht met een apart programmabureau, maar dat er onvoldoende binding is met de beleidsdirectie. De uitvoering is belegd bij een apart programmabureau, dat direct onder het college valt en wordt aangestuurd door middel van een stuurgroep. Dit heeft gezorgd voor een grote slagkracht van het bureau en ook dat ze echt resultaten hebben kunnen boeken. Maar het heeft ook geleid tot een relatief grote afstand die wordt ervaren tussen het programmabureau en de

beleidsdirectie op het stadhuis, zogezegd. De beheersing is professioneel ingericht met een focus op een financieel sluitende exploitatie. Er zijn uitgebreide risicoanalyses, er vinden jaarlijks actualisaties plaats van de grondexploitatie. Voor de beheersing is het uitgangspunt van een sluitende exploitatie eigenlijk bepalend. De gemeente zou kunnen winnen in een meer inhoudelijk gesprek, dus niet alleen op het gebied van het financiële en een sluitende exploitatie, maar ook over de beheersmaatregelen en andere risico's. Bijvoorbeeld in scenario's: wat doen we als? De volgende sheet graag. Onze vierde conclusie is dat de sturing op Rijswijk-Buiten uitgaat van gestelde kaders, waarbij beperkt inhoudelijke herijking plaatsvindt. De sturing vanuit het college vindt met name plaats via de stuurgroep en de sturing is, zoals ik daarnet ook al noemde, vooral gericht op de beheersing van de financiële risico's en minder op de beleidsinhoudelijke doelen. Conclusie vijf is dat de raad uitgebreid wordt geïnformeerd, maar dat de mogelijkheden tot bijsturing niet altijd helder zijn. Er vindt wel uitgebreide informatievoorziening plaats aan de raad, voor zover wij hebben kunnen vaststellen, maar vraagstukken die politieke aandacht vragen worden niet expliciet genoemd in die stukken, terwijl dit op basis van de procedureregeling wel zou moeten. Dat staat specifiek in de procedureregeling ook aangegeven. De laatste conclusie is dat de sturing vanuit uw raad beperkt plaatsvindt en wat meer een ad hoc-karakter heeft. De besprekingen in de raad gaan vooral over de zich voordoende risico's. Een meer strategisch gesprek over de toekomstvisie van het project en eventuele herijking van de uitgangspunten lijkt wat beperkter plaats te vinden. Daarbij hebben we ook nog geconcludeerd dat de Sionsgaerde-bijeenkomsten mogelijk een risico vormen voor democratische verantwoording, omdat ze deels het gesprek in de reguliere raadsvergaderingen ondervangen, maar niet openbaar zijn. Dat zou een bepaalde schijn kunnen wekken van niet-transparantie. Volgende sheet graag. Wij hebben op basis van deze conclusie een drietal aanbevelingen opgesteld. De eerste is: reflecteer periodiek met de raad op de kaders van grote projecten en de informatievoorziening. Wij bevelen aan om in de procedureregeling een bepaling op te nemen dat er jaarlijks een reflectiebijeenkomst wordt georganiseerd met de raad en de verantwoordelijke wethouders. Hierbij kan aandacht besteed worden aan de inhoud van het project en de manier waarop de raad de kaderstellende en controlerende rol verder invult. Wij bieden daarbij aan om eenmalig een reflectiebijeenkomst te faciliteren in het kader van Rijswijk-Buiten, waarbij we het gesprek voeren over Rijswijk-Buiten als casus. Het is uiteraard aan u om daar wel of geen gebruik van te maken. Onze laatste aanbeveling is: voer een bredere evaluatie uit naar het project Rijswijk-Buiten, met specifieke aandacht voor governance, organisatie-inrichting, uitvoering, doelstelling en monitoring. Dit onderzoek is met name gegaan over sturing over grote projecten en Rijswijk-Buiten heeft daarin als casus gediend, maar het is geen evaluatie van het project op zich. We zien echter wel dat – gezien de lange looptijd van het project – het zinvol kan zijn om een bredere evaluatie uit te voeren naar het project. Dit waren mijn conclusies en aanbevelingen.

De voorzitter: Ik zou de leden van het Forum willen voorstellen om hierop te reflecteren – voor wie daar input of reflectie op wil geven – en dan meteen in uw reactie ook aan te geven of u akkoord bent om dit rapport met conclusies en aanbevelingen van de rekenkamer inclusief de input van het Forum van vanavond te agenderen voor de raad van 2 februari. Dus als u dat zou willen meenemen in het rondje dat we maken de langs de raadsleden voor een reactie. Mevrouw Alberts.

Mevrouw Alberts GL: Dank aan mevrouw Van Enkhuijzen voor de presentatie. Zoals ze al aangaf is het de eerste keer dat deze rekenkamer in onze raad, oftewel in dit Forum inhoudelijk een rapport presenteert, dus hartelijk dank daarvoor. Allereerst wil ik even ingaan op het proces, even nog een stapje teruggaan naar eerdere rekenkamerrapporten van uw hand. De rekenkamerrapporten van het eerdere vervolgonderzoek Burgerparticipatie en een quickscan DoeMee-onderzoek, die heeft de raad pas ontvangen in een mail van de griffie op 8 oktober, één dag na de raadsvergadering waarin het participatiebeleid is vastgesteld. Deze rapporten met de aanbiedingsbrief zijn niet als informatiebrief of als raadsadres in iBabs gekomen en is zodoende niet op de lijst van ingekomen of op de agenda van het Forum gekomen. Zijn deze rapporten wel openbaar beschikbaar? Dat is een vraag die ik heb. Hoe verloopt nu verder de relatie in de communicatie van de rekenkamer met de griffie? Misschien kunt u daar iets over

zeggen. Hoe gaat het contact met de klankbordgroep? Is daarover gesproken met de klankbordgroep vanuit de raad? Dan specifiek ingaan op het rapport Beheersing Grote Projecten. Het raadsvoorstel dat ontbreekt bij dit rapport. Waarom is deze er eigenlijk helemaal niet? Want voorheen was dat wel gebruikelijk, in de voorgaande periodes kregen we altijd in het Forum ook al het betreffende raadsvoorstel erbij. Dus graag daar verder duidelijkheid over. Dus ook als we dat raadsvoorstel ook nog niet hebben, om in te gaan op de vraag die de voorzitter stelde, of we akkoord zijn met het agenderen voor de raad inclusief de input van deze bespreking. Dan weten we eigenlijk nog niet helemaal precies waar we dan akkoord op geven, omdat we dat raadsvoorstel dus ook nog helemaal niet gezien hebben. Dus daar graag nog meer duidelijkheid over, wat er dan precies in het raadsvoorstel komt. De bestuurlijke reactie dan. De bestuurlijke reactie op het rapport is nogal kort, maar niet krachtig. Het rept over een concept, terwijl er toch echt het definitieve rapport van de rekenkamer is gepresenteerd. Het enige dat de reactie behelst is hoe de Sionsgaerde-overleggen zijn ontstaan. De reactie gaat totaal niet in op de conclusies en de aanbevelingen. Dan dus een vraag aan het college: komt het college nog met een nieuwe bestuurlijke reactie, waarin het rapport wel serieus wordt genomen? Want de rekenkamer geeft bevindingen, conclusies en aanbevelingen die niet alleen voor de raad zijn, maar waar het college zich zeker ook wat van mag aantrekken. Dat bij Rijswijk-Buiten de sturing vooral gericht is op de beheersing van financiële risico's, dat de stuurgroep in staat dient te zijn – dus waar ook de wethouders in zitten – om de informatie vanuit het programmabureau te beoordelen en waar nodig te challengen en dat het een risico oplevert wanneer de stuurgroep dit onvoldoende objectief kan beoordelen. Voer daarom een brede evaluatie uit naar het project Rijswijk-Buiten, is wat de rekenkamer aanbeveelt, met specifiek aandacht voor governance, organisatie-inrichting, uitvoering, doelstellingen en monitoring. Niet alleen de financiële risico's van een eventueel niet-sluitende grex. De heer Hoyer gaf het als inspreker eerder ook al aan: het is belangrijk om te kijken wat de gevolgen zijn op langere termijn. Een meer strategisch gesprek over de gewenste toekomstvisie van het project en/of de uitgangspunten herijking verdienen lijkt inderdaad in zeer beperkte mate plaats te vinden, zo schrijft de rekenkamer. Dat vinden we kwalijk. Pogingen vanuit onze fractie om meer over strategie en toekomstvisie te spreken lijken dikwijls aan dovemans oren gericht. Een reflectiebijeenkomst gaat het gebrek aan visie niet oplossen, maar de eerste aanzet tot verandering die de rekenkamer nu doet is zeer welkom.

De heer Van Enk CDA: Omdat ik denk dat er toch een misverstand in het spel is. Mevrouw Alberts bekritiseert het college dat ze het rapport niet serieus nemen, dat ze het hebben over een concept. Als ik het goed begrepen heb heeft het college inderdaad een concept gekregen om vooraf gehoord te worden over de voorlopige resultaten en brengt daarna de rekenkamer het definitieve verslag uit. Heb ik dat zo goed begrepen? Dan is het volgens mij ook gewoon een hele serieuze hoorprocedure van het college geweest.

De voorzitter: Ik vraag even aan de heer Keus om hierop te antwoorden. Wethouder Keus.

De heer Keus: Dank u wel, voorzitter. Volgens mij moet het inderdaad nog in zijn totaliteit worden vastgesteld door de raad.

Mevrouw Alberts GL: Nou, ik kan daar zelf wel even een reactie op geven dan. Want we hebben namelijk eerder in deze raad al wel rekenkamerrapporten ontvangen. Dat was namelijk in de voorgaande periode en ik weet dat natuurlijk een heel groot deel van u toen nog geen zitting had in de raad. Daarbij was er wel een fatsoenlijke bestuurlijke reactie die inging op het rapport. Er is een rapport gepresenteerd, er staat geen concept op, er is gewoon een rapport gepresenteerd van de rekenkamer. Op dat rapport van die rekenkamer, daarop volgt een bestuurlijke reactie dat ingaat op de aanbevelingen en conclusies. Dat is eerder zo geweest met rekenkamerrapporten en dat verwacht ik deze keer dus ook. Het klopt inderdaad dat er nog een raadsvoorstel moet komen, dat had er dus eigenlijk al moeten liggen, aangezien we dat nu bespreken. Maar dat ligt er niet en de rekenkamer gaat natuurlijk zelf over haar eigen rapport. Dat is alleen

maar aan de raad om dan vast te stellen dat we kennis hebben genomen van dat rapport en wat we gaan doen met de conclusies en aanbevelingen. Maar daarvoor hebben we uw bestuurlijke reactie, die inhoudelijk ingaat op het rekenkamerrapport, wel nodig.

De voorzitter: De heer Keus.

De heer Keus: Met het risico dat we een inhoudelijke discussie gaan krijgen over het rapport wil ik echt wel de indruk dat wij het rapport niet serieus zouden nemen toch echt ver willen tegenspreken, want dat doen we wel degelijk. Wij herkennen ons namelijk in zowel de conclusies als de aanbevelingen en daar gaan wij graag mee aan de slag. Dus als die indruk bestaat dat wij het niet serieus nemen, dan wil ik dat graag tegenspreken.

De voorzitter: Volgens mij is de volgorde vanavond dat alle raadsfracties de kans krijgen om te reageren op de conclusies en aanbevelingen, wordt dat vervolgens verwerkt in het eindrapport, gaat dat naar het college, het college geeft daar zijn reactie op en vervolgens wordt het als totaal geagendeerd, inclusief raadsvoorstel, in de raad van 2 februari. De enige vraag is, en daarom heb ik aan de voorkant gevraagd: reageer daar even op, of dat volgens u mogelijk is en dat is misschien nog aan het college met name om aan te geven, omdat dat een redelijk korte tijdspanne is. Maar dat is dus, volgens mij is uw opmerking correct en is dit in het proces unaniem. Was uw inhoudelijke inbreng daarmee beëindigd? Ja, dan ga ik naar de volgende. Ik zag de heer Van Enk van het CDA.

De heer Van Enk CDA: Zoals u het proces schetst lijkt me dat heel erg logisch in de oren klinken. Natuurlijk zijn er raadsleden die dat eerder hebben meegemaakt, maar dat is geen reden om hier allemaal over het proces te praten, want dat kan op verschillende manieren. Als ik mag reageren op het rapport, dan doe ik dat ook even voorafgaand van mijn complimenten en dank aan mevrouw Van Enkhuijzen en in u door de hele rekenkamer dat u tot dit mooie rapport gekomen bent, voor het eerst in de huidige rekenkamercommissie. Ik heb het met genoeg gelezen en ik heb inderdaad wel een paar vragen. U moet kijken of u dat kunt beantwoorden of dat we dat meenemen in de rest van het proces. De vraagstelling ging over grote projecten en u zegt: dat is vanzelf gefocust op Rijswijk-Buiten. Eigenlijk is het daarmee naar mijn smaak – en u moet het maar zeggen als het niet zo is – een rapport geworden over Rijswijk-Buiten en minder over grote projecten in het algemeen. Want het lijkt mij heel lastig om conclusies over Rijswijk-Buiten nu ook vanzelf breed te trekken over de andere grote projecten in onze gemeente. Verder, u hebt gezegd in de conclusies: minder sturing op beleidsinhoudelijke doelen vindt er plaats. Wel op de financiën, minder op beleidsinhoudelijke bedoelen. Ik zou dan moeten weten waar die beleidsinhoudelijke doelen staan overigens, want het bouwen van Rijswijk-Buiten heeft natuurlijk destijds een besluit gekend en ik heb zo'n gevoel dat we dat in de gemeente als vanzelfsprekend hebben overgenomen. Inderdaad, de grip is vooral geweest op de financiën. Als ik het rapport zo lees dan vind ik dat eigenlijk, ook als ik naar de conclusies kijk, wel een groot compliment aan het projectbureau met name en het college en de colleges als ik zie hoe de zaak tot nu toe wordt beheerst. Dat vind ik eigenlijk wel een positieve uitkomst van dit onderzoek van de rekenkamer. Het is altijd zo: als je een zaak goed beheerst, dan kan dat ten koste gaan van flexibiliteit naar buiten. Op dat punt denk ik dat we het ons als raad misschien wel kunnen aantrekken dat we, wij kunnen natuurlijk ook aan het college vragen over andere beleidsdoelen die we belangrijk vinden, om daar een discussie over te voeren. Ik heb dat zelf denk ik aangezwengeld op het voorbeeld wat hier wordt genoemd als uitzondering, namelijk de mate waarin we woningen gaan bouwen in de sociale sector of in de vrije sector. Dat heeft tot nu toe tot een goede discussie, vind ik, geleid in de raad en dat heeft ook consequenties voor de manier waarop we in Rijswijk-Buiten het project gaan afmaken. Ik denk dat het dus wel kan, maar dat we daar als raad ook een rol in kunnen spelen en ik denk dat het college daar natuurlijk ook een hele belangrijke rol in kan spelen. In die zin zou ik zeggen op voorhand: ja, de aanbeveling om nu dit project Rijswijk-Buiten nog verder te onderzoeken lijkt mij, gelet op de conclusies, niet heel erg nodig. Ik zou dan liever suggereren om de andere grote projecten die wat meer atypisch zijn

of minder atypisch dan Rijswijk-Buiten, om die in het vervolg aan een onderzoek te onderwerpen. Dat zou mijn voorstel zijn.

De voorzitter: Dan ga ik naar de heer Leseman D66.

De heer Leseman D66: Dank aan de rekenkamer voor het onderzoek en de gegeven presentatie. We herkennen de aanbevelingen van het rapport en zien we ook graag ze dus tegemoet bij de kaders voor de grote projecten en de rol van de voortgangsrapportages hierin worden herijkt. Als fractie van D66 Rijswijk hadden we een tweetal vragen. Als eerste denk ik voor mijnheer Mol van AEF. De rekenkamer geeft aan dat de verbinding tussen beleid en het programmabureau als onvoldoende kan worden geclassificeerd. Wij vroegen ons af waarom die classificatie onvoldoende is en ten tweede of hier voorbeelden van kunnen worden gegeven. Daarnaast vroegen wij ons af of hier vanuit de rekenkamer of vanuit AEF een advies voor is, om deze integraliteit te verbeteren. Hiernaast begrepen wij vanuit de aanbiedingsnota dat er een onderzoek vanuit de H10 in begin 2021 klaarligt. Wij vroegen ons af of hier al een concrete datum voor is. Tot zover.

De heer Mol bureau AEF: Het horen is het belangrijkste. Ik zal ook even, misschien dat mevrouw Van Enkhuijzen van de rekenkamer daar ook nog op wil reageren. Het punt over de relatie tussen het programmabureau en de beleidsdirectie, gebaseerd op de gesprekken die wij hebben gevoerd zien we dat dat programmabureau heeft een duidelijke opdracht meegekregen bij het begin, is daarmee aan de slag gegaan. Daar zit ook die voortvarendheid in en dat is, net noemde iemand het al, dat is ook een succesfactor geweest, maar dat is ook wel een eigen spoor geworden binnen de gemeente. Dus er is weinig gesprek, zeker op het niveau van de beleidsmedewerkers. Welke specifieke beleidsdoelen daar dan niet zijn meegenomen, dat weet ik niet. Maar het gaat meer over het gesprek: is er een gesprek over sociale woningbouw en is er een gesprek over Rijswijk-Buiten? Op welk niveau wordt dat dan ook bij elkaar gebracht? Het niveau waarop dat bij elkaar zou moeten komen is de stuurgroep en het college. Op de andere niveaus lijkt dat minder bij elkaar te komen.

Mevrouw Van Enkhuijzen: U heeft het goed verwoord inderdaad. Wij hebben geconcludeerd dat er weinig op de beleidsinhoudelijke doelen is gestuurd. In het begin wat meer. Natuurlijk komt er naarmate het project vordert ook steeds minder, zijn er ook steeds minder zaken waarover beleidsinhoudelijk besloten kan worden, dat is vooral natuurlijk in het begin wat meer aan de orde geweest. Maar we hebben wel nadrukkelijk geconcludeerd dat bij het project Rijswijk-Buiten vooral het financieel sluitend maken van het project en de grondexploitatie, dat daar heel erg de nadruk op heeft gelegen.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de heer Jense, Onafhankelijk Rijswijk.

De heer Jense OR: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, het is inderdaad natuurlijk een groot project en Menno van Enk heeft terecht gezegd: daar zijn er nog wel meer van te bedenken. Waarom denk ik heel sterk op Rijswijk-Buiten wordt ingezoomd is natuurlijk, wat ook zojuist werd toegelicht, voornamelijk het geld en de sturing daarop is natuurlijk van wezenlijk belang. Zo'n 200 miljoen, ik geef het je te doen. Zie dan maar dat dat ook keurig netjes voor elkaar komt. Destijds, in 2006, is heel bewust gekozen voor het projectbureau, een organisatie met mensen die zich uitsluitend met de werkzaamheden van Rijswijk-Buiten zouden kunnen bezighouden, los van de dagelijkse waan van de dag die in een gemeentelijke organisatie ook natuurlijk altijd weer opduikt. De terugkoppeling aan de gemeentelijke organisatie is naar de mening van Onafhankelijk Rijswijk altijd goed en prettig verlopen, via het college. Uiteraard ook rechtstreeks naar de raad en onder andere die Sions-bijeenkomsten hebben daar een rol in gespeeld. De discussie: wat kun je dan nog inbrengen om wezenlijk te veranderen? Dat is op zich natuurlijk best lastig, maar laten we ons alsjeblieft als raad nou niet verbeelden, zeker niet als raad, als je weer een nieuwe raad krijgt en daarop weer nog een keer een nieuwe raad, want zolang loopt zo'n project, dat je denkt: we gaan

het nu even totaal anders doen. Als u weet dat we heel lang hebben moeten discussiëren tegen de stroom in bij mensen van ministeries die beweerden dat er in deze regio 60.000 huizen te veel zouden worden gebouwd, kom er nu nog eens om. Kom er nu nog eens om dat we 60.000 huizen te veel zouden bouwen. Eén incident wordt er denk ik in het rapport toegelicht en dat is op zich terecht, want dat was er ook één die gelijk behoorlijke financiële consequenties had. Dat was het hardnekkige bezwaar van DSM. Verder, voorzitter, is Onafhankelijk Rijswijk best tevreden over de gang van zaken, zoals Rijswijk-Buiten werd, wordt en nog verder zal worden gerealiseerd. Ik zou bijna willen zeggen: een broedende kip storen is in deze fase niet echt meer aan de orde. Maar wellicht wel de beeldspraak: laten we deze roedel nou niet te zeer verstoren met weer totaal andere ideeën. Als het gaat om de contacten tussen het programmabureau en de beleidsmensen van het stadhuis, dan zeg ik: dat zijn grote mensen, laten die dan nog eens een keer even met elkaar de koppen bij elkaar steken om te kijken hoe ze dat proces eventueel – als daar al sprake van is, het onttrekt zich aan mijn waarneming, moet ik u zeggen, maar ik zit ook niet meer in die positie om dat zo één op één te kunnen beoordelen – dan moeten die daar maar eens met elkaar de zaak nog eens een keer in zwaluwstaarten. De opvatting van GroenLinks, dat de reactie van het college niet serieus zou zijn, dat is denk ik terecht toegelicht waarom dat dan misschien kan ontstaan, dat beeld. Kortsluitend en afrondend zou ik willen zeggen: Onafhankelijk Rijswijk zou ervoor willen waken om het kind niet met het badwater weg te gooien. Wij zijn in grote lijnen dik tevreden met de gang van zaken en ik zou bijna willen zeggen: never change a winning team. Dank je wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Jense. Ga ik naar de heer Van der Meij.

De heer Van der Meij GBR: Voorzitter, dank u wel. Ook namens de fractie van Gemeentebelangen dank aan mevrouw Enkhuizen en de rekenkamer voor het eerste rapport wat de nieuwe rekenkamer aan de raad heeft doen toekomen. Daar wil ik graag een reactie op geven. Inderdaad kan ik me in grote lijnen vinden in het betoog van de heer Jense van zonet, het programmabureau en de positie van het programmabureau Rijswijk-Buiten kent een geschiedenis en bewuste keuzes die in de periode 2006-2010 zijn gemaakt met een groot mandaat vanuit het college, respectievelijk ook de toenmalige raad, om het bureau dedicated met een groter programma gebiedsontwikkeling aan de slag te laten gaan, aan de vooravond van toen de crisis. Waarbij we nog niet eens wisten hoe de woningbouwproductie daarvan los zou komen. Ik kan me nog goed herinneren de eerste paal die geslagen werd door de toenmalige minister Blok, voor de eerste 25 woningen, mind you. Niet wetende hoe het vervolg zou gaan. Dus ik denk dat we welbewust die keuze hebben gemaakt met elkaar, om het programmabureau met een fors vertrouwen en mandaat, met inderdaad een duidelijke financiële opdracht, maar ook op de andere beleidsterreinen – ik kom er zo meteen eventjes op terug – van quitte te laten gaan. In een reactie even op het rapport. U geeft aan in het rapport dat de procedure Grote Projecten, dat de meerwaarde niet helder is voor wat betreft het onderdeel projectbeheersing, maar met name uitgaat van rapporteren naar de raad toe. Mijn vraag is: hebben jullie in jullie onderzoek Rijswijk-Buiten respectievelijk in de ambtelijke organisatie ook onderzoek gedaan hoe de projectbeheersing in zijn algemeenheid nu is geborgd binnen de ambtelijke organisatie, welke investeringen er daar nu in zijn gedaan de afgelopen jaren? Toevallig weet ik vanuit mijn vorige positie dat dat in gang is gezet. Hoe is dat nu inmiddels ingebed, het projectmatig werken in zijn algemeenheid binnen de ambtelijke organisatie? U geeft aan, ten aanzien van Rijswijk-Buiten, dat er wel expliciet op financiën wordt gestuurd, maar weinig op beleidsmatig inhoudelijke doelen wordt gestuurd. Ik denk dat het zo is dat er expliciet op financiën wordt gestuurd, omdat dat heel zichtbaar is in de vorm van periodieke grondexploitatie, actualisatie en risicomangement, maar dat er wel degelijk in mijn optiek ook beleidsmatig behoorlijk gestuurd is. Dan neem ik maar even de duurzaamheidsambities als voorbeeld, waarbij wij begonnen zijn met een EPC-0-norm als richting, als hoop dat we dat zouden halen. Dat is nu min of meer juist standaard beleid geworden. Er is zelfs nu meer gerealiseerd als het gaat om nul-op-de-meter-concepten, andersoortige concepten. In hoeverre hebben jullie die kennis opgedaan in jullie onderzoek ten aanzien van wat de markt nu met name op dit onderdeel heeft opgepakt, anticiperend op nieuwe ontwikkelingen op het gebied van energie, op het gebied van duurzaam waterbeheer, wat wel

degeijk in de doorontwikkeling van Rijswijk-Buiten in verschillende deelplannen naar voren is gekomen? Wellicht dat we dat met elkaar wat weinig opgeschreven hebben in notities, maar wel degeijk die marktpartijen hebben daar in mijn optiek wel invulling aangegeven. Ik hoor daar graag een reactie op. Dan tot slot de vraag in hoeverre – en dat is misschien meer een vraag voor mijnheer Mol, geloof ik, dat dat zijn achternaam is, die heeft denk ik meerdere van dit soort projecten in den lande gedaan – in hoeverre kun je de toch wel succesvolle ontwikkeling van Rijswijk-Buiten tot op dit moment relateren aan de wijze waarop we dat georganiseerd hebben ten opzichte van vergelijkbare projecten in den lande? Waar we nog wel eens van horen dat men daar enorm worstelt met grote grondexploitaties en met vraagstukken als het gaat om projectontwikkeling. Dat waren mijn vragen, voorzitter.

De voorzitter: Dan geef ik even het woord aan mevrouw Van Enkhuizen voor de beantwoording. Ik begreep trouwens daarstraks dat ik de vragen van mevrouw Alberts niet heb laten beantwoorden, dus wellicht dat de leden van de rekenkamer daar ook nog even op kunnen ingaan. Maar eerst de vragen van de heer Van Meij.

Mevrouw Van Enkhuijzen: De heer Van Meij die vroeg naar projectbeheersing in het algemeen, of wij daar verder onderzoek naar hebben gedaan. Zoals ik daarstraks had aangegeven hebben we door middel van het onderzoek gekeken naar de grote projecten, maar om daar gevoel bij te krijgen hebben wij gekeken naar de casus Rijswijk-Buiten. Daar is ook wat betreft projectbeheersing zijn de conclusies over getrokken. De andere grote projecten die zijn geweest die waren ook echt anders van aard, bijvoorbeeld de reorganisatie van de gemeente en decentralisering van het sociaal domein. Dat zijn ook weer hele andere soorten grote projecten die je niet zo één op één met elkaar kunt vergelijken. Voor wat betreft het punt van de beleidssturing: ik heb niet gezegd inderdaad dat die niet plaatsvindt, maar wat wij hebben kunnen terugvinden in de stukken en ook wat we hebben begrepen uit interviews die er zijn geweest is dat toch de nadruk vooral heeft gelegen op het sluitend maken van de grondexploitatie. Niet zeggende dat daarbij aan beleidsinhoudelijke doelen geen aandacht is besteed, maar dat lijkt gedurende de loop van het project wel iets meer op de achtergrond te zijn geschoven.

De voorzitter: Dat was uw beantwoording, begreep ik. Dan was er nog een vraag aan de heer Mol.

De heer Mol: Jazeker. Misschien dat, zelfs nog een hele korte aanvulling op dat laatste, dat die beleidsinhoudelijke doelen bij aanvang van dat project zijn meegegeven met ook een hele duidelijke opdracht dat die exploitatie sluitend moet zijn, dat moest een kostenneutrale exploitatie worden. Dus er is op dat moment goed over nagedacht voor zover wij kunnen zien. Daarna is die opdracht top of mind geweest en daarna is die trein ook gewoon gaan rijden. Dus die kan ik misschien nog aanvullen. In hoeverre is het programmabureau, heeft het bijgedragen aan het succes ervan? Volgens mij hebben we daar ook in het rapport zijn we daar vrij helder over. Dus die uitvoering is, één van de conclusies die we trekken is dat de uitvoeringslag krachtig is ingericht, ook met dat programmabureau. Dus dat is zeker ook iets om gewoon blij mee te zijn en wellicht trots op te zijn dat dat ook heel veel goeds heeft gebracht. Met de kanttekeningen die wij daar uiteraard bij hebben geplaatst.

De heer Van der Meij GBR: Dank voor de beantwoording vanuit de rekenkamer. Ik hoor heel goed de beperkte reikwijdte van het onderzoek ten aanzien van het onderdeel projectbeheersing en ten aanzien van de beleidsinhoudelijke doelen. Maar plaats ik toch de bal, figuurlijk, naar het college toe, dat het wellicht voor het college een mogelijkheid is om een reactie te geven op de wijze waarop nu projectbeheersing in zijn algemeenheid binnen de ambtelijke organisatie is geborgd, welke investeringen er daar nu in zijn gedaan de afgelopen periode om de ambtenaren daar wat richting te krijgen, dat wij daar toch kennis van kunnen nemen als onderdeel van dit rapport. En als tweede wil ik toch ook aan het college vragen inzicht te geven in hoe erg hier op de beleidsinhoudelijke doelen gestuurd is, waarbij ik van mening ben dat er zeker impliciet een hoop gebeurd is in de afgelopen periode ten opzichte van ons masterplan

Rijswijk-Zuid – ik zie de heer Jense ook knikken – wat nog in die periode was van hopen en wensen. Maar dat we zeker ook aan de markt te danken hebben dat er heel veel op dat beleidsinhoudelijke vlak gebeurd is.

De heer Van Enk CDA: Ik wil graag de heer Van der Meij waarschuwen dat we niet impliciet of onbedoeld het college nu nog gaan opzadelen met een vervolgonderzoek. Om nog een keer de vragen over beleid te doen, dat gaat me te ver want ik zie daar helemaal geen aanleiding toe. We kunnen onze ambtelijke capaciteit maar één keer gebruiken.

De voorzitter: Even via de voorzitter graag. Ik wil even terug naar mevrouw Van Enkhuijzen met het verzoek of zij nog kan reageren op de vraag van mevrouw Alberts.

Mevrouw Van Enkhuijzen: Jazeker. De vorige twee rapporten die u aanstipte die staan op de website van de rekenkamer. Die zijn, wij waren in de veronderstelling dat we die vorig jaar juli aan de raad hadden aangeboden, maar daar is kennelijk iets misgegaan in het mailverkeer. Dat is geen goed excuus, maar goed, wij waren in de veronderstelling dat die waren aangekomen en dat daar bewust voor is gekozen om die niet in het Forum te behandelen. Dus dat is wat er met die rapporten is gebeurd. Maar ze staan wel op de website in ieder geval. U vroeg ook nog naar de samenwerking met de griffie en onze relatie daarmee. Dat gaan wij in onze eerstvolgende klankbordgroep bespreken. Die vindt binnenkort plaats, die wordt nu gepland. Even kijken. Verder had u nog een vraag over het raadsvoorstel. Het is inderdaad gebruikelijk dat er een raadsvoorstel komt. Het is volgens ons protocol niet verplicht, maar goed, wil er opvolging gegeven worden aan een onderzoek, aan de conclusies en de aanbevelingen, dan ligt het in de reden, zeker nu we het behandelen in het Forum, dat daar een raadsvoorstel voor opgesteld wordt. Dat zal dan vanuit de griffie moeten worden voorbereid.

De heer Jense OR: Voorzitter, ik zou graag willen aansluiten bij de woorden van de heer Van Enk en ik geloof ook niet dat de heer Van der Meij dat zo bedoelde. Wat mij betreft zou er sprake kunnen zijn dat de beleidsdirectie en het programmabureau als grote mensen nog even met elkaar kijken hoe je het beste kunt zwaluwstaarten. Zeker geen behoefte aan. Wat mij betreft zou ons advies zijn: geen vervolgonderzoek.

De heer Hoek WIJ: Ook bedankt, rekenkamer, voor het rapport en de presentatie. Als ik zo de conclusies hoor dan lijkt dat wel in lijn te liggen ook met wat er eigenlijk vanuit de inwoners, als je ook de raadsadressen en Rijswijk-Buiten eerder te horen kregen. Als we het dan hebben over de afstand, de grote afstand die ervaren wordt. Als inderdaad sturing op beleidsinhoudelijke doelstellingen, als dat onvoldoende was, dat is niet goed. Als gemeente moeten we er ook voor zorgen dat die inhoudelijke doelstellingen ook worden behaald. Dat is minstens zo belangrijk als de financiële doelstellingen, als de financiële kaders. Goed, zou ik eigenlijk aanbevelen om dit onderzoek verder uit te diepen en met name hoe het B&W en de raad dan beter sturing en controle kan hebben, kan uitvoeren op het programmabureau, evenals bij andere grote projecten.

De heer Van Enk CDA: beleidsdoelen genoemd?

De heer Hoek WIJ: Dat klopt inderdaad, maar ik ga nu even uit van de uitkomsten van het onderzoek. De details heb ik zo niet bij de hand.

De voorzitter: Mevrouw Van Enkhuijzen, wilt u daar nog op reageren?

Mevrouw Van Enkhuijzen: Eigenlijk weer wat ik al eerder heb gezegd, ik blijf een beetje in herhaling vallen wat betreft de beleidsdoelen. Wij hebben geconcludeerd dat daar meer aandacht voor had kunnen zijn of kan zijn. Nogmaals: niet zeggende dat daar nooit beleidsdoelstellingen zijn geformuleerd, maar dat die in

de loop van het project toch wat onderbelicht zijn gebleven ten opzichte van de hele financiële positie van het project.

De voorzitter: Beter Voor Rijswijk, de heer Braam.

De heer Braam: Allereerst in ieder geval toch de complimenten voor het rapport wat er ligt. Het is wel zo: als ik het rapport lees dan mis ik eigenlijk toch wat zaken die wellicht onderweg ook mee hadden kunnen worden genomen. Misschien hadden een paar van die zaken, van die bevindingen er iets anders uitgezien. Ik doel dan met name op toch het begin, 2006, waarin toch heel duidelijk kaders voor heel dat gebied zijn aangegeven, waarbij toch heel bijzonder als één van de eerste gemeentes in Nederland vol is ingezet op een nul-op-de-meter-wijk. Dus geen gas meer. Dat moest zeker GroenLinks toch hebben aangesproken, volgens mij zijn ze toen ook akkoord gegaan met de ontwikkeling van dat gebied, inclusief Pasgeld niet te vergeten. Maar goed, bijvoorbeeld wat ik niet zag in de stukken, maar misschien heb ik het mis, is alle informatie die vanuit het projectbureau naar buiten is gegaan. Vanaf het begin af aan en nu nog op de site zijn alle nieuwsbrieven die er uit zijn gegaan vanaf 2015 nog terug te vinden. Maar daarvoor natuurlijk, vanaf 2006, is dat ook met de regelmaat van de klok gebeurd. De Sions-bijeenkomsten zijn inderdaad met name benoemd als het gaat om de democratische legitimiteit. Nou, alle partijen waren daarbij aanwezig, dus iedereen heeft daar mee kunnen praten, zowel inhoudelijk, maar ook als het gaat om de enige beleidssturing. Maar ja, dat heeft u terecht geconstateerd, altijd met in het oog proberen te sturen in de richting van de financiële nul. Dat is een ding wat zeker is. Verder kan ik me inderdaad aansluiten bij het betoog wat de heer Jense ook gedaan heeft, die heeft ook keurig verwoord zoals het vanaf 2006 met de verschillende colleges gelopen is. Ik denk dat ik als één van de oude rotten nog wel kan aangeven hier dat ik nooit het gevoel heb dat ik van informatie bestoken ben gebleven, behalve in de periode van 2017 tot 2019, toen op een gegeven moment eigenlijk op voorhand werd aangegeven: ach, het zit wel goed, we gaan het wel redden met DSM. En we vervolgens 2 jaar met een hoop ellende hebben gezeten en een reparatie in de raad hebben moeten doen om ervoor te zorgen dat we weer verder konden met een deel van Rijswijk-Buiten. Maar nogmaals, in ieder geval het rapport wat ons betreft, wat Beter Voor Rijswijk betreft, kunnen we dit gewoon ter kennisgeving aannemen. Het zou wel fijn zijn als we nog een volledige reactie krijgen van B&W. Daar hoeft dan niet speciaal een raadsvoorstel voor te worden gemaakt. Tot slot, zeker de criticasters hier: waarom staat het op de agenda? Het zijn toch de fractievoorzitters geweest die begin januari in het presidium hebben aangegeven dat dit op de agenda moest komen te staan? Daar wil ik het graag bij laten, voorzitter.

De heer Kooy PvdA: Ondanks dat ik ben ingelogd onder de naam van mijn zoon zit ik hier toch als vertegenwoordiger van de Partij van de Arbeid. Ik dank ook de leden van de rekenkamer voor het opstellen van hun onderzoek. Begin ik even met een kritische noot – en hij is al eerder gezegd – inderdaad om aan te geven dat je met één project aangeeft in de titel ‘Onderzoek naar grote projectbeheersing’, is een beetje heel erg ambitieus. Eén casus, een beetje weinig. Ik had graag nog een tweede casus eraan gezien of een vergelijking van de onderzoeksvragen daarop. Maar desalniettemin is er goed werk verzet en kunnen wij hier wel wat mee. Daarom hebben we hem ook als raad gevraagd en daarom bespreken we hem ook gewoon in het Forum. Waar ik even nog wat vragen over heb, om dat eerst even aan te geven. Aanbevelingen, punt drie, daar staat heel voorzichtig geformuleerd: voer een bredere evaluatie in. Als zelf ervaren auditor, als ik een dergelijke term neerzet dan zei ik het heel erg voorzichtig eigenlijk: hier heb je toch echt een aanleiding om verder naar te onderzoeken. Ga dat ook doen. Lijkt mij inderdaad ook goed om op te pakken als raad, maar misschien dat jullie daar nog wat aanwijzingen kunnen geven over die aanbeveling. Even aanhaken op mijnheer Van Enk: als we daar geen ambtelijke capaciteit voor willen inschikken kunnen we daar natuurlijk gewoon een raadsenquête van maken, naar aanleiding van dit verhaal. Zeker ook het vele bewoordingen waarom het zo geweldig is, van oud-wethouders waarvan ik me afvraag: jongens, we hebben toch gewoon eenvoudig de bevindingen voor onze neus? Ik heb een vraag naar de commissie nog ...

De voorzitter: De heer Van Enk wil graag interrumperen. De heer Van Enk.

De heer Van Enk: Ja, ik kan de heer Kooy wel volgen, maar dan moeten de conclusies van de rekenkamer daarvoor ook aanleiding toe geven en die aanleiding vind ik helemaal niet in het rapport. Ik kan eigenlijk alleen maar beamen wat ik dan door die oud-wethouders hoor zeggen dat staat ook te lezen in het rapport. Het vormt meer complimenten dan zorgpunten.

De voorzitter: De heer Kooy.

De heer Kooy PvdA: Maar ik lees heel simpel bij punt drie, aanbevelingen: voer een bredere evaluatie uit dat project. Dan kan ik schijnbaar wel lezen, waar aandacht voor specifiek. Specifiek ook ben ik bij de rekencommissie ook benieuwd naar de financiële doelstellingen, maar hebben jullie ook gekeken naar de doelstellingen die bijvoorbeeld verankerd zijn in wetgeving? Als de tien procent sociale woningbouw, die we in de bestemmingsplannen hebben opgenomen en daarmee dus gewoon een hard vigerend kader zijn – er wordt wel heel erg de nadruk gelegd op financieel – maar hebben jullie ook gekeken naar de sturing van het grote project op de wettelijke kaders die er zijn? Graag daar toelichting op. Dan heb ik mogelijk nog even een vraag aanhangig. Ik ben erg geschrokken van de opmerking over de Sionsgaerde. Ik vind hem ook wel terecht, maar ik ontbreek hem in de presentatie. Het gevaar dat democratie niet goed gediend is. Inderdaad, de Sionsgaerde gaan niet alleen over cijfers, maar ook veel over onderbouwing en over keuzes. Dus dat democratische gehalte van wat daar gebeurt met besloten bijeenkomsten zou ik toch nog wel toegevoegd willen hebben in het stuk, dat dat echt meer aandacht krijgt. Even een vraag ook aan de rekenkamer: hebben jullie ook gekeken naar de communicatie vanuit de bewoners naar het grote project? Want als het al lastig is vanuit de raadsleden om sturing te doen, wat is dan de invloeden van de bewoners op hun eigen leefomgeving, zolang die nog onder beheer is bij het grote project? Dus dat waren even mijn vragen. Mogelijk dat ik aan de hand van de antwoorden nog wat vragen heb.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Van Enkhuijzen.

Mevrouw Van Enkhuijzen: Voor wat betreft de evaluatie, die de heer Kooy vraagt, de reden waarom wij die aanvulling hebben gedaan. Dat is met name gezien de lange looptijd van het project en ook in aanvulling op de specifieke risicoanalyses. Het is natuurlijk een aanbeveling. Wij denken dat, wij hebben hier gekeken naar Rijswijk als casus, maar dan meer om daar conclusies uit trekken voor grote projecten in zijn algemeenheid. Wij zijn de mening toegedaan dat een project als Rijswijk-Buiten zodanig omvangrijk is en zo'n lange looptijd heeft dat dat best een evaluatie verdient, een wat grondiger evaluatie dan wat je wellicht normaal gesproken zou doen bij een groot project. Voor wat betreft de wettelijke kaders, sociale woningbouw die u noemde, de norm die daarvan in bestemmingsplannen zijn opgenomen en dergelijke, daar zijn wij mee bekend. Sociale woningbouw, dat daar op is gestuurd, dat het is meegenomen ook in de bestemmingsplannen en dergelijke en in het project, dat wordt ook met name genoemd in het rapport. De communicatie met bewoners, dat is niet specifiek meegenomen in dit rapport, omdat hier echt meer de nadruk lag op de beheersing van het project en niet zozeer op participatie of communicatie.

De voorzitter: Dank u wel voor de beantwoording. Geeft dat aanleiding tot aanvullende vragen, mijnheer Kooy?

De heer Kooy PvdA: Niet aan de rekenkamer. Dank u wel voor de toelichting. Ik bewaar de vragen inhoudelijk voor het college als we dit gaan behandelen.

Mevrouw De Mooij VVD: Ik wil inderdaad allereerst de rekenkamer bedanken voor de toelichting op het rapport en uiteraard het doen van het onderzoek. Een hoop is al gezegd, dus ik ga even kijken of ik het heel kort en bondig kan doen. Allereerst: u geeft aan dat het rapport meer inzicht moet geven in de werkwijze van de gemeente als het gaat om de voorbereiding van grote projecten. Maar tegelijkertijd hoor ik u

zojuist zeggen dat het dus niet te vergelijken is met andere projecten. Die opvatting deelt de VVD Rijswijk met u, dat Rijswijk-Buiten met een zelfstandig opererend projectbureau niet te vergelijken is met andere projecten. Maar wij zijn nou juist wel erg benieuwd naar de vraagstelling, de werkwijze in de voorbereiding van grote projecten. Dus zijn er enige aanbevelingen die we wel mee kunnen nemen naar andere projecten, zoals bijvoorbeeld Huis van de Stad, waar we wat aan hebben voor de toekomst? Dat neemt niet weg dat het natuurlijk niet een simpel onderzoek is, maar veel conclusies waren misschien ook wel te verwachten, juist omdat Rijswijk-Buiten nu al een heel eind onderweg is. Op de tegenvaller vanuit het bezwaar van DSM na loopt het eigenlijk gewoon heel goed en doet het projectbureau gewoon goed werk. Dus in die zin is het voor ons ook niet echt zinvol om dat heel groots te gaan evalueren. We moeten gewoon doorgaan met Rijswijk-Buiten en de focus moet blijven op een sluitende grondexploitatie wat dat betreft. Wellicht dat er nadien nog wel een evaluatie mogelijk is, maar voor nu zou juist misschien de rekenkamer zich meer kunnen toeleggen op dus de procedures, de werkwijze en de aansturing van de grote projecten en daarmee dus uw bijdrage te kunnen leveren aan het groot project Organisatieontwikkeling. Omdat er vanuit het, tussen de regels door lees je in het rapport wel dat er wat hiccups zijn over de informatievoorziening naar de raad toe en hoe soepel de procedures lopen. Dus wij zijn vooral heel erg benieuwd naar de grote projecten en de voorbereiding daarop in het algemeen. Inderdaad, u zegt: de nadruk ligt op financiën in Rijswijk-Buiten. Dat is op zich een goed punt, want de risico's zijn ook groot. In dat opzicht is het misschien ook wel heel interessant juist om te kijken naar – gezien de huidige situatie van de gemeente – om te kijken naar de financiën in de volgende grote projecten. Uiteraard zijn wij heel benieuwd naar de reactie van het college op de rapportage en hoe zij de verdere verbeterlagen daarin kunnen opnemen. Maar vooralsnog waren dit de vragen ten opzichte van de presentatie.

De voorzitter: Mevrouw Van Enkhuijzen.

Mevrouw Van Enkhuijzen: De lange looptijd van dit project maakt hem inderdaad bijzonder en ook dat wij aanbevelen om hem ook op zichzelf nog te evalueren. Maar het is toch een groot project zoals ook andere grote projecten in die zin. Bijzonder door zijn lange looptijd, maar valt wel gewoon onder de procedureregeling. Daarmee hebben we ook een aantal conclusies kunnen trekken. De aanbevelingen die zijn eigenlijk allemaal gericht op Rijswijk-Buiten specifiek, maar de conclusies die we hebben getrokken, daar zitten ook een paar conclusies bij die zeker ook voor de andere grote projecten van belang kunnen zijn. Bijvoorbeeld dat de meerwaarde van de procedureregeling niet helemaal helder is, – even kijken – dat de raad uitgebreid wordt geïnformeerd, maar de mogelijkheden tot bijsturing niet altijd helder zijn. Het formuleren van echte politieke keuzes, dat dat explicieter zou kunnen en ook de sturing vanuit de raad, dat die wat meer continu zou kunnen zijn en uitgebreider. Dus dat zijn conclusies die ook bij volgende grote projecten meegenomen kunnen worden.

De voorzitter: Dan tot slot, de heer Weterings Rijswijks Belang (RB)

De heer Weterings RB: Voorzitter, ik ga wel iets kritischer zijn. Ik had zelf toch ook een ander beeld voor mij, een iets andere voorstelling, een andere verwachting over dit rapport. Het is meer een hele grote samenvatting van hoe er wordt gewerkt binnen de raad en het college en het grote project Rijswijk buiten. Er staan geen verrassingen in. Ikzelf had meer gehoopt dat er inhoudelijk meer werd gekeken naar de aanbestedingsprocedures, AEF, boeteclausules, hoe wordt er gewerkt, hoe wordt er aanbesteed, waar wordt er aanbesteed, met wie wordt er aanbesteed? Waar wordt er naar gekeken bij een aanbesteding, zijn er procedures voor de boeteclausules, wordt aanbesteed aan vaste partners, aan andere organisaties, aan vriendjes misschien? Dus ik vond het een heel, ik moet zeggen, het is natuurlijk uiteraard – met alle respect – een mooie presentatie, maar het was meer een grote samenvatting van wat wij al wisten. Als ik heel eerlijk moet zijn, zo heb ik het opgevat. Er stond niks nieuws in en ik was een beetje teleurgesteld. Misschien dat er in het vervolg meer op de materie ingegaan kan worden, dat wij ook iets eruit kunnen

halen wat wij als raad niet hebben kunnen zien wat daar op het stadhuis gebeurt binnen de grote projecten. Dat was even mijn aanvulling en meer niet.

De voorzitter: Dank u wel, Weterings. Een korte reactie van mevrouw Van Enkhuijzen.

Mevrouw Van Enkhuijzen: Goed, wij hebben onderzoek gedaan naar de beheersing van dit project. Daarbij zijn geen onregelmatigheden naar voren gekomen. Inderdaad zijn de conclusies in grote lijnen positief. We hebben geconcludeerd inderdaad dat het projectbureau slagkrachtig heeft gewerkt en ook resultaten heeft kunnen boeken. Het was met name gericht op de sturing van het project en de relatie met de raad, het college en het hele samenspel met het ambtelijk apparaat. Daar heeft de nadruk op gelegen en inderdaad niet specifiek op grondtransacties en hoe die zijn verlopen en dergelijke. Dus de insteek van dit onderzoek was inderdaad anders dan de heer Weterings wellicht had gedacht op basis van de titel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Van Enkhuijzen. Dan wil ik tot slot wethouder Keus de gelegenheid geven om alvast een eerste reactie te geven, voor zover dat nu al kan, vooruitlopend op het raadsvoorstel. Wethouder Keus.

De heer Keus: Ook langs deze weg ook een woord van dank ook aan de rekenkamer, voor het mooie onderzoek wat is verricht, waar we denk ik, zowel uiteraard natuurlijk de raad, maar als college natuurlijk veel aan hebben en lering uit kunnen trekken. Dat zijn we ook zeker voornemens ook om te gaan doen. De eerste keer dat ik het rapport las kon ik toch niet onderdrukken de trots wel op het programmabureau, waar wij de beschikking over hebben in Rijswijk en wat zij hebben neergezet. Ik denk dat dat langs deze weg zeker een groot compliment verdient. Ook met de onderbouwing die we hier zien vanuit de rekenkamer denk ik dat er heel goed werk is geleverd door een aantal oude rotten, zoals ze zichzelf noemen. Er is ook aangegeven welke opdracht het programmabureau is meegegeven en dat doen ze ook zoals denk ik geen ander dat kan. Dat is mooi. Tegelijkertijd zie je, en dat is ook wel één van de aanbevelingen natuurlijk ook, of één van de conclusies, en dat is de link met de lijnorganisatie, even het stadhuis tussen aanhalingstekens, om het zo even te noemen. Daar is wel degelijk afstemming en veel overleg vindt er plaats. Maar in alle eerlijkheid kan dat natuurlijk altijd beter, je zal altijd ook lopen tegen een aantal punten waar dat wellicht ook in een eerdere fase waarbij afstemming, zowel vanuit het programmabureau naar de lijnorganisatie, hoewel ik dat wel goed vind gaan, maar ook omgekeerd. Dat het programmabureau ook actief vanuit het stadhuis ook wordt benaderd bij sommige vraagstukken die we zien. Dus dat is iets waar we zeker nog wel verbetering, denk ik, in kunnen aanbrengen. Je ziet ook, en nogmaals: het mandaat dat we kregen om Rijswijk-Buiten te ontwikkelen, dat gebeurt natuurlijk in een context in Sion en in Parkrijk, waar de omgeving in zoverre natuurlijk nog niet echt heel erg complex was. Maar je ziet ook, we hebben insprekers vandaag gehad, naarmate je meer opschuift ook naar het Pasgeldgebied, dat de omgeving ook wat complexer wordt en dat je daar ook al naar een wijk toe aan het bouwen bent. Dat er ook andere belangen ook in de omgeving zijn, wat eigenlijk noopt ook om goed het omgevingsmanagement en ook de communicatie gewoon goed op orde te hebben. Maar dat moet niet alleen inderdaad van het programmabureau komen, het moet een samenspel met de lijnorganisatie moet dat goed geregeld worden. Ook om die macht, die tegenmacht waar ook over is gesproken in het rapport, om dat ook goed te organiseren. Als het even gaat om de financiën – en gelukkig zien de meeste raadsleden dat ook wel als een compliment – die financiële beheersing, want het gaat om gruwelijk veel geld inderdaad in Rijswijk-Buiten. Het is erg goed dat we daarbovenop blijven zitten en ook twee risicoanalyses door Deloitte, vrij uitgebreide onderzoeken zijn dat ook geweest naar de risico's en de beheersmaatregelen, waar we heel veel aan hebben, waardoor we ook in staat zijn ook om goed te sturen. Het klopt inderdaad dat het met name inderdaad een financiële context heeft waarin je dat doet, gelet ook op het grote financiële belang wat er speelt. Maar toch wil ik wel enigszins nuanceren dat daar geen beleidsinhoudelijke discussies, dat die daarbij afwezig zouden zijn of minimaal aanwezig. Want ook de beheersmaatregelen die je treft die neem je binnen een beleidsmatig kader, en daar bedoel ik mee het

uitgangspunt vanuit het masterplan, duurzaamheid als leidend principe, dat daar hele andere beheersmaatregelen te verzinnen zijn als je dat principe zou loslaten. Dus het vindt wel degelijk wel plaats binnen een beleidsmatig kader, waarin beheersmaatregelen worden voorgesteld, om die grex, die exploitatie sluitend te krijgen. Dus het is niet helemaal kil alleen maar met de cijfers, maar wel degelijk ook gewoon binnen het planconcept dat 2006 en in het masterplan 2009 en verder is ontwikkeld, vindt dat plaats. De heer Van der Meij geeft ook terecht aan dat de markt hierin ook een belangrijke rol speelt, ook omdat de gebiedsontwikkeling ook plaatsvindt in een publiek-private samenwerking, waarbij heel veel van die beleidsmatige principes ook gewoon door de markt simpelweg zijn overgenomen. Dan heb ik het inderdaad ook over energie, maar dat zie je nu ook steeds meer natuurlijk op het gebied van mobiliteit, waarbij marktpartijen zelf ook allerlei innovaties op het gebied van mobiliteit implementeren in hun plannen. Inderdaad, ook de heer Van Enk die aangeeft dat zo lang als de raad ook een onderwerp inbrengt inderdaad, dan kan daar gewoon een goed debat ook over plaatsvinden. In dit geval dan over sociale huurwoningen. Dus daar is zeker ook de raad natuurlijk aanzet om ook dat soort thema's ook te agenderen. Zonder te veel uit willen breiden hebben wij natuurlijk ook nog – maar toen was de rekenkamer het onderzoek al begonnen, dus dat kunnen we ze ook niet kwalijk nemen in dat opzicht – hebben wij in november een beeldvormende sessie gehad in aanloop ook naar de volgende herziening van de grondexploitatie. Waar daadwerkelijk alle thema's wel een keer zijn aangestipt en waar dus ook over die beleidsdoelen gewoon een goede discussie heeft plaatsgevonden en die ook een plaats kan krijgen in de verdere ontwikkeling. Daarnaast ook – en dat is dan even het laatste punt, voorzitter – dat is de Sionsgaerde, waar wij inderdaad in onze bestuurlijke reactie een opmerking ook hebben gemaakt over de achtergrond van die Sionsgaerde-overleggen, hebben wij misschien ook wel mede naar aanleiding ook van alles wat er heeft gespeeld met DSM, dat we echt heel bewust inzetten op meer transparantie. Dat betekent ook dat wij de herziening van de grondexploitatie, wat vooral een beetje een financieel-technische exercitie is, dat we die ook proberen publieksvriendelijk te maken en ook het debat daarover in de openbaarheid zoveel als mogelijk willen laten plaatsvinden. Dus in de geest van de aanbevelingen van de rekenkamer proberen we al te handelen, maar nogmaals: het is, denk ik, goed om dit ook inderdaad uit de waan van de dag eens wat beter naar te kijken en kijken of daar nog verdere verbeteringen kunnen plaatsvinden, ook in dit specifieke geval van het programmabureau en hoe we die inzetten. Dank daarvoor en ik zie uit verder dan naar de raad.

De voorzitter: Dank u wel. Daarmee komen we wat mij betreft aan het eind van deze bespreking. Nog even om af te ronden, ik heb een aantal fracties gehoord die een bredere reactie van het college willen. Ik heb ook een aantal fracties gehoord die zeggen: er is niet eens een raadsvoorstel nodig. Naar mijn gevoel was er een meerderheid voor dat eerste, dus wel een reactie van het college, om dat te verwerken in het raadsvoorstel, zodat in een eerstvolgende raad – en dat kan dan in februari zijn, maar dat kan ook iets later wellicht – het rapport besproken kan worden met de verwerking van de opmerkingen en de feedback die vanavond is gegeven, de aanbevelingen, conclusies uit het rapport en daarbij dan de reactie van het college. Dat zou ik willen voorstellen, om dat te agenderen en dan wellicht inderdaad in maart, want ik ga ervan uit, als er nog een reactie dat 2 februari dan erg kort dag is. Kijk ik even digitaal rond. Als iemand zijn hand opsteekt dan is hij het er zeer mee oneens. Zo niet, gaan we het op deze manier doen. Wil ik de leden van de rekenkamer en de heer Mol vriendelijk danken voor hun komst en hun gedegen werk. Het is een lange bespreking geweest, maar dat geeft aan hoe interessant men dit vindt en hoe belangrijk men dit vindt om het goed te bespreken. Dank u wel en een fijne avond.

Conclusie: *Rapport wordt geagendeerd voor de raad van 2 maart a.s. met een uitgebreidere reactie van het college.*

10. Verzoek PvdA en Wij over IB's Woningmarktafspraken

De voorzitter: Dan vervolgen wij met agendapunt 10, IB 127. De woningmarktafspraken zijn 3 IB's die geagendeerd zijn door 2 partijen. De woningmarktafspraken, de motie 'Betaalbare woningen voor leraren, verplegers, politieagenten' en de subsidieaanvraag 'Woningen in Pasgeld-West'. Die zijn geagendeerd op verzoek van de PvdA en de fractie van Wij. De heer Kooy heeft het woord.

De heer Kooy PvdA: Voorzitter, eerst even een vraag aan u over de procedure. Doen we even alle 3 de vragen bij elkaar als één agendapunt 10 of wilt u het gesplitst hebben in A, B en C?

De voorzitter: Ik zou willen zeggen: alle 3 samen. Maar ik denk dat dat gaandeweg nog wel eens toch gesplitst kan gaan worden, als er te veel vragen over één bepaald onderwerp komen. Laten we even een poging doen om het gezamenlijk te pakken.

De heer Kooy PvdA: Heel goed, dan gaan we het even proberen gezamenlijk te pakken. Zal ik zelf ook wel even moeten shiften af en toe. Ik begin met de nieuwe afspraken, een eerste bod voor woningmarkt. Ik heb het stuk gelezen, ik vind het van weinig realisme getuigen en ik vind hem ook heel veel in tegenspraak. Dus ik wil daar graag wel een toelichting op hebben van de wethouder. Misschien dat zij mij kan helpen op het pad te komen en dat we dan daar verder een keer over kunnen discussiëren: wat is dan het juiste pad? Er staan een aantal politieke keuzes in waar wij eerder als raad gezegd hebben: daar staan we niet achter. Maar ook dat we het hier hebben over mensen die wij graag onderdak willen hebben. Wij kijken dus: waar hebben we het over? Dan staat erin dat we eigenlijk genoeg woningen hebben in de laagste categorie en dat we gaan inzetten in de midden-categorie, omdat we willen gaan doorschuiven. Dat is kort gezegd. Als we gaan kijken: wat is de bron van de cijfers? Dan is die redelijk oud. Dan hebben we het over de cijfers door het Centraal Bureau voor de Statistiek samengesteld een aantal jaren geleden. Ik ben benieuwd of er al nieuwe cijfers zijn. Ik ben ook benieuwd naar de verplichtingen die er al waren. We hebben eerder van de toenmalige portefeuillehouder, wethouder Van der Laar, gekregen dat we nog heel veel projecten op stapel hebben waar we ons toe verplicht hebben. Die aantallen die kom ik hier niet integer, diezelfde aantallen. Maar ook het idee dat we voor 800 tot 1200 euro per maand aan huur gezinnen zouden kunnen onderbrengen. Ik heb een paar weken geleden even een check gedaan, gewoon op een woningsite gekeken naar wat er te huur is en gaan kijken: wat krijg je voor 800 tot 1000 euro? Ik kom erop neer dat je een getal van ongeveer 1750 euro per vierkante meter per jaar ben je minimaal kwijt. Dat vertaald: voor 1000 euro per jaar heb je ongeveer 60-70 vierkante meter. Daar kan je geen gezin op kwijt, terwijl we wel zeggen dat we dat willen voor dat bedrag. Dat lijkt me redelijk in tegenspraak, maar misschien dat de wethouder dat kan uitleggen, met name dus als we naar de vrije markt kijken, dus het stukje over de woonafspraken, dan loop ik daar toch redelijk in vast. Ik hoop dat met het idee van betaalbare woningen voor leraren, verplegers en agenten, dat we daar meer in de buurt komen. Maar daar kom ik zo meteen met mijn vraag op. Maar er staan ook zaken in als: we willen eigenlijk niet meer sociale woningbouw hebben, want wij krijgen daar geen bijdrage van uit de Rijksmiddelen. Daar wil ik toch wel wat toelichting op hebben, over grootstedelijke problematiek die we dan op ons afroepen en dergelijke. Het blijft gewoon een heel simpel reken technisch verhaal. Het aantal herplaatsbare woningen, DAEB-woningen, zit net boven de 30 procent. In het document zeggen we: we willen aan onze regioafspraken blijven voldoen. En ik zie een ontzettende bouwopgave. Ik zie dat echt in tegenspraak en ik ben ook wel benieuwd van de wethouder hoe zij dat voorziet, dat wij in ieder geval aan die 30 procent blijven voldoen. Als we ook lezen dat we in de Bogaard geen sociale woningen willen hebben, als Rijswijk-Buiten geen sociale woningen meer krijgt zo'n beetje en als de nieuwe projecten als Plasbroekpolder ook geen sociale woningen gaan krijgen, dan ben ik benieuwd waar we dan wel gaan bouwen om aan die 30 procent te voldoen. Ik ben ook benieuwd of onze partners in het regio-overleg dat ook zo zien en ik ben heel benieuwd wat onze lokale afspraken zijn. We hebben ook wel eens de lokale prestatieafspraken, wat zijn de huidige lokale prestatieafspraken? Zijn de woningbouwverenigingen ook op hetzelfde pad wat betreft de sociale

woningen? De DEAB-woning, moet ik dan maar zeggen, hoewel ik dat een hele kromme afkorting vind. Tot zover de woningmarktafspraken. Motie 'Betaal woningen', ik heb daar natuurlijk al persmomenten voorbij zien komen. We gaan bouwen samen met onze partners. Ik vind dat heel mooi. Ik ben voorstander van meer middelbare, betaalbare woningen, als PvdA zijn we dat ook. Jammer, dat idee dat we dat afpakken van de laagste inkomens, maar ik ben heel benieuwd hoe die ontwikkeling is als we gaan toewijzen naar leraren, verplegers en politieagenten. 42 procent van onze inwoners, van Nederland, gemiddeld gezien, heeft een inkomen wat te laag is voor de vrije sector, voor die 800 euro. Daar zitten beveiligingsmensen bij, daar zitten onderwijsassistenten bij, die laten we nu in de kou staan. Maar we gaan speciaal leraren, verplegers en politieagenten eruit pikken. Dan ben ik heel benieuwd hoe die toewijzingsideeën nu zijn. Ik ben heel benieuwd, als een leraar getrouwd is met een ZZP'er, gaan we dan toewijzen? Een politieagent die voor Rotterdam werkt, gaan we die ook toewijzen? Ik ben heel benieuwd naar die invulling van die motie. Kort om af te sluiten voor deze ronde, de subsidieaanvraag woningbouw Pasgeld-West wil ik graag een toelichting op hebben, omdat we daar ook specifiek voor de middenhuren gaan inzetten en waarom niet toch naar sociale woningbouw meer kijken? Zeker ook naar aanleiding van de discussie die dinsdagavond was in het Forum Samenleving van één van de voorlieden van de grootste coalitiepartij, dat het geld momenteel toch gratis is. Dat de rente zo laag staat dat we wel een heleboel dingen kunnen doen. Dus ik zou graag van de wethouders willen horen dat met die stelling, waarom we niet veel meer sociale woningbouw doen. Voorzitter, tot zover eerste termijn.

De heer Hoek WIJ.: Nou, over de bod woningmarktafspraken. Er zijn natuurlijk heel veel plannen en projecten gaande in Rijswijk in verschillende stadia. Kan de wethouder misschien aangeven welke plannen en projecten betrokken zijn bij dit bod en welke plannen en projecten erbuiten vallen? Nog een stukje over waar ik eerder ook al wat van las, andere vragen van onder andere Onafhankelijk Rijswijk. Een woordvoerder van de gemeenteberichten dat de woonbehoefte gedekt is, maar dat we wel een onderzoek doen om te kunnen voldoen aan de woonbehoefte. Dus eigenlijk is de vraag: is de woonbehoefte nu gedekt of niet? Zo ja, waarom dan een onderzoek? Zo nee, waarom geeft de woordvoerder dan aan dat dit wel zo is? Voor de essentiële beroepen is Wij Rijswijk wel benieuwd naar het financiële effect voor Rijswijk. Wat gaat het ons kosten, hoe drukt het de komende tien jaar dan eventueel op de begroting? Met de genoemde beroepen, checken we hier dan alle essentiële beroepen af? Het lijkt in ieder geval een ander lijstje te zijn dan nu gehanteerd wordt voor bijvoorbeeld de coronacrisis. Voor de impuls is ook eigenlijk in lijn met een eerder stuk. We zeggen nee tegen bouwplannen op de Plasbroekpolder, maar we gaan wel vooruit met Pasgeld-West. In de markt is er behoefte om te bouwen, maar in plaats van dat we dan projectontwikkelaars die mogelijkheid geven, daar zeggen we nee tegen, maar we doen het wel zelf. Kan de wethouder dat toelichten? Dat zijn mijn vragen.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Veerman D66.

De heer Veerman D66: D66 wil ook reageren. Wij zijn als D66 natuurlijk voor een aantrekkelijke woonplek, wat ook blijkt in Rijswijk. De laatste jaren hebben wij onze verantwoordelijkheid genomen om ook ons steeds te houden aan de gemaakte afspraken met de regio. De deadline voor de prestatieafspraken is nu eigenlijk niet gehaald, daarmee zijn dus ook geen afspraken over de verduurzaming, het onderhoud, de leefbaarheid gemaakt. Dat is jammer. Er loopt een akkoord met de corporaties over een wijkontwikkeling, ligt er nu dus ook niet. De raad heeft vrijwel geen informatie gekregen over de regionale afspraken. Het eerste bod is ook niet vooraf met de raad afgestemd. Het addendum op de woonvisie is daarmee ook weer uitgesteld en daarover is de raad ook niet tijdig geïnformeerd. Wij zitten al enkele jaren boven het gemiddelde met onze doelgroepenorm. Rijswijk heeft er bewust voor gekozen om minder sociale woningen te gaan bouwen en we hebben ook bewust onze aandacht naar andere sectoren verlegd en het college heeft een aantal projecten buiten het eerste bod gehouden. Met welke zekerheid – is de vraag aan de wethouder – hebben we nu dat we met deze toezegging boven de 43 procent komen? Voldoet Rijswijk hiermee aan de randvoorwaarden die door de bestuurlijke tafel voor wonen zijn voorgesteld? Weten we

daar eigenlijk al wat van, weten we al wat andere gemeentes hebben ingebracht als eerste bod naar de woontafel? Ook daar ben ik nieuwsgierig naar. Wat zijn de consequenties om het woonaddendum uit te stellen voor de gemeente Rijswijk? Ook: wat zijn de consequenties voor de corporaties? Want die hebben ook een voorstel ingediend. Ga ik naar 10.D toe. Het is mooi dat er 40 eengezinswoningen worden gebouwd in Spoorzone. Wat ik me wel afvraag, of we voor deze doelgroep wel uit moeten gaan van eengezinswoningen en bijvoorbeeld niet voor gestapelde bouw. Die worden door zijn totale kosten weer een stuk lager en maken we minder gebruik van dure grond uit de totale grex. Daarnaast is er een vraag voor flexibelere concepten dan het recht-toe-aan-woningen, die we hierboven al gesteld hebben. Zou u kunnen bekijken wat de eventuele andere mogelijkheden zijn voor deze bouw? Wat betreft de middenhuur is het goed dat er kennelijk mogelijkheden zijn tegen het bouwen door middel van de PPS-constructie. Kunt u de raad meenemen over de risico's en de tijdslijn van dit traject? Ander nieuws was dat Vestia wordt één van de woningcorporaties en wordt opgesplitst in drie onafhankelijke corporaties. Rijswijk komt ook in één van die gebieden terecht. Wat zou dat gaan betekenen voor Rijswijk en heeft dat consequenties voor ons als gemeente, maar ook voor de woningcorporaties die wij al in Rijswijk hebben? En misschien ook wel mogelijkheden. Ga ik naar 10.C. Voor de woningbouwimpuls hebben we ingeschreven voor een subsidie van 4 miljoen vanuit het Rijk. Dat betekent dat 50 procent van het Rijk afkomstig is en 50 procent van de gemeente Rijswijk. Daarvoor willen we 967 gaan bebouwen, die voor 35 procent betaalbaar zijn. Met deze injectie komen we eventueel tot 51 procent betaalbaarheid en dat betekent wel een verhoging van 15 procent en dat zijn er dan 140 woningen. De vraag is: waarom willen we dit eigenlijk? Weegt deze investering van 2 miljoen wel op tegenover het gestelde resultaat dat we ermee willen bereiken? Waar komt deze 2 miljoen vandaan en hoe vindt deze integrale afweging plaats tegenover alle andere uitgaven die we in Rijswijk hebben? Is Rijswijk verplicht mee te doen als deze subsidie wordt toegekend en wat is de rol van de raad nog in dit proces? De laatste vraag is: moeten we deze doelgroep wel de keuze voorleggen van koop of juist toch middenhuur, als goedkopere variant? Dat zou nog een mogelijkheid kunnen zijn. Dat waren mijn vragen in de eerste termijn.

De voorzitter: De heer Oelen van de VVD.

De heer Oelen VVD: Ik begin met het bod voor de woningmarkt. Het zal u allen niet heel erg verbazen dat de VVD erg blij is om te zien dat we wat voorzien in de daling van het aantal sociale woningen. Dus dat onderdeel van het bod, dat kunnen we alleen maar omarmen. Ik denk dat, anders dan de heer Kooy dat doet, dat daar waar we dan in Rijswijk op uitkomen, dat het nog steeds voldoet aan alle afspraken die er hier intern, maar ook in de regio zijn gemaakt. Nog wel een paar vragen over dit bod. Allereerst wordt in het bod gesproken over allerlei berekeningen van ABF en ik lees in het bod dat wij veel meer gaan bouwen dan waartoe wij als Rijswijk kennelijk verplicht zijn. Ik lees iets over dat we in totaal bijna 1200 woningen meer gaan bouwen dan dat we aan de regio zouden moeten leveren en dat dat ook een behoorlijke belasting zou zijn – dat lezen we ook op bladzijde 7 – voor de gemeente. De vraag aan de wethouder is: waarom willen we, waarom is die ambitie dan geformuleerd om veel meer te gaan bouwen dan waartoe we verplicht zijn en kan de gemeente dat dan wel aan? De tweede vraag die ziet meer op het proces en ook de derde vraag hierover. Er is indertijd door toen nog de heer Van der Laar – maar goed, het college spreekt met één mond – de toezegging gedaan vanuit het college dat het eerste bod met de raad zal worden besproken en ook zal worden bediscussieerd. Dat is niet gebeurd. Het bod is wel uitgebracht en zonder dat we daarover hebben gesproken. De vraag aan deze wethouder daarna: waarom is dat zo? De derde vraag die daar eigenlijk op aansluit: is er eigenlijk al een reactie gekomen vanuit de provincie en hoe ziet het proces er vervolgens uit voor dat de gemeente een definitief bod gaat doen? Wat is ook dan de betrokkenheid van de raad daarbij, bij dat definitieve bod? Ten aanzien van de motie 'Betaalbare woningen' lezen wij in de stukken dat er in 2014, dat er ook een initiatief is geweest om er een PPS-constructie op te zetten, wat een beetje vergelijkbaar is als de gedachten die er nu zijn. Toen waren er allerlei goede redenen om dat toen niet uiteindelijk in werking te laten treden. De vraag aan de wethouder is: worden die regelingen ook nu weer getoetst of gewogen bij het onderzoek om wel of niet tot deze

constructie te komen? Tweede vraag bij deze IB-brief is dat er een gedachte is dat Rijswijk ongeveer 40 miljoen steekt in dat fonds. De VVD is erg nieuwsgierig naar de vraag waar dat geld precies vandaan komt. Heeft Rijswijk dat geld? Dan ook: is het, gelet op de financiële positie van Rijswijk, überhaupt wel verantwoord om dat te gaan doen? De heer Hoek noemde het ook al: we lezen in de krant – in De Telegraaf was het, meen ik – dat er ondernemers zijn die in hetzelfde segment willen bouwen, maar die, als we dan De Telegraaf mogen geloven, tot 2024 in de wachtkamer zitten van de gemeente, omdat er geen ambtelijke capaciteit is om het voorstel nu in behandeling te nemen. Dus de vraag aan de wethouder: is het de juiste keuze om nu ambtelijke capaciteit te gaan steken om te verkennen of je als gemeente zelf moet gaan bouwen in wat voor concept dan ook of zou dat gewoon aan de markt overgelaten moeten worden? De achterliggende gedachte van de motie indertijd was dat er geen tractie ontstond hierop, ook op het segment woningen, maar nu dat kennelijk wel het geval is, bij de Burgemeester Elsenlaan werden 132 appartementen in deze categorie gerealiseerd, met name aan de overkant zou ook een complex getransformeerd kunnen gaan worden. Dus de vraag aan de wethouder: wordt er nu wel de juiste keuze gemaakt? Ten aanzien van ... O ja, de laatste vraag hierover: wat beoogt het college in het voorjaar precies voor te gaan leggen aan de raad? Het laatste stuk wat voorligt dat is over de subsidieaanvraag Pasgeld-West. Daar hebben hier vier mensen allerlei goede vragen over gesteld waar ik me graag bij aansluit nog eens in aanvulling daarop.

De voorzitter: Tot slot zie ik de heer Wit GL

De heer Wit GL: Het zal u niet verbazen dat wij ons wel enigszins aansluiten bij de woorden van de heer Kooy. Met de stijgende woningprijzen, zowel huur als koop, zien we dat er steeds meer woningen in de vrije sector tijdelijk boven de liberalisatiegrens komen en daarmee voor mensen die zoeken in het segment sociale huur onbereikbaar gaan worden. Wat ons betreft zou het dan ook goed zijn als we de cijfers op een juiste manier gaan weergeven en de focus terug leggen op de – inderdaad hele vervelende – afkorting DAEB-woningen. Het is in de regio afgesproken dat we 30 procent DAEB zouden aanhouden en dat percentage komt echt onder druk te staan en het algemeen nemen van doelgroepenwoningen in de vrije sector geeft gewoon wel een scheef beeld in een sterk veranderde woningmarkt. Huurprijzen in de vrije sector die kunnen met gemak 10 procent per jaar omhooggaan bij mutatie, dan vallen ze al vrij snel boven die liberalisatiegrens en worden al vrij snel onbereikbaar voor een groot deel van de woningzoekenden. Dan heb je toch het risico dat je werkt met incurante cijfers. Heeft de wethouder die cijfers ook echt goed in de peiling? Wordt er gewerkt met de recente cijfers of blijven wij, zoals in de huidige stukken, nog cijfers uit 2018 gebruiken om ons beleid op te stoelen? We zitten in 2021, ik kan me voorstellen dat we een stapje verder kunnen gaan. Het bod an sich, ik blijf het beschamend vinden. Over een periode van 9 jaar netto 101 woningen toevoegen, DAEB-woningen toevoegen, dat vind ik eigenlijk niet goed te praten. Ik vind het eigenlijk een schandvlek op de woningbouwambities van dit college, maar goed, het ligt er. We hadden het veel eerder moeten bespreken. Ik vind ook dat de procedures zoals die momenteel lopen, dat we eigenlijk veel te laat geïnformeerd worden. Daar moet echt een verbeteringsslag in gemaakt worden. Dus mijn vraag is eigenlijk een beetje aansluitend op wat ook de heer Veerman al gevraagd heeft: hoe is het bod ontvangen door de bestuurlijke tafel wonen? Kunnen we daar eindelijk over geïnformeerd worden? Want de reactie van die bestuurlijke tafel die gaat heel belangrijk worden voor de vervolgstappen die dit college moet gaan zetten. Het heeft namelijk, kan, zeker gezien de koerswijziging die – dat woord komt heel vaak voor in het document en ik vind het echt een vreselijk woord – heeft gewoon grote gevolgen voor andere gemeenten. Uiteindelijk zullen die op de blaren moeten gaan zitten als wij sociale woningbouw niet gaan toevoegen. Dus ik wil de wethouder vragen om hier actiever over te informeren. Ik ben heel benieuwd naar haar antwoorden hierop. Daarnaast zou ik graag beter ook geïnformeerd worden over de voortgang van de verduurzaming en renovatie van de woningen die nu in het sociale woningbouwsegment zitten, want we hebben nu de corporaties daar de vrije hand ingegeven, of in ieder geval de druk opgelegd om daar grote stappen in te zetten. Dus dat zou ook nu een grote vlucht moeten gaan nemen. Waar ik me aan stoort is het feit dat in het bod alweer vooruitgelopen wordt op de beoogde

bebouwing in Pasgeld-Oost. Er wordt gesproken over de mogelijke hoeveelheid en wat het woningbouwprogramma zou moeten zijn, maar daar wordt toch echt op de zaken vooruit gelopen. Het zou het college sieren als ze daarin terughoudendheid zou tonen. Wat betreft het woonfonds, ik ben heel benieuwd naar de stappen die daar ingezet worden. Ik vind het een risicovol iets. Ik moet ook echt nog zien dat daar vanuit de overheid, dat daar echt met een positief gevoel naar gekeken wordt. Dus ik, u vraagt ons om dit ter kennisgeving aan te nemen en dat we goed geïnformeerd worden over de vervolgstappen. Ook daarin geldt eigenlijk wat ik net al bij alle wensen heb gezegd: hou ons op de hoogte, informeer ons goed. Want dat is, vind ik, momenteel enigszins onder de maat.

De heer Van der Meij GBR: Dank voor het sturen van de verschillende IB-brieven en ook de mogelijkheid aan de collega's om daar nu van gedachten met elkaar over te wisselen. We hebben in de regio een behoorlijke opgave staan ten aanzien van de nieuwbouw sociale woningbouw. Gemeentebelang in Rijswijk is daar behoorlijk kritisch in als het gaat om ons aandeel in die nieuwbouw in de komende jaren. Gegeven ook het feit dat wij, ten opzichte van de regio, want in de regionale opgave een fors aandeel sociale woningbouw reeds binnen onze gemeentegrenzen hebben staan. Wij hebben gezegd: als we het hebben over nieuwbouw sociale woningbouw zou het met name over doelgroepen moeten gaan. Het doelgroepenbeleid doorvoeren en niet in kwantiteit en in percentages, maar wel in sociale woningbouw hier wel toevoegen. In dat verband hechten wij veel meer waarde aan het thema doorstroming. In dit verband heb ik de vraag aan de wethouder: op de casuïstiek van de Nieuw-Benedictus, die nu aanstaande is om opgeleverd te worden, hebben wij hier zicht in hoeverre de Nieuw-Benedictus als casuïstiek kan dienen als het gaat om doorstroming? Doorstroming van ouderen die nu scheefwonen in grote woningen, die nu de gelegenheid hebben om in een goed woonproduct dichtbij voorzieningen ondergebracht te kunnen worden, aansluitend op hun woonbehoeften op dit moment. Waarmee we bestaande woningen vrijspelen voor doelgroepen die daar veel beter in inpassen, in dit geval bijvoorbeeld gezinnen als het gaat om grondgebonden woningen. In hoeverre kan de lessen die we leren met Nieuw-Benedictus ook voor andere projecten ingezet kunnen worden? Tweede vraag die ik daarbij heb: in hoeverre heeft de wethouder zicht op samenwerking tussen woningcorporaties en de markt? In hoeverre stimuleren corporaties, respectievelijk stellen marktpartijen zich open om mensen die nu in een sociale woning zitten, maar best een vrije-sector-woning kunnen betalen, in hoeverre worden die gestimuleerd om door te stromen? Zodat op dat moment ook weer bestaande vrije sociale huurwoningen voor de doelgroep vrijgespeeld kunnen worden? Met andere woorden: hoe werken nu die mechanismes op dit moment en kunnen we daarmee bewerkstelligen dat wij meer evenwichtige woningvoorraad in Rijswijk kunnen realiseren, met de juiste woning voor de juiste doelgroep?

De heer Van Enk CDA: Ik heb niet zoveel vragen aan de wethouder. Ik heb wel, nu dit geagendeerd wordt, behoefte om mijn tevredenheid uit te spreken over de stukken die voorliggen, te beginnen met het bod. De koerswijziging waar daarvan sprake is in de tekst die zie je nu ook in de getallen terug en de koerswijziging die hebben we eigenlijk al in deze raad besproken ruim een jaar geleden. Die is door de portefeuillehouder, de heer Van der Laar, ook op papier gezet. Toen hebben wij gezegd: laat dan ook zien in getallen en aantallen hoe we die koers gaan varen. Ook dat is toen gebeurd. We hebben toen een uitgebreide lijst, ook een bijlage gekregen, welke woningen nog in sociale sector op stapel stonden en hoe we daar tot een koerswijziging konden komen met de nieuwbouwplannen. Ik heb destijds ook duidelijk uitgelegd waarom, omdat meer het CDA die koerswijziging noodzakelijk vindt. Het is geen luxe voor de gemeente Rijswijk om een koerswijziging te hanteren, dat heeft alles te maken met onze financiën, dat heeft alles te maken met het beheersbaar houden van wijken met veel sociale woningbouw en achterstanden van onderhoud. Het heeft dus alles te maken met voorrang geven en met aandacht schenken aan onze bestaande bewoners in sociale huisvesting. Die, onder meer bij onze CDA-fractie, hebben geklaagd over de toestand van de woningen waar ze wonen, en die heeft ook te maken met ontwikkelingen van het gemeentefonds. Daarom is ook in de regio afgesproken, dat hebben we een jaar geleden ook in een presentatie – toen we nog bij elkaar konden komen voor de coronacrisis – hebben we

dat gehoord van de regionale projectleider dat ook in de regio wordt afgesproken om die grote verschillen in percentages sociale woningbouw en vrije sector, om die wat meer naar elkaar toe te brengen. Wat mij betreft is het dus geen verrassing dat het concept bod wat nu is uitgebracht, dat dat ook voldoet aan wat we in de raad hebben besproken en ook voldoet aan wat in de regio is afgesproken over het meer evenwicht brengen in de hele regio van verdeling van woonlasten. Wat dat betreft dus eigenlijk geen nieuws onder de zon. Ik snap wel dat de heer Kooy nog steeds zegt: dat is niet mijn beleidslijn vanuit de Partij van de Arbeid. Dat vind ik ook heel valide. Dat geldt ook voor de heer Wit, dat snap ik. Maar daar kunnen we over van mening verschillen en daar kunnen we over van mening blijven verschillen, maar ik denk nog steeds dat het goed is als we in deze raad deze verstandige koers verder door gaan zetten. Dan in de tweede plaats de motie en de opvolging die daar nu in het tussenbericht aan wordt gegeven door voorbereidingen die daarin bezig zijn. Ook dat vind ik natuurlijk verheugend. De motie is samen destijds met u, voorzitter, ingediend. De heer Oelen die wijst erop dat, hij vraagt: is dat niet nu wat minder nodig, omdat gezien er projectontwikkelaars in de wachtkamer zitten, om op mooie vrijstaande kavels in een vrije sector te bouwen? Ik denk dat het niet de achterliggende gedachte destijds – bij mij in ieder geval – was om een motie in te dienen, omdat anders vanuit de markt geen enkel initiatief zou zijn. Het initiatief wat alleen genomen wordt vanuit de markt is dat er hooguit aan het begin gestart wordt met middendure woningen, maar dat die heel snel door prijsstijgingen omhoog worden gedrukt. Daar is dat gat door ontstaan tussen de vrije sector duur en de goedkope sociale woningen. Ik denk dus dat die motie nog steeds ontzettend belangrijk is en ik zou de wethouder willen vragen om daarmee door te gaan, zodat we straks aan de hand van een concreet uitgewerkt voorstel kunnen beoordelen of wij als gemeente dit avontuur aan willen.

De heer Oelen VVD: Voorzitter, ter interruptie.

De heer Oelen VVD: Een vraag aan de heer Van Enk, want u werkt bij een projectontwikkelaar, dat u zegt dat u weet dat als zij een voorstel ontwikkelen, dat zij voornemens zijn om de huren binnen korte tijd heel erg omhoog te gooien, begrijp ik?

De heer Van Enk CDA: Ik werk niet bij een projectontwikkelaar, absoluut niet. Nee, dat is wat je leest in de krant, mijnheer Oelen. Wat je ook leest, de berichten zijn er talrijk over geweest, is dat er gewezen wordt op dat gat. Wat het voor mensen die in die middeninkomens zitten ontzettend moeilijk maakt om een woning te vinden en dat die woningnood net zo dramatisch is als in de sociale sector. Dat wordt ook door Edis gezegd, daar wordt door verschillende deskundigen – ook corporaties – op gewezen. Dat is ook de reden dat de minister onlangs corporaties ook meer ruimte heeft gegeven om net buiten die sociale sector te gaan bouwen. Kortom, het is goed als daar mogelijkheden voor worden geboden, maar als je het alleen aan de projectontwikkelaar overlaat dan zal die – gelet op de huidige markt – optimale winst willen gaan behalen. Dan moet je met heel ingewikkelde contracten proberen dat nog een tijdje tegen te houden, maar uiteindelijk blijft het toch een woning van een projectontwikkelaar. Daar zou nou de motie mogelijk een oplossing voor kunnen bieden. Dat we dat als gemeente zelf in de hand houden en onszelf met marktpartijen op die markt begeven, om daar ook alleen maar enorm profijt van te hebben voor onze nieuwe inwoners die daar gebruik van kunnen maken.

De voorzitter: De heer Kooy meen ik te horen.

De heer Kooy PvdA: Mijnheer Van Enk, begrijp ik nou goed uit uw woorden te verstaan dat u eigenlijk een voorstander bent om de marktwerking niet in de volle breedte meer te omarmen, maar juist meer afstand te nemen als CDA en meer voor regulering gaan zijn, om die vrije huurexplosie tegen te gaan?

De heer Van Enk CDA: Dat je zou je wel zo kunnen zeggen inderdaad. Dat klopt. Het is een vreselijk moeilijke situatie die op de woningmarkt is ontstaan en die is dus inderdaad al een paar jaar uitgebreid,

dat probleem, van een sociale sector tot een heel stuk daarboven. Dat hebben we toen bij de motie ook uitgelegd en ik had ook destijds de indruk dat die op sympathie in de raad kon rekenen: hij is overgenomen door het college. Maar onder andere die beroepsgroepen die daar werden genoemd, dat waren voorbeelden. Het is natuurlijk prachtig als we daar ook voorrang aan kunnen geven, maar die werden genoemd als voorbeelden. Verpleging, zorg, politie, dat zijn mensen die gewoon niet aan de bak komen in de huidige woonmarkt. Hooguit een koophuis, bijvoorbeeld in Rijswijk-Buiten, als je daar nog de prijs wat weet te drukken. Maar na een paar jaar het mom – hoe heet het? – dat beding wat je erop kan leggen, dat is uitgewerkt. Dan gaan die huizen ook, die worden doorverkocht en die prijzen stijgen sky-high.

De heer Van Enk CDA: Dus het CDA wil graag opkomen voor die middaggroepen en die een kans bieden. Dat kan alleen maar aan als we inderdaad meer overheidsbemoedening plegen.

De heer Van Enk CDA: Als het gaat om overheidsbemoedening. Een tijdje geleden had de PvdA nieuws over zo'n programma waarin de zogenaamde clause werd neergezet: probeer nou bijvoorbeeld ook personen of bedrijven die heel veel huizen verhuren en die ook opkopen en verhuren voor hoge prijzen, probeer dat markteffect een beetje tegen te gaan. Nou, ik zal de heer Kooy verbazen misschien, maar ook dat klinkt mij heel sympathiek in de oren. Ik denk dat wij op verschillende fronten daarin moeten ingrijpen om aan deze woningnood voor de middengroepen de nood gaan nemen.

De heer Weterings RB maakt opmerking dat ten onrechte de heer Rob van den Broeke dit. Rijswijk Wonen deelneemt aan deze vergadering. Dit is gecorrigeerd. Mag wel meekijken niet deelnemen via Teams.

De voorzitter: Wat ik wel zou willen oproepen, want we lopen erg uit de tijd, of naar aanleiding van interrupties de reacties iets korter zouden kunnen. Want het zijn interrupties en reageer dan even op de interruptie en dan kunnen we inderdaad daarna het debat nog voeren.

De heer Van Enk CDA: Dat ben ik met u eens, voorzitter, maar er worden natuurlijk een hele hoop technische vragen gesteld die mij boven mijn pet gaan ook, waar ik ook helemaal geen interesse in heb, terwijl ik juist het op prijs stel als de heer Kooy een interruptie pleegt op het beleid wat we hier voeren. Want daar is een Forum voor bedoeld. Het heet hier Forum in plaats van een commissie, volgens mij is D66 daar bij uitstek een voorstander van, om juist als partijen met elkaar in discussie te gaan. Ik ben uitermate verbaasd dat mij nu voor de voeten wordt geworpen dat ik dat niet zou moeten doen. Althans, dat zegt u niet, voorzitter, maar ik zou graag die ruimte met elkaar nemen en laten we alsjeblieft onze beleidsmatige oordelen met elkaar uitwisselen, daar gaat het hier om.

De voorzitter: Ik wil doorgaan naar de heer Cupedo.

De heer Cupedo BvR: Dank u, voorzitter. Is er de mogelijkheid om over de IB – 10.A komt niet, B – 10.C te praten?

De voorzitter: Ja.

De heer Cupedo BvR: Oké. 10.A, Beter Voor Rijswijk vindt dat Rijswijk verstandig bezig is om de middengroepen, voor de brandweer, politie en dergelijke te bouwen. Dat gezegd te hebben. Wel vindt Beter Voor Rijswijk dat wij hebben de nodige zorgen en met name over de DAEB-woningen. De burens betalen 1000 euro en ... Nee, sommige mensen betalen 1000 euro, laat ik het goed zeggen, en de burens daarvan betalen 700 euro. Er is zelfs mogelijkheid op het bevroren van de huur, is niet bespreekbaar bij de woningbouwvereniging. Nou is onze vraag aan de wethouder: wat vindt u daarvan? Dat is 10.A. Gaan we naar 10.B, even in reactie op de PvdA. Investeren in de sociale woningbouw heeft Rijswijk al meer dan 60 jaar gedaan. Dit belemmert de doorstroming. Beter Voor Rijswijk vindt dat dit college goed bezig is. En dan even 10.C.

De heer Kooy PvdA: Voorzitter, bij interruptie.

De voorzitter: De heer Kooy.

De heer Kooy PvdA: Is het bekend dat de investeringen die in de sociale woningbouw plaatsvinden voornamelijk door de woningbouwverenigingen zelf plaatsvinden, dat dit bij elkaar gebracht is vanuit de huren die eerder zijn afgedragen en dat daar het grootste gedeelte van de kosten van de sociale woningbouw vandaan komen? Dat de bijdragen die de gemeentes doen uiterst beperkt zijn.

De heer Van Enk: Voorzitter?

De voorzitter: De heer Van Enk. Kort graag.

De heer Van Enk CDA: Ja. De heer Cupedo reageert niet op de interruptie, dus dan wil ik het graag doen. Ik denk dat de gemeente daar wel degelijk enorm aan bijdraagt door de grondexploitatie te drukken. Dan wordt de sociale woningbouw – dat hebben we eerder besproken, mijnheer Kooy – wordt de prijs enorm gedrukt en dat hoest de gemeente op. Maar u hebt wel gelijk dat de corporaties door de huuropbrengsten wel die woningen in stand houden. Dat doen we inderdaad al zestig jaar. Daarom vind ik ook dat Rijswijk niet gestraft moet worden in de regio door te zeggen: wij hebben al zestig jaar lang zoveel sociaal gebouwd, dan moeten we het nog in de toekomst nog maar meer gaan doen. Dat moet in balans blijven, dat is het hele eieren eten.

De heer Kooy PvdA: Voorzitter, nog even op Cupedo dan reageren.

De voorzitter: De heer Kooy.

De heer Kooy PvdA: Hoe staat dat dan in verhouding? Want 'enorm', zie ik een andere definitie van in het woordenboek, maar dat in relatie tot de woordvoerder van zijn partij dinsdag aangaf dat gelet op de lage rentestand die er is het geld eigenlijk voor investeringen bijna gratis is. Dan hebben we toch als Rijswijk daar geen last van?

De heer Cupedo BvR: Daar heb ik geen zicht op. Dan zou u nog even bij de woordvoerder van afgelopen dinsdag moeten zijn, bij de heer Braam.

De voorzitter: De heer Cupedo, vervolgt u uw betoog.

De heer Cupedo: Even kijken, wat betreft noch de subsidieaanvraag Pasgeld-West. Beter Voor Rijswijk is een voorstander van het voortzetten van het huidige percentage van de betaalbare woningen. Dank u wel, voorzitter.

Schorsing

De voorzitter: Dan wil ik het woord geven aan wethouder Besteman.

Mevrouw Besteman: Dank ook aan de raad voor de nu al levendige discussie. Ik zal proberen om de vragen wel gestructureerd nog af te handelen. Dus ik ga dan toch even kijken of ik de IB-brieven en de fracties samen kan aflopen. Allereerst is het denk ik goed om te starten met het woonbod, daar zijn veel opmerkingen/vragen over gesteld. Het is goed om even de context helder aan uw raad te schetsen, want ik heb ook gehoord dat sommige fracties vinden dat ze daar wel iets meer bij betrokken hadden mogen worden. Dat heb ik gehoord en ik zal dat in het proces ook schetsen, hoe ik dat vanaf nu ook van plan bent te doen. Ik denk ook dat ik er dan goed aan tegemoet kan komen. De samenwerkende gemeenten, de regiogemeenten in de regio Haaglanden, waar Rijswijk ook onder valt, de corporaties verenigd in de sociale

verhuurdersvereniging Haaglanden, de huurdersorganisaties en de provincie die zetten zich gezamenlijk in regioverband in voor een goed functionerende woningmarkt in de regio. In dat verband worden afspraken gemaakt over het doelgroepensegment, zoals dat genoemd wordt. Daaronder vallen de DAEB-woningen, die al genoemd zijn door verschillende partijen. Dus dat is dan ook meteen even richting de heer Kooy van de Partij van de Arbeid. In dat verband zijn deze afspraken gemaakt, die ten grondslag liggen aan de woonbiedingen van de verschillende gemeenten, die op hun beurt allemaal tezamen weer moeten leiden tot de nieuwe woningmarkt afspraken in de regio. Het doel daarvan is dat we voldoende aanbod in het doelgroepensegment bewerkstelligen in de regio en met name ook dat er voldoende spreiding van dat aanbod over de verschillende gemeenten komen. De woningmarkt moet in de regio meer in balans komen, zoals de heer Van Enk dat ook al denk ik heel mooi heeft gezegd. Dat betekent concreet, omdat we het denk ik toch ook vanavond in ieder geval over percentages moeten hebben, dat gemeenten die hoog zitten met het aanbod qua doelgroepensegment mogen dalen, gemeenten die laag zitten zullen moeten stijgen. Dat zijn de regionale afspraken en in dat licht is ook natuurlijk het bod zoals dat nu vanavond wordt besproken en het bod dat Rijswijk aan de regio heeft gedaan tot stand gekomen. Dus dat even tot op heden. Dan misschien het proces wat hierna nog volgt. Het eerste bod van iedere gemeente is aan de regio aangeboden, dat zijn we natuurlijk zelf, daar is een analyse op gemaakt door het bureau RIGO en daar is ook al een reactie van de provincie op gekomen. Want al die biedingen tezamen moeten natuurlijk leiden tot het voldoende aanbod en belangrijker nog, voldoende spreiding. 'Dus wat zit er dan in dit bod?', heeft de heer Hoek van Wij al gevraagd. Als we specifiek kijken naar Rijswijk en het bod dat wij hebben gedaan hebben we daarin alle harde plannen meegenomen. Dus dat zijn de harde plannen die u allemaal denk ik wel kent, zoals de Benedictus-locatie, waar de heer Van der Meij al over sprak, Our House in Rijswijk-Buiten, de Idenburglaan, et cetera. Ze staan allemaal op de bijlage bijgevoegd. Het tweede bod komt tot stand na gesprek met de raden en na een gesprek met één regiogemeente, waarin wij elkaar collegiaal bevragen over het bod en de mogelijkheid daarna volgt om het bod eventueel aan te scherpen of bij te stellen. Dat tweede bod wordt uiteindelijk vastgesteld door de gemeenteraad, dus ook door de gemeenteraad in Rijswijk uiteraard, zeg ik dan even nadrukkelijk tegen de fractie van D66 en de VVD, die daar ook naar gevraagd hebben. Uiteindelijk leidt dat tot de nieuwe woningmarkt afspraken in deze regio. Dat even over het proces. Waar staan we nu in de bespreking met de raad op dit moment? Het gesprek collegiaal volgt deze maand. In mijn geval, dan spreek ik over mijn bod, samen met de gemeente Pijnacker-Nootdorp, en daarna vervolgt het proces zich zoals ik zojuist heb geschetst. Dan nog even en ook denk ik specifiek over de vraag van Beter Voor Rijswijk, die natuurlijk een beetje een vreemde eend in de bijt is op dit moment, maar u heeft eerder vragen gesteld over de verschillen in huur. Daar hebben wij ook schriftelijk op geantwoord, dat het vaststellen van de huren aan de corporaties is. Maar als u daar nog meer over wilt weten of daar nog eens over door wilt praten dan kunnen we dat natuurlijk altijd even doen. Dan denk ik dat het ook van belang is, voorzitter, dat ik nog even toelicht hoe het staat met de prestatieafspraken. Ligt vanavond ook niet specifiek voor, maar ik heb daar eerder een brief ook aan uw raad over gestuurd als het gaat over het addendum op de woonvisie. Daarin hebben we gezegd dat we geen prestatieafspraken afsluiten met de corporaties, maar wil ik komen tot een stadsakkoord. U kunt dat zien als een akkoord op de langere termijn. De stand van zaken daar is op dit moment dat we het over een aantal zaken al met elkaar eens zijn als het gaat om energie en de verduurzaming ...

De heer Kooy PvdA: Voorzitter, interruptie graag.

De voorzitter: De heer Kooy.

De heer Kooy PvdA: Wethouder, ik wil toch even stil blijven staan bij die lokale afspraken. We hadden lokale afspraken, die hebben we normaal en u zegt dat dat één van de partijen is met wie we gesproken hebben. Nu zeggen we: we gaan een ander type afspraak bedenken. Maar is er momenteel een lokale afspraak? Zijn die partijen, de grote verhuurders in Rijswijk, het eens met de lijn die u heeft ingezet of is dit weer op de lange baan schuiven en hebben we dat akkoord nog steeds niet? Want als we geen akkoord

hebben, hebben we geen akkoord. Waar moeten we ons dan aan houden? Dus het is niet voor de raad te controleren over afspraken die we mogelijk in de toekomst gaan krijgen: hebben we lokale afspraken of zijn de partijen die het uitvoeren van onze woningbouwverenigingen niet akkoord met de strekking van dit verhaal?

De voorzitter: Wethouder Besteman.

Mevrouw Besteman: Ik zat nog midden in mijn verhaal. Ik zei inderdaad: we hebben geen prestatieafspraken afgesloten. Ik heb het over 'wij' en in dit geval bedoel ik natuurlijk de gemeente en de corporaties, want daarin doen we dat mee. We zijn samen tot overeenstemming gekomen om te komen tot een stadsakkoord. Daarin maken we afspraken op langere termijn, over wat wij gezamenlijk goed voor de stad vinden. Dus u vindt daar afspraken in over, wat ik zei: de verduurzaming, onderhoud, maar ook de wijkaanpak waarin wij ook gezamenlijk ontzettend geloven en die ook echt nodig is als we kijken naar de wijken in Rijswijk die verouderd zijn en daar gewoon echt een impuls nodig is. Bij dat stadsakkoord komen we, dat zit in een ontwikkelagenda. Dat bestaat uitlevering op de korte termijn, dus we zijn daar goed en constructief over in gesprek, ik kan niet anders zeggen. Ik moet zeggen dat dat wel eens anders is geweest, maar we zitten er echt positief in. Ik weet niet of de heer Van den Broek nog in de vergadering is, maar anders had u het kunnen vragen. Ik denk dat we daar eendaags over bij uw raad op terug kunnen komen met waar we nu staan en welke afspraken we daar ook hebben gemaakt. Het doel is inderdaad, zoals de heer Van der Meij ook zegt, om te komen tot een evenwichtige voorraad samen met de corporaties. Dat is wat we aan het doen zijn en daarbij werken we vanuit het college natuurlijk, vanuit de kaders die gesteld zijn door de gemeenteraad. Dat even nog voor de prestatieafspraken en het stadsakkoord. Daar komen we binnenkort nog op terug en ik zal uw raad daar ook over informeren, voorzitter. Dan ga ik graag naar de motie die vorig jaar, of in 2019, is overgenomen door het college om te onderzoeken of we zelf als gemeente een rol kunnen spelen in het toevoegen van woningen in het middensegment in Rijswijk.

De heer Oelen VVD: Voorzitter, ter interventie.

De voorzitter: De heer Oelen.

De heer Oelen VVD: Het feit dat de wethouder klaar is met het proces rondom het uitbrengen van het bod. Maar ik heb nog geen antwoord gehoord op de vraag waarom het college niet de toezegging is nagekomen om het concept bod eerst met de raad te bespreken alvorens dat in te dienen bij de provincie? Misschien dat de wethouder, voordat ze doorgaat naar de motie, daar nog even op in zou willen gaan.

De voorzitter: Mevrouw Besteman.

Mevrouw Besteman: Ja, daar wil ik zeker op ingaan. We hebben dit bod in de zomerperiode gedaan, het was in september dat het bij de regiogemeenten aangeboden moest worden. Dus we hebben als college gemeend om dit eerste bod te doen en daar later met uw raad over te spreken. Dat is nu. Ik kom heel graag nog terug ook met het tweede bod dat uw raad heeft vastgesteld. Maar goed, zoals uzelf denk ik ook heeft gezegd werkt het college natuurlijk vanuit het kader wat we hebben meegekregen door de gemeenteraad. U heeft dat ook teruggezien in het bod, heb ik begrepen uit de inbreng van de VVD.

De voorzitter: Ik zie nog een interruptie van de heer Wit. Uw microfoon, mijnheer Wit.

De heer Wit GL: Het gaat me nu even iets te snel. Gaan wij als wij hiermee eigenlijk al het hele bod gaan afsluiten, dan denk ik dat we nog wel wat meer discussie gaan krijgen. Ik heb namelijk nog wel aardig wat vragen gesteld waar ik geen antwoord op heb gehad en ik moet heel eerlijk zeggen dat één ding moet me echt van het hart: als de wethouder hier nu beweert dat het moment dat wij dit bod gaan bespreken in de raad afhankelijk is van het agenderen van IB- en een informatiebrief door een fractie, dan denk ik dat zij

even terug moet gaan en het proces heel goed moet gaan bekijken. Want dat is niet zoals wij werken. Als wij een bod gaan bespreken in de raad dan verwacht ik een raadsvoorstel, want wij hebben juist de wijze in het Forum en in de raad kunnen bespreken en daar een besluit over kunnen nemen. Niet op basis van wat ik net zeg, het agenderen van een informatiebrief door de Partij van de Arbeid, een discussie gaan voeren. Dat is niet zoals wij de procedure horen te voeren. Daarnaast heb ik nog wel wat vragen gesteld over, eigenlijk heel simpel: wat is de reactie geweest vanuit, u zegt dat de reactie van de provincie is al binnen, de analyse is reeds gemaakt, dan wil ik ook wel graag weten wat die reactie is en hoe die analyse eruitziet. Dan zou ik ook wel graag willen weten hoe het vervolgtraject in de komende maanden eruitziet. Dan terugkijkend waarom we sinds september eigenlijk niks daarover gehoord hebben. Dus wethouder, graag wat antwoorden.

De voorzitter: Mevrouw Besteman.

Mevrouw Besteman: De heer Wit heeft natuurlijk helemaal gelijk, dit bod wordt uiteindelijk ook vastgesteld door de gemeenteraad. Het is inderdaad indertijd met de portefeuillewissel was er geen mogelijkheid om dat nog vooraf met uw raad af te stemmen, dus wij hebben gemeend om het op deze manier te doen. In het proces is voorzien natuurlijk door een deugdelijke bespreking met uw raad, dat kunt u allemaal tegemoetzien. We zitten nu net in het proces dat we dit collegiaal gaan bespreken met elkaar. In de ronde daarna volgt een aanscherping of een aanpassing van de biedingen en daar kom ik heel graag natuurlijk ook met uw raad weer over te spreken. U vraagt mij nog naar de reactie van de provincie, die is er inderdaad geweest. De provincie heeft een brief gestuurd aan de bestuurlijke woontafel, dus de gemeente, en gezegd dat zij hebben vastgesteld – en dat heeft RIGO ook vastgesteld in het rapport – dat het totaal van de biedingen nog tekortschiet, dat de provincie zich daar zorgen over maakt. Maar dat de provincie zich met name zorgen maakt over het feit dat de spreiding niet voldoende op gang komt van het doelgroepensegment over de verschillende gemeenten. Die laatste zorg deel ik met de gemeenten.

De voorzitter: De heer Kooy.

De heer Kooy PvdA: Even resumerend. Hoor ik de wethouder nu zeggen dat we aangaande van dit belangrijke dossier, waar we een aantal IB-brieven over hebben gehad en deze nu bespreken, er nog meer informatie is bij de gemeente hierover en die niet met ons gedeeld is? Terwijl er al wel bekend is dat we vanavond dit zouden bespreken?

De voorzitter: Mevrouw Besteman.

Mevrouw Besteman: Voorzitter, dank u wel. Er is inderdaad een brief door de provincie verstuurd naar de bestuurlijke woontafel, die gewoon openbaar is. Ik kan u die natuurlijk gewoon toesturen als u die via iBabs wilt ontvangen, dat is geen enkel probleem.

De heer Wit GL: . Ik deel de verontwaardiging van de heer Kooy en de reactie van wethouder Besteman maakt het absoluut niet beter. Verwijzen naar iets wat openbaar is, dat is prima, maar u heeft als college de plicht om de raad te informeren over alles wat hiermee te maken heeft. Als dat alleen maar een berichtje is richting de fracties, dat er een openbare brief beschikbaar is, dan moet het maar zo, maar we zijn hiervan niet op de hoogte gesteld. Als ik dan ook nog hoor dat een portefeuillewissel als excuus wordt aangevoerd dat de communicatie niet goed loopt of dat de communicatie te laat op gang is gekomen begin ik me ernstig zorgen te maken over hoe dit dossier de komende tijd moet gaan lopen.

De voorzitter: Mevrouw Besteman.

De heer Van Enk: Voorzitter, bij interruptie.

De heer Van Enk CDA: Heel kort, ik voel dit debat een beetje de verkeerde kant op gaan

De heer Van Enk CDA vervolgt: Ik ben zelf notabene degene geweest die destijds heeft gevraagd om het bod met de raad te delen. Dat is gebeurd, dat is een concept bod wat met de raad is gedeeld en ik kan me geen enkel dossier hier voorstellen waar het college elke brief die van andere overheden binnenkomt stante pede actief moet delen met de raad. Dat zou echt voor het eerst zijn. Waar het om gaat is of we het eens zijn met de lijn die hier wordt gevoerd, daar hebben we het nu over. Het definitieve bod wordt in de raad vastgesteld, hoor ik van de wethouder. Dus ik snap het probleem helemaal niet. Daarnaast, als ik het goed begrijp van de wethouder, zegt de provincie dus eigenlijk: de herverdeling is gewoon niet goed op gang gekomen. Met andere woorden: dat is niet een boodschap richting Rijswijk, dat is dus kennelijk een boodschap richting andere gemeenten die nog steeds verder onder de dertig procent sociale woningbouw zitten. Denk ik, voorzitter, dat is helemaal niet voor Rijswijk van belang. Dat zouden andere gemeenten zich moeten aantrekken.

De heer Kooy: Voorzitter, per interruptie even. Kort.

De voorzitter: De heer Kooy.

De heer Kooy PvdA: Mijnheer Van Enk, is dit een aannname of heeft u wel kennis van deze brief genomen?

De heer Van Enk CDA: Ik hoor het de wethouder net zeggen, dus ik vraag het, of ik dat goed begrijp. Maar dat lijkt me nogal helder en ik vind het niet goed als we nu toezeggingen uit zijn verband gaan rukken die ik notabene zelf destijds heb gevraagd. Dat is waar ik op wil reageren, mijnheer Kooy.

De voorzitter: Mevrouw Besteman.

De voorzitter: Ik zou aan iedereen willen vragen de interrupties even te beperken, want anders wordt het echt, dan gaan we het niet redden voor 00:00 uur allemaal. Dus.

Mevrouw Besteman: Ik zal snel verder gaan. Maar het klopt natuurlijk helemaal: we zitten midden in dit proces en de aannname van de heer Van Enk, dat de provincie zich uitgesproken heeft met zorg over het niet-totstandkomen van een spreiding over de regio, die is ook correct. Dat is ook waar ik me over uit heb gesproken in de regio-overleggen, want ik maak me daar ook in die zin zorgen. Voorzitter, dan ga ik naar het verhaal rond de motie. De vraag van de fractie van Wij is: waarom doen we dit? Het begon – en ik zal niet flauw zijn – met de motie van uw eigen fractie en die van het CDA en dat was de oproep aan het college om te onderzoeken of we als gemeente zelf een rol kunnen spelen in de ontwikkeling van huurwoningen voor die middengroepen. Want u weet, die middengroepen die zitten totaal klem op deze woningmarkt. Ze verdienen te veel om in aanmerking te komen voor een sociale woning en ze verdienen – u kent de koopmarkt hier in Rijswijk en de regio – vaak te weinig om een fatsoenlijke woning te kopen. Dus het college heeft die motie destijds ook omarmd en ik ben daar als wethouder verder mee aan de slag gegaan. Wat ik zie als ik naar de woningmarkt in Rijswijk kijk is dat de ontwikkeling van dat huursegment, van die huurmarkt in die middengroepen eigenlijk nagenoeg ontbreekt. Dus er is veel te weinig, want de vraag is daar ontzettend hoog. Eén belangrijk beleidsdoel is waarom we dit onderzoek doen – want we spreken nog maar over een onderzoek op dit moment – is juist dat we die huurwoningen voor langere tijd in dat middensegment beschikbaar willen houden. Het klopt inderdaad, en dan ga ik ook even naar de vraag van de VVD die daarover is gesteld, de heer Van Enk heeft er al op gereageerd in het licht van de ontwikkelaars, die natuurlijk best bereid zijn om huurwoningen te bouwen. Dat is natuurlijk ook iets wat we als gemeente van harte toejuichen. Maar als je ze dan vraagt om die huurwoningen voor een langere tijd in dat middensegment beschikbaar te houden dan vindt er toch wel wat, wordt er moeilijk gekeken aan de andere kant van de tafel. Het is nou eenmaal zo: die druk en die crisis op de woningmarkt is zo enorm dat als er huurwoningen op dit moment worden ontwikkeld en beschikbaar gesteld dan zijn ze

binnen een jaar of twee zo uit dat segment naar de vrije sector. Dan verliezen we ze weer voor die groep die zo hard op zoek is en zo klem zit op die woningmarkt. Dus dat is waarom we dit doen. Ik denk dat het een belangrijke doelstelling is, omdat wonen gewoon een primaire levensbehoefte is van mensen. Ik heb ook gezegd, ik heb dat ook eerder gezegd, ik ga ook over onderwijs: er worden nu doelgroepen genoemd in de motie waarvoor we het doen, maar als we ook de beste onderwijzers voor onze klas willen hebben, ook lessen willen geven aan onze kinderen, dan is het ook gewoon van belang dat we die groepen kunnen huisvesten in onze gemeente. Deze oplossing, deze dempriching van de oplossing snijdt natuurlijk aan twee kanten en dat wil ik wel nadrukkelijk ook zeggen richting de heer Kooy van de Partij van de Arbeid en de heer Wit van GroenLinks. Want ik begrijp uw standpunt wel, dat u zegt: ik wil meer bijbouwen in dat sociale segment. De wachtlijsten zijn in dat segment ook lang, dat ben ik absoluut met u eens als u die stelling zou innemen. Maar de oplossing die wij nu voorstaan is: met het toevoegen van middensegmentwoningen bieden we een oplossing voor die groep die klem zit op die woningmarkt. Tegelijkertijd zorgt het toevoegen van middenhuurwoningen ook voor doorstroming vanuit die sociale sector. Dus we komen nu met een oplossing waarbij het mes aan twee kanten snijdt en dat is iets wat mij als muziek in de oren klinkt, eerlijk gezegd. Dan heb je natuurlijk een veel groter bereik van je inzet vanuit de gemeente.

De heer Kooy PvdA: Een hele korte interruptie maar dat scheelt zo meteen in mijn tweede termijn. Wij hebben specifiek gevraagd naar die koppeling, want wij zijn net als het CDA een voorstander van ook meer huizen in het middensegment, maar specifiek in een koppeling: hoe zien we dan de toewijzing naar agenten die hier lokaal zijn of onderwijzers die lokaal zijn of een onderwijzer zegt 'ik ga basketbakker worden'? Dat gedeelte van die motie, daar ben ik naar op zoek, naar die toewijzing.

De voorzitter: Mevrouw Besteman.

Mevrouw Besteman: Dat kan ik me heel goed voorstellen. Ik kwam net bij mijn onderdeel om toe te lichten wat we nu precies onderzoeken en hoe zich dat verder ontwikkelt. Het dat wij nu doen richt zich op een aantal elementen, waaronder financiën. Dat is natuurlijk een heel belangrijk aspect. Ik heb al bedragen gehoord in dit debat, maar zover zijn we nog helemaal niet. We kijken naar financiën, we kijken naar risico's, we zoeken naar mogelijkheden om het fonds op één of andere manier ook revolverend te maken, zodat het zichzelf weer kan bedruipen. Dus het is echt nog te vroeg – en dat zeg ik dan maar even tegen de heer Hoek van Wij – om te zeggen wat het ons nu gaat kosten als gemeente. Misschien levert het ons uiteindelijk geld op, ik heb hier ook al gesprekken gehoord over de hoogte van de rente, et cetera. Maar ik wil daar nu nog niet op vooruitlopen, omdat we nog volop in dat onderzoek zitten. Een andere component van het onderzoek is natuurlijk de juridische context. Ongelooflijk belangrijk, want dan hebben we het over de vragen of het wel of geen staatssteun betreft wat we als gemeente willen doen. De wet Markt en Overheid speelt daar natuurlijk een belangrijke rol en aanbestedingsregels, daar is gewoon heel grondig onderzoek voor nodig en dat loopt op dit moment. Het laatste onderdeel wat ook ontzettend belangrijk is in dat onderzoek is de governance van een mogelijk woonfonds. Dan kom je ook bij de vraag die de heer Kooy ook terecht stelt: hoe kun je ook zorgen dat je die beleidsdoelstelling die we hebben, dus die woningen voor langere tijd in dat middensegment beschikbaar houden en hoe ga je om met eventuele toezegging, hoe kun je dat vastleggen, et cetera? Dat is nu nog veel te vroeg om daar over te, nou ja, te filosoferen kan natuurlijk altijd, maar ik heb in ieder geval nog geen onderzoeksresultaten beschikbaar die ik nu kan delen. Goed, zo'n woonfonds – wat nu dus in onderzoek is – kan dus het vehikel zijn om die beleidsdoelen te bereiken. De gemeente die is dan een participant in dat fonds met marktpartijen en het uitgangspunt bij het onderzoek is dat iedere betrokken partij zoveel mogelijk datgene doet dat het dichtst bij zijn eigenlijke taak ligt. Dus in het geval van de gemeente zou je dan kunnen denken aan het leveren van de grond zoals we nu in Rijswijk-Buiten ook doen. Het bouwen of het verhuren, dat is natuurlijk geen echte taak van de gemeente, dus in dat licht zijn we nu aan het onderzoeken. Ik kan me voorstellen dat u hier als raad ook nieuwsgierig naar bent en dat u hier ook veel meer over wilt weten. D66 heeft nog gevraagd aan

mij: gaat het dan alleen om eengezins- of kan het ook niet in gestapelde bouw? De pilot die we nu, waarmee we de businesscase ook proberen rond te rekenen gaat uit van gestapelde bouw en een combinatie met eengezinswoningen. Of dat dan in een PPS-constructie uiteindelijk vorm krijgt, dat is dus nog onderwerp van onderzoek, zeg ik nog maar even tegen de heer Veerman. Maar ik zal u ook het proces schetsen dat ik voor ogen heb om hiermee verder te komen. Ik heb voor 9 maart met uw raad een technische sessie gepland waarin ik heel graag ook met u wil verder kijken naar die belangrijke componenten, zoals financiën, de governance, maar ook de juridische context en waarin we ook kunnen kijken naar die woningmarkt en met elkaar hoop ik ook vast kunnen stellen wat daar nu nodig is en welke input, welke interventie we als gemeente daar wel of niet zouden moeten doen. Dus dat wil ik dan ook nog wel even nadrukkelijk tegen de heer Wit zeggen, die ook heeft gezegd dat hij hier nog graag wat meer informatie wil. Dus alle vragen die ik hier vandaag heb gehoord die we nu nog niet kunnen beantwoorden wil ik heel graag meenemen naar die 9 maart. Dan zorgen we dat we daar in ieder geval verder kunnen spreken over het onderzoek dat loopt over het woonfonds. Voorzitter, ik kijk nog even naar mijn collega Keus, of die nog iets wil aanvullen over de subsidieaanvraag Pasgeld-West. Maar ik zie hem al nee schudden.

De heer Van der Meij GBR: Ik heb toch een wat mooiere stem dan de heer Sleddering. De wethouder Besteman is niet ingegaan op mijn vraag met betrekking tot hoe nu de doorstroming casuïstiek Benedictus nu loopt en of dat lessen zijn die we kunnen gebruiken voor andere vergelijkbare projecten.

Mevrouw Besteman: Ja, excuus aan de heer Van der Meij, want ik heb de Benedictus nog als project genoemd. We zijn daar inderdaad nu aan het kijken hoe we daar maximaal ook voorrang kunnen geven aan de Rijswijkse ouderen. We zitten nog in dat proces, maar het is onze inzet, we kijken hoe het uitpakt en ik zeg u toe dat we dit gewoon als case natuurlijk ook meenemen om te kijken wat we daarvan kunnen leren en hoe we dat mogelijk ook in het vervolg kunnen toepassen.

De heer Weterings: Voorzitter, per interruptie.

De voorzitter: De heer Weterings.

De heer Weterings RB: Kan mevrouw Besteman nog één keer herhalen dat ze het had over Rijswijkse ouderen? Kan ze dat nog één keer bevestigen?

De voorzitter: Mevrouw Besteman.

Mevrouw Besteman: Zeker, daar had ik het over, de heer Weterings.

De heer Weterings: Waarvan akte, hè? Waarvan akte. Staat genoteerd. Dank u wel.

Mevrouw Besteman: Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: De heer Van der Meij, had u nog een nieuwe interruptie of is dat weer een oud handje? Dank u wel. De heer Keus wilde niet aanvullen, zag ik. Mijnheer Keus, wethouder Keus, wilt u nog het woord voeren?

De heer Keus: Dan moet ik een vraag nog vergeten zijn, maar dan kom ik daar in de tweede termijn. Ik had volgens mij verder alle vragen beantwoord tot zover.

De voorzitter: Dan ga ik over naar de tweede termijn en dan wil ik u verzoeken om dat zo kort en bondig mogelijk te doen, want er staat best nog wel wat op de agenda, dus dat gaan we sowieso niet meer redden voor 00:00 uur. De heer Kooy.

De heer Kooy: Voorzitter, dank u wel. Wethouder, dank voor uw antwoorden. Ik zal er nog even een paar uitpikken waar ik nog geen antwoord op had gehad. Ik heb inderdaad even een berekening gedaan, maar de huurwoningen die we nu gaan creëren, over het algemeen in de vrije sector, zijn niet geschikt als doorschuifwoningen die u zo graag wil hebben. Ik ben blij dat u met een woonfonds bezig bent om te kijken wat we wel kunnen doen. Een belangrijk deel van de motie die overgenomen is, is juist de wetgeving rondom het toekennen aan leraren en agenten en dergelijke. We zijn nu een jaar verder en die beantwoording van u is daar nog niet duidelijk genoeg over. Daar had ik toch wel meer informatie op verwacht, misschien dat u die nog kan geven. Dus de toewijzing en hoe kunnen we dat dan vastprikken als iemand wat anders gaat doen of ergens anders gaat werken? Er wordt verwezen in de Stadsvisie, voor de rest. De partners met wie wij samenwerken, daar hebben we momenteel geen akkoorden mee, maar de akkoorden, de lokale afspraken zijn wel verlopen. Ik hoop daar echt binnenkort de stukken van te zien over de nieuwe vorm. De verplichtingen, de verwarring over doelgroepen en waar we het over hebben. Dertig procent hernieuwbaar, herwijsbaar, aanwijsbaar sociale woningbouw, DAEB. De Benedictus is daar een heel mooi voorbeeld van, hoe we daar toch proberen een stukje invulling te geven. Hoe vaak was die overtekend, de Benedictus, met mensen die daar interesse in hadden? Dat is een concrete vraag. De regio-afspraken, heeft u enige indicatie gekregen dat die dertig procent ondergrens van DAEB losgelaten gaat worden? Dat is de keiharde grens die staat. Hoe gaat u verklaren dat die afspraak er staat en waarvan u in het rapport zegt 'die willen we na gaan komen', dat die met de aantallen sociale woningen die we nu gaan bouwen, dat we die niet gaan redden? Dat lijkt mij voor nu even voldoende. Dank u wel.

De voorzitter: De heer Hoek, in tweede termijn nog behoefte?

De heer Hoek WIJ: Ja, dank u wel. Ik zou toch wel graag willen weten welke plannen, projecten specifiek horen bij dit bod. U geeft aan dat het in de bijlage staat, misschien lees ik er wel overheen. Maar goed, ik kan het zo niet vinden, dus misschien kunt u het aanwijzen of anders even nasturen. Ik kan me herinneren uit de eerdere presentatie dat voor doelgroepspreiding, waar we het ook al over hebben en – hoe heet het? – de woonbehoefte die er is, dat dat toch ook grotendeels bepaald wordt door het aanbod wat er is. Wil ik eigenlijk gewoon even meegeven. Ik ben het wel eens met dat we ervoor moeten zorgen dat we voldoende sociale huurwoningen hebben. Tegelijkertijd ook dat we dat goed moeten spreiden in de hele regio. En, ja zoals Ronald ook al aangaf, lijkt het dat er een voorschot wordt gedaan op het pasgeld Oost terwijl er nog besloten, ja, moet worden. Dan, nou nog eventjes kort over, nou goed, het onderzoek. Goed dat de woordvoerder aangeeft dat er voorzien wordt in de woonbehoefte, maar u geeft net ook zelf aan dat dat, ja, niet kan. En ik heb ook nog geen antwoord gehad op de vraag of, ja goed, of juist de essentiële beroepsgroepen nou gedekt gaan worden. En ik ben ook wel benieuwd hoe het, nou, hoe het straks wellicht geld op gaat leveren voor Rijswijk. Het aangeven van de betaalbare woningen voor essentiële beroepen. Immers, als je dat gaat regelen dan, ja, hou je toch wel de kosten laag ten behoeve van deze groepen. Ja, volgens mij kost het dan geld. En dat was mijn tweede termijn. Dank u wel.

De heer Van Enk CDA: Bij interruptie, voorzitter. Even nog een vraagje aan mijnheer Hoek.

De heer Van Enk CDA: Ja ik zou het jammer vinden als het nou alleen maar over de kosten gaat. We doen het natuurlijk voor een maatschappelijk effect, zo'n actie. Ik heb zelfs daar een nieuwe term over geleerd de afgelopen maand: brede maatschappelijke kostenanalyse. Maar nee, hier gaat het gewoon simpel om het voorzien in een woonbehoefte. En afdekken kun je dat natuurlijk nooit, want dit is gewoon een groot tekort. Maar ik zou het zelf, als indiener van een motie, samen met uw partij, ik zou het al geweldig vinden als we hier in een proef op beperkte schaal met inzet van middelen waar absoluut, absoluut het rendement op terug wordt behaald, een maatschappelijk probleem langzaam beginnen te tackelen. En dan zijn we de eerste gemeente in Nederland die dat gaat doen. Ik zou het fantastisch vinden.

De voorzitter: Ik hoor er niet echt een vraag in, dus ik weet niet of de heer Hoek nog wil reageren hierop?

De heer Hoek WIJ: Nou ja goed, ik ben wel heel nieuwsgierig naar wat, ja zeker ook, de maatschappelijke opbrengsten zouden zijn. Maar ja, vooral heel benieuwd wat dat, wat het oplevert.

De voorzitter: De heer Veerman.

De heer Veerman D66: En de wethouder bedankt voor het beantwoorden van de vragen. Ja er zijn er nog wel een paar blijven staan. En ook wat nieuwe opgekomen die ik maar niet in de interruptie heb gedaan. Eén daarvan is van, waar ik nieuwsgierig naar ben, hoe die nieuwe wijken er dan gaan uitzien. Wat dan die vernieuwing is. Moeten we dan kijken naar Den Haag bijvoorbeeld, die ook vernieuwing in de wijken heeft laten plaatsvinden? Moeten we daaraan denken? Ik ben heel nieuwsgierig, dus graag iets meer info daarover. Ik had nog een vraag openstaan van Vestia, die zich nu ook op onze markt hier in Rijswijk gaat profileren. En ook als woningbouwcorporatie hier zaken gaat doen. Nou ja, wat zijn de plussen en minnen daarvan? Is daar al over nagedacht? En is dat u bekend? Ik denk van wel. In het kader van de woningbouwimpuls had ik nog een aantal vragen. Onder andere over de 2 miljoen. En misschien wethouder Keus had in de eerste instantie geen vragen, maar misschien dat hij in de tweede termijn daar nog even antwoord op kan geven hoe we dat binnen de huidige begroting, hoe we daar invulling aan gaan geven. Dat zijn er zomaar even drie die ik nog ieder geval had staan.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Oelen.

De heer Oelen VVD: Gelet het tijdstip, gelet het feit dat er allerlei nog raadsvoorstellen volgens mij naar de raad komen, gelet de wijze van beantwoording in de eerste termijn, volsta ik even met vragen.

De voorzitter: De heer Wit GL.

De heer Wit GL: Ja, ben het wel een beetje met mijnheer Oelen eens. Ik zal het ook proberen zo kort mogelijk te houden. Ik maak me wel een beetje zorgen over het, de plannen. Nogmaals, wat ik ook eerder gezegd heb, en wat we ook in eerdere vergadering al hebben aangegeven. GroenLinks is ook niet tegen het bouwen voor de doelgroepen. We weten dat daar een gat ligt op de markt. We weten dat we erin moeten springen. De vraag is hoog. Maar wat ik wel eerder heb gezegd, het één sluit het ander niet uit. Het wil niet zeggen dat je daarom geen sociale woningbouw meer hoeft te laten plaatsvinden. En het doorstromen, wat als argument wordt aangegeven, ja het is prima, dat middensegment, dat je dat vult, dat je dan een bepaalde doorstroming krijgt. Maar ik heb ook signalen gekregen van de sociale woningbouw, van de verhuurdersvereniging, dat eigenlijk doorstroom niet eens zo heel erg slecht loopt. Dus dat dat ook niet direct het grootste probleem is. Het is gewoon een gebrek aan woningen. En een enorme vraag. Waar ik geen vraag op heb gekregen, of geen antwoord op heb gekregen, is eigenlijk heel eenvoudig. De prijzenstijging in de doelgroepen die er, doelgroepenwoningen die nu onder de liberalisatiegrens zit, dus de woningen die in de vrije sector zitten, en die ook meegenomen worden in het percentage woningen wat dan als, ja onder die, als sociale woningbouw wordt gezien. Is de wethouder, neemt de wethouder dat voldoende mee in alle berekeningen? Dus kunnen wij ervan uitgaan dat we niet voor een verrassing komen te staan, want ach, sorry ja, de markt is dusdanig veranderd en dat gaat momenteel heel hard, dat we over een aantal jaar alsnog een enorme dip gaan krijgen in het percentage echt sociale woningen? Want er is gewoon een heel groot deel ver boven die grens gekomen, en niet meer beschikbaar. En daar ben ik erg bang voor. Ja, verder denk ik dat de informatieverstrekking vanuit het college richting de raad, daar hoop ik echt dat daar een flinke stap in wordt gezet. De wethouder heeft die toezegging gedaan om voor 9 maart een flinke hoeveelheid informatie te geven. Daar ga ik haar zeker aan houden. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Van Enk.

De heer Van Enk CDA: Ja, als ik mag ingaan even kort op wat de heer Kooy zei. De heer Kooy had het bij die woningtoewijzing zei hij, hoe kunnen we ervoor zorgen dat die politiemensen et cetera, dat die vanuit, die

lokaal zijn, dat we die kunnen toewijzen aan die woningen. Dat was in ieder geval mijn bedoeling niet helemaal. Het mogen ook mensen van buiten zijn, maar het ging juist om die cruciale beroepsgroepen die in het algemeen geen huisvesting vinden. En die we hier in de Randstad en in Rijswijk hartstikke hard nodig hebben. Dus of het nou een politie echtbaar van buiten is die hier dan wel toch een woning vindt, en hier ook vervolgens werkzaam wil zijn, dan denk ik dat dat ook een enorm maatschappelijk voordeel biedt voor Rijswijk. Dat was mijn gedachte erbij hoor. Ik zeg niet dat dat allemaal moet, en dat het zo moet, maar dat was mijn gedachte.

De heer Kooy: Voorzitter, interruptie.

De voorzitter: De heer Kooy.

De heer Kooy PvdA: Mijnheer Van Enk, hartelijk dank dat u het inderdaad toelicht. Maar aangezien u net ook landelijke politiek erbij haalt, wilt u dan ook meegaan naar uw eigen minister die verantwoordelijk is voor de financiële portefeuille. En kijken of we dan inkomsten technisch wat kunnen doen voor alle inwoners. Bijvoorbeeld door het minimumloon te verhogen.

De voorzitter: Mijnheer Van Enk.

De heer Van Enk CDA: Ja, ik denk dat die minister nou net aan de andere kant bezig is om subsidies te verstrekken voor woningbouwprojecten waar tekorten op zitten in deze sector. En dat gaat over dat derde stuk wat u ook wilt laten agenderen mijnheer Kooy. Wat ik daaruit lees, en ik heb heel lang bij de Rijksoverheid gewerkt, is dat je een tekort creëert, een businesscase zoals daar staat. Daar waar mijnheer Veerman volgens mij wat verwarring over had, want die zegt, ja hoe dekken we dan de andere helft van dat tekort? Dit is een businesscase denk ik die gecreëerd wordt, om op die manier bij het ministerie de subsidie te krijgen ter afdekking van die kosten. Maar het geheel zit natuurlijk gewoon in onze grondexploitatie. Althans, daar ga ik wel vanuit als ik straks de heer Kooy wel hoor. Dus het zijn allemaal middelen, dat zijn middelen, ook van onze ministers, die het mogelijk maken, ook voor gemeenten, om sneller en meer in die sector te gaan bouwen. En dat is hard nodig, daar zijn we het in heel Nederland met elkaar over eens.

De voorzitter: Uw tweede termijn mijnheer Van Enk.

De heer Van Enk CDA: Ik ben het ook met de heer Wit eens die zegt, we moeten wel oppassen voor dat tempo waarin die sociale huur ook wordt onttrokken aan de sociale sector door particuliere verhuurders. Dat is waar ik net op wees bij de heer Kooy, dat het een goed initiatief van de PvdA is. Kijk, er zijn twee belangrijke factoren die bij die sociale woningbouw de voorraad in het geding zijn, lees ik in de krant. En dat is één, is het scheef wonen, en daar is die doorstroming voor nodig. En het andere is vol trekken aan die sociale sector. En omdat die markt zo gigantisch drukt, wordt de verleiding voor particuliere beleggers verhuurders enorm groot om die huren heel erg omhoog te gooien. Dus ik denk ook dat het goed zou zijn als de wethouder daar in Rijswijk vinger aan de pols houdt, ook samen met corporaties. Maar de oplossing ligt er niet dat wij in Rijswijk blijven bijbouwen in die sociale voorraad, dat moet echt elders in de regio gaan plaatsvinden. En daar zou ik op zeggen als Vestia weer zodanig hersteld is met behulp van alle collega corporaties die daarvoor hebben moeten bloeden dat ze weer kunnen gaan bouwen, dan denk ik, nou laat Vestia dan in Den Haag beginnen. En in Rijswijk is daar voorlopig wat mij betreft geen ruimte voor.

De voorzitter: Even kijken, wie heb ik nog niet gehad die in de vorige termijn wel gesproken? De heer Van der Meij.

De heer Van der Meij GBR: Ik heb geen tweede termijn gezien de tijd voorzitter.

De voorzitter: De heer Weterings.

De heer Weterings RB: Ik zal het even kort houden in tweede termijn. We zijn op zich, Rijswijks Belang, is blij dat er ontwikkelingen zijn op deze markt. Volgens mij hebben toen raadslid Keus en raadslid Weterings in 2018 er al toen schriftelijke vragen over gesteld, over microwoningen en seniorenwoningen. Uiteindelijk waren daar goede ontwikkelingen. Het is ook een sterke brief. Biedt veel perspectief. Alleen, ik heb nog geen enkele partij gehoord over de zorgen over de infrastructuur. Laten we die alsjeblieft niet vergeten met zijn allen. De Beatrix die stroomt dicht, allerlei andere wegen stromen dicht. We kunnen wel blijven bouwen, maar we moeten ook denken aan de infrastructuur. Laten we met alle partijen dit ook proberen op te pakken, dat we dat hier ook proberen een beetje erbij te betrekken, bij deze hele ontwikkelingen.

De heer Cupedo BvR: Beter voor Rijswijk heeft nog een dingetje. Wij zien toch graag dat de slechte woningen worden aangepakt, of desnoods helemaal worden vervangen. Dat kunnen ze zelf beslissen. En daar heeft u de raad absoluut niet voor nodig. En Beter voor Rijswijk kent het beeld dat de heer Weterings zojuist schetste, ook niet. Na onze huis-aan-huisblad, onze kerstspecial, hebben wij diverse klachten gekregen over woningen. Niet alleen van Rijswijk Wonen, maar ook van andere huiseigenaren in de sociale sector. Dus wat Beter voor Rijswijk betreft valt er nog genoeg te doen aan de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad. En Beter voor Rijswijk heeft gelijk een vraag aan het college. Wat vinden jullie daarvan? Het college kan Rijswijk Wonen vragen om de bevrozing van de huren te overwegen. Het is toch van de gekke dat in dezelfde straat nummer 10 € 1.000 betaalt, en de buurman op nummer 8 € 700? Dus graag een reactie daarop. Dank u wel.

De voorzitter: Wethouder Besteman.

Mevrouw Besteman: Ja, ik ga ook mijn best doen om het kort te houden. Zo kort als de heer Oelen zal mij niet lukken, maar ik doe mijn best. Ik begin bij de Partij van de Arbeid met mijn reactie. Ik hoor de heer Kooy zeggen dat, ja de huurwoningen die dan nu in onderzoek zijn niet geschikt zijn voor eengezinswoningen. Nou, ik ben ervan overtuigd dat het wel leidt tot doorstroming inderdaad, en het aanpakken van die scheef woners. En ik ben eigenlijk dan ook heel erg benieuwd voorzitter, wat de oplossing van de Partij van de Arbeid is.

De heer Kooy: Voorzitter? Bij interruptie.

De voorzitter: De heer Kooy.

De heer Kooy PvdA: Even een verduidelijking, want ik denk dat we dan naast mekaar zitten. Ik heb gezegd dat over het project met PPS ik graag benieuwd ben naar de resultaten. Maar het voornamelijk wat in dit stuk van u staat over de door de vrije markt aangegrepen mogelijkheden van € 800, vanaf € 800 huren, dat ik daar niet zie dat die doorschuiving een oplossing is omdat het gewoon hele kleine appartementen zijn. Het zijn twee gescheiden zaken.

De voorzitter: Mevrouw Besteman.

Mevrouw Besteman: Oké, nou dank voor de verheldering dan van de heer Kooy. Die toewijzing ja daar heb ik in de eerste termijn denk ik al iets over gezegd. Daar kom ik op terug, want dat is op dit moment nu onderwerp van onderzoek. Het Stadsakkoord wat in ontwikkeling is met de corporaties, dat komt zeker ook naar uw raad toe voorzitter. Dan misschien nog even over de doelgroepen percentages, want die, nou ja, vliegen je soms om de oren. We rekenen met de cijfers en de percentages zoals die in de regio zijn afgesproken. En dat betekent dus dat het gaat om sociale huur, sociale koop en sociaal particuliere huur. En als we dan kijken ook naar wat we nu in Rijswijk als bod hebben neergelegd, blijven we ook na de biedingen van alle gemeenten die meewerken in deze regio, nog steeds als één van de gemeenten met een

hoog percentage laat ik zeggen in de top 3. Dus dat is wel even denk ik een hele belangrijke nuancering ook richting de Partij van de Arbeid, en ook GroenLinks.

De heer Kooy: Voorzitter, interruptie.

De voorzitter: De heer Kooy.

De heer Kooy PvdA: Wethouder, bent u het met mij eens dat de huidige afspraken die nu gelden, en er zijn nog geen andere afspraken, 30% DAEB woningen de ondergrens is?

Mevrouw Besteman: Voorzitter, in de regio rekenen we dus met die percentages waar ik zojuist van gezegd heb wat erin zit. Sociale huur, sociale koop en sociale particuliere huur. En het lijkt mij heel verstandig om nu niet in Rijswijk ook met andere definities te gaan werken, want dan wordt het ook heel ingewikkeld om de biedingen van de verschillende gemeenten op een gegeven moment met elkaar te vergelijken. Dus daar wil ik me graag aan vasthouden. De heer Kooy heeft ook nog gezegd van, ja is de Benedictus al getekend? Nou, u heeft natuurlijk denk ik ook in de krant gelezen dat dat proces op dit moment loopt, en dat is natuurlijk aan de corporatie, die houdt zich daarmee bezig. Maar ik zal, zoals ik ook aan de heer Van der Meij heb toegezegd, in ieder geval de 'lessons learned' in hoe we die toewijzing maximaal aan Rijswijkse inwoners kunnen doen meenemen. En zeker ook met de corporatie bespreken, zodat we daar ons voordeel mee kunnen doen. De fractie van Wij heeft nog gevraagd, kunt u nog even het lijstje met de harde plannen die in het bod zijn meegenomen nasturen. Nou, dat zal ik zeker doen. Ik zal zorgen dat u dat morgen heeft, dan heeft u dat ook op een rijtje. En verder hoor ik nog ondersteuning van de spreiding die we ook in de regio nastreven als het gaat om sociaal aanbod. Nou, daar ben ik het van harte mee eens. Inderdaad, nog één vraag over het Woonfonds van de heer Hoek ook, en hoeveel geld gaat het dan opleveren. Ja, nou ja, het kostenverhaal is natuurlijk inderdaad maar één aspect. Het begint met die inhoudelijke beleidsdoelstelling, dat we graag die woningen voor langere termijn in dat middensegment beschikbaar willen kunnen houden. Dus dat is een enorm maatschappelijk effect als u het mij vraagt. De stadsvernieuwing inderdaad heeft D66 nog een belangrijke vraag over gesteld. We zijn daar nu over in gesprek met de corporaties. En uit de gemeenten hebben we bijvoorbeeld '...' een kwartiermaker aangesteld, die we ook in samenwerking met de partners een opdracht geven. En de bedoeling is dat daar integraal de wijk wordt aangepakt. Dus dat betekent dat we kijken naar de fysieke, maar ook de sociale context van die wijk, en hoe we daar verbetering aan kunnen geven. En daar liggen alle instrumenten natuurlijk die daarvoor beschikbaar zijn op tafel. En daar komen we heel goed uit, want iedereen is zeer gedreven om die wijk aan te pakken. De vraag over Vestia van de heer Veerman kom ik even schriftelijk op terug voorzitter als dat oké is. De VVD kan ik dan nu ook wel heel kort over zijn, dat scheelt weer. GroenLinks, ik heb uw zorgen gehoord mijnheer Wit. U bent niet tegen het bouwen van de doelgroepen. Nou, daar ben ik ook blij om, om dat te horen. Dat gebrek in dat middensegment is gewoon echt gigantisch, dus ik ben blij dat u daar wel achter kunt staan. Uw opmerking over het gebrek aan woningen, ja dat is natuurlijk een hele terechte opmerking voorzitter. Want het is, ja we zitten in een coronacrisis, dat weten we allemaal, maar daarna zitten we toch, daarnaast zitten we toch ook echt in een woningmarktcrisis. Die druk op die markt is onverminderd hoog. En leidt ook tot hele, nou ja, schrijnende situaties. En zeker voor groepen die geen woningen kunnen vinden. Nou, over de definities heeft u ook nog een opmerking gemaakt. Nou, die volgen we in de, zoals die zijn afgesproken in de regio. Dat zei ik net al tegen de Partij van de Arbeid. Ik heb ook uw opmerking gehoord over de particuliere sector sociale huur. En ik begrijp uw zorgen ook. In de analyses worden die ook gecorrigeerd in de cijfers. Dus dat wordt meegenomen in de analyses, zodat we daar ook tijdig op kunnen acteren mocht dat nodig zijn. We zitten daar in die zin bovenop in de regio. Dus ik hoop dat dat u ook een beetje geruststelt, zeg ik tegen de heer Wit voorzitter. De opmerking van Rijswijks Belang over de infrastructuur. Nou, die was luid en duidelijk. Die neem ik mee terug naar het college. De fractie van Beter voor Rijswijk heeft tot slot nog een opmerking gemaakt over slechte woningen, en ook het onderhoud van sommige woningen. Nou, dat is een belangrijk

onderdeel ook van de gesprekken die wij voeren met de corporaties. Ik moet zeggen dat ik vind dat ze daar heel erg gemotiveerd, en heel actief inzitten de corporaties. Dus dat wil ik hier dan ook wel even luid en duidelijk zeggen. Maar ik ben het eens met de fractie van Beter voor Rijswijk, er is nog genoeg te doen, en er is werk aan de winkel als het gaat om de woningmarkt in Rijswijk. Voorzitter, tot zover.

De heer Cupedo: Voorzitter, bij interruptie, snel.

De voorzitter: Een verzoek van Beter voor Rijswijk aan de wethouder. Excuses. Verzoek van onze kant aan de wethouder. Is het mogelijk om toch aan Rijswijk Wonen te vragen om een overweging te nemen voor de bevrozing van de huren? Het is toch, nogmaals, van de gekke als nummer 10, dat die € 1.000 betaalt, en nummer 8 die betaalt € 700. Dus dat gezegd hebbende, neem dat alstublieft mee.

De voorzitter: De heer Keus, wilt u nog aanvullen?

De heer Keus: Ja, dank u wel voorzitter. Ik had inderdaad nog één vraag openstaan van de heer Veerman ten aanzien van de woningbouw impuls. Uiteindelijk moeten er over de programmering nog een discussie in de raad plaatsvinden. Een beleidsinhoudelijke discussie moet daar dus nog over plaatsvinden in het kader van de GREX ook. Dus ja, en dat is ook afhankelijk dus inderdaad van of doorzetten van deze aanvraag. Dus daar is de raad, die gaat nog over de programmering. Daar hebben we dus nog een inhoudelijke discussie over. En dat maakt of inderdaad dan indien we de subsidie toegekend krijgen, of daar ook gebruik van gemaakt dan gaat worden. Maar die discussie die moet nog plaatsvinden. En ik meen dat het ook bij de komende beeldvormende sessie, 9 maart uit mijn hoofd, en dat het ook nog zijdelings aan de orde zal komen.

De voorzitter: Dan sluit ik hiermee de beraadslaging over dit agendapunt. En er zijn toezeggingen gedaan in ieder geval over de bijeenkomst op 9 maart, om daar met alle informatie verder te praten. Dus er komt nog voldoende gelegenheid om door te spreken. Gezien het tijdstip zou ik willen voorstellen om agendapunt 11 nog te behandelen, en agendapunt 12 en 13 door te schuiven. Het Forum Samenleving is naar aanstaande dinsdag, althans laatste agendapunt Vragenuur, is naar aanstaande dinsdag doorgeschoven. Dus ik zou willen voorstellen om agendapunt 12 en 13 daarachteraan te plakken, aanstaande dinsdag. Want na agendapunt 11 loopt het tegen middernacht, en ik denk dat iedereen dan zo langzamerhand naar bed wil. Met uw goedvinden, ik kijk even digitaal rond. Ik zie lang niet alle gezichten, ik zie heel veel initialen. Maar degenen die ik zie, die zie ik instemmend knikken.

Mevrouw Alberts: Voorzitter?

De voorzitter: Mevrouw Alberts.

Mevrouw Alberts GL: Dan zou ik wel willen verzoeken om het Vragenuur gewoon even gecombineerd Vragenuur daarvan te maken dan.

De voorzitter: Samenleving en Stad. Dan hebben we één agendapunt, en dat is dan agendapunt 12 van deze agenda.

11. Verzoek VVD

De voorzitter: En dan wil ik nu agendapunt 11 wel nog behandelen, als laatste. En dat is de IB over de invoering van die ja/ja sticker, geagendeerd door de VVD. En dan wil ik de heer Oelen graag het woord geven.

De heer Oelen VVD: Dank college voor deze IB-brief. Ik begin even met die observatie. En dat is een observatie dat als ik de IB-brief lees, dat, nou ja de tekst goed gekopieerd is van de website van Milieu Centraal. Het is maar goed dat het geen afstudeerscriptie is, want dan zou ik gezakt zijn wegens plagiaat. Maar het roept natuurlijk ook wel wat vragen op. De eerste vraag is, want er wordt over hoeveelheden afval gesproken die het probleem van reclamefolders met zich mee zou brengen. En ik zou graag van het college willen weten in hoeverre het college ook zelf onderzoek heeft gedaan naar de omvang van de problematiek die kennelijk met deze maatregel opgelost zou moeten gaan worden. En ook als daarbij wordt gekeken, wordt gedifferentieerd naar folders die vanuit landelijke ketens worden verspreid, of die vanuit lokale ondernemers worden verspreid. Tweede vraag aan het college betreft het overleg met de brancheorganisatie. U geeft in de IB-brief aan dat gelet jurisprudentie over het onderwerp dat het overleg nodig is, om een redelijke termijn te gunnen. Het komt op mij wat procedureel over. We maken iets kenbaar en het maakt niet uit hoe er wordt gereageerd, maar we gaan dit toch doorvoeren. Ben benieuwd naar het antwoord op de vraag welke brancheorganisatie, met welke brancheorganisatie het overleg heeft plaatsgevonden. Hoe dat overleg heeft plaatsgevonden. En ook wat de uitkomsten van dat overleg zijn geweest. De derde vraag is, wat het college, het moet uiteindelijk geïmplementeerd of geeffectueerd worden via de afvalstoffenverordening. Ik wil graag weten wat het college beoogd, wat onder de regeling gaat vallen. Zijn dat alleen maar commerciële aanbiedingen? Is het ook Groot Rijswijk? Zijn het al die reclamefolders van politieke partijen, zoals we laatst ook met zijn allen in de bus hebben gehad van Wij.Rijswijk. Ik denk als het nu niet was verspreid dat het afvalprobleem al dusdanig op dit vlak, dat het probleem ook al was opgelost. Maar wat gaat er precies onder vallen? Heeft u daar al zicht op? En op het moment dat bijvoorbeeld een Groot Rijswijk er niet onder gaat vallen, ja, bent u het dan, of deelt u dan de vrees van de VVD Rijswijk dat er dan, ja dat Groot Rijswijk verwoord tot eigenlijk één groot advertentieblaadje? Waarbij er sprake zal zijn van advertenties van, waarschijnlijk dan, de ketens die dat wel kunnen betalen, en dat er geen ruimte meer is voor lokale ondernemers om te adverteren. Waardoor uiteindelijk ook de doelstelling zal mislukken van het aantal, van de afname van de medeprobleem van afval die er nu is. En ook, hoe kan de burger zich dan verzetten tegen het ontvangen van zo'n Groot Rijswijk? Kortom, wat voor stickers gaan er allemaal dan in omloop komen? Wordt dat nog steeds nee/nee, nee/ja, ja/ja, ja/nee? Hoe gaat dat spectrum er precies uitzien? U schrijft in de IB-groep dat er voldoende kanalen zijn voor ondernemers om de doelgroep te benaderen. Ik ben benieuwd wat het beeld, de visie, van het college is, of welke kanalen dat zijn. En ik ben ook benieuwd welke marketingdeskundigen u daarvoor heeft benaderd en geraadpleegd, wie u daarover heeft geadviseerd. En ik ben ook benieuwd of die kanalen ook toepasbaar zijn voor lokale ondernemers. Als ik kijk naar de folders die ik binnenkrijg hier bij mij, dan is het van Smaak van het Zuiden, van één of andere parfumsapperij hier in de straat. Zijn dat de ondernemers die ook de kanalen kunnen gaan toepassen die u voor ogen heeft? En wat vinden die lokale ondernemers er zelf van? Heeft u daar ook het gesprek mee en over gevoerd? Wat vinden zij daarvan? Mijn een-na-laatste vraag die zit op het verspreiden van de stickers. Op het moment dat dit voorstel inderdaad door de raad wordt geaccepteerd in aangepaste afvalstoffenverordening, ja dan met er dus een ja/ja sticker gaan komen voor mensen die wel de benodigde informatie thuis willen ontvangen. Op dit moment is het zo dat de gemeente de nee/nee, en de nee/ja sticker ter beschikking stelt. Zal dat ook gaan gelden voor de ja/ja sticker? En mijn laatste vraag is, want u doet dit voorstel vanuit uw portefeuille Afval. Maar u heeft ook de portefeuille Economie, in uw portefeuille, u heeft ook Economie in uw portefeuille. Ja vindt u nou echt goed, denkt u nou echt dat dit nou echt goed is voor ondernemers, en zeker in dit tijdsgewricht? En bent u het eigenlijk ook stiekem, als liberaal, als D66 liberaal, het niet met de VVD ook eens dat doorvoering van deze maatregel weinig liberaal is, een onnodige overheidsbetutteling. Tot zover voorzitter.

De heer Kooy PvdA: Ik zag bij de voorstelling van de heer Oelen al een hele trits met ja/nee, ja/ja, ja/nee, nee/nee. Nou, probeer dan maar eens inderdaad folders te gaan bezorgen, of kranten. Daar gaan we niet uitkomen. Dus ik ben benieuwd hoe we dat gaan doen. Er werd ook al heel veel gezegd, ja we willen afval beperken, grondstoffen. Nou ja, het foldertje van de Wij heb ik met smakelijk gelach zitten lachen, en doet

nu een tweede leven onder in mijn konijnenhok dienst. Dus ja, voor elk probleem is een oplossing zou ik zeggen. Maar, het is natuurlijk wel een goed doel waarvoor we het doen. Afval beperken. En afval is wat we er zelf van maken. Maar alles wat je aan de voorkant kan beperken, is natuurlijk een goede zaak. Ik werd echter wel aangesproken door een lokaal betrokken ondernemer, of zelfstandige, die zegt ja ik wil graag wat doen tegen eenzaamheid wat er is. En dat zijn nou niet meeste mensen waarbij ik denk ja die gaan meteen naar het stadhuis om ja/ja stickers te halen zodat zij alle informatie uit de buurt gaan krijgen. Dat zijn toch al mensen die niet heel erg betrokken zijn in de maatschappij en vereenzamen. En ik ben juist benieuwd naar het standpunt van de wethouder, mag ook een andere wethouder zijn, over welke mogelijkheden wij dan zien om dan toch nog mensen te bereiken om juist dit soort problemen aan te kunnen pakken. En hoe juist kleine zelfstandigen of betrokken mensen in de buurt dat kunnen gaan oppakken, het bereiken van de mensen. Want het is wel een mogelijkheid die we gaan afstoten dan.

De heer Weterings RB: Ja ik ga het toch niet zo lang houden als mijnheer Kooy, want die zegt dat hij het kort houdt, maar hij hield het niet kort. Ik denk dat we het gewoon lekker moeten laten zoals het was, dat werkt prima met die nee/nee, ja/ja, en wat we nu al hebben. Nu weer ook een nieuwe sticker in te voeren. Dus lekker houden zoals het is. En mensen kunnen zelf kiezen om het wel of niet op hun brievenbus te plakken. Dus laten we het lekker houden zoals het is.

De heer Cupedo BvR: Oké. Datgene eigenlijk wat de heer Weterings zegt. Beter voor Rijswijk is tegen betutteling. Rijswijkers weten heel goed zelf te bepalen wat ze willen. En ja/ja stickers, wat onze fractie betreft niet nodig, 72% van het papier wordt ook gerecycled. Dus wat ons betreft niet nodig. Dank u.

Mevrouw Woudstra D66: D66 Rijswijk, zal niet verbazen, is voor de invoering van een ja/ja sticker. Wij vinden het fijn dat in het landschap waar nu een hele grote diversiteit aan folders is er duidelijkheid komt. En ook het bijdraagt aan afval, dat is heel erg mooi. Maar dit geeft ook gewoon duidelijkheid. Daar waar je die folder ingooit, wordt hij ook daadwerkelijk gelezen en gewaardeerd. En in het digitale tijdperk is dat ook niet onbelangrijk, dat ondernemers goed weten bij wie ze terecht kunnen, wie interesse heeft in informatie en wie niet. En ze kunnen dat via folders doen, via de ja/ja heel duidelijk, dat ze mensen er behoefte aan hebben. En via digitaal alle mensen die ze kennen. En heel veel ondernemers zijn zeker nu met de coronacrisis daar heel erg blij mee, dat die beiden kunnen bestaan. Dus ja, het voorkomt reclamedrukwerk en het helpt. Ik denk dat een aantal ondernemers er zeker nog aan zullen moeten wennen dat het.

De heer Weterings RB: Voorzitter, interruptie.

Mevrouw Woudstra: Maar volgens mij nemen we ze daar als gemeente heel goed in mee.

De voorzitter: De heer Weterings.

De heer Weterings RB: Als je nou geen sticker op je brievenbus hebt, dan kun je toch gewoon die post ontvangen? Waarom dan een ja/ja? Geen sticker is post ontvangen, toch? Dat is altijd de afspraak geweest. Nou ga je eigenlijk weer iets creëren op een niet stickerende brievenbus, die gewoon alles toelaat. Dus ik begrijp het eigenlijk niet.

Mevrouw Woudstra D66: Je komt in Rijswijk wonen, en je haalt de ja/ja sticker, en je krijgt alle informatie op die manier die je wil. En doe je dat niet, dan krijg je hem niet. Dus het lijkt me hele duidelijke communicatie die je mee kan nemen als mensen hier komen wonen, en bij de introductie van deze sticker. We hebben een doelstelling met zijn allen vastgesteld om het afval te beperken. Papier draagt in zwaarte heel erg bij aan het overschot dat we hebben, daar betalen mensen dus voor. Twee keer. Eerst voor de krantjes die ze niet willen, en dan nog een keer bij de afvalstoffenheffing. En we zien dat heel graag opgelost en verduidelijkt. En ja, het is verandering, dus er moet zeker goede communicatie bij. Dus ik ben

het wat dat betreft zeker eens met de VVD en de heer Weterings, dat dit een wijziging is waar mensen aan zullen moeten wennen. Maar het gaat niet tegen het liberale principe in. Het is juist heel sociaalliberaal bij dezen.

De voorzitter: Dan ga ik naar de eerste termijn van de wethouder. Mijnheer Van de Laar.

De heer Van de Laar: Op dit late tijdstip. Ik ga daar doorheen, en dan begin ik bij de VVD. Ik heb dit inderdaad vanuit, voorgesteld vanuit de portefeuille Afval, en daar ook alle belangen meegewogen van de ondernemers. En dat hebben we in het college natuurlijk gedaan. Waarbij we, als we kijken naar ondernemers, ook een hele digitaliseringsslag gaande is. Daarom hebben we ook bijvoorbeeld zo'n project gedaan als Future Retail Lab, zowel In de Bogaard als in Oud Rijswijk, om ook ondernemers en winkeliers en vooral het kleine MKB gereed te maken voor de toekomst. Want de toekomst is ook heel erg digitaal. Dat zien we nu ook juist in dit tijdsgericht dat daar de toekomst zit. En je kijkt ook naar alle creatieve ideeën die nu bestaan bij ondernemers, om toch nog hun producten aan de man te brengen. Dat bestaat uit alle social media, gebruik maken daarvan. Wat heel erg belangrijk is, is dat wij een enorme afvalopgave hebben in Rijswijk. Op allerlei manieren, PMD, papier en GFT, en scheiden. En binnenkort, dat is een maandje verlengd omdat er ruimte nodig was in de agenda, gaan we het in maart daar met elkaar over hebben, over dat afvalbeleid. Maar we proberen op alle kleine manier toch ook al te zorgen dat we gewoon minder afval produceren. En dat doen we, ja de kosten dat is bijna spin-off zou ik zeggen, maar in dit geval vind ik echt dat het gaat om het, om de milieu impact, om zo min mogelijk afval te produceren. Als er geen folder in de bus wordt gegooid, dan hoeft die ook niet te worden geproduceerd. Papier wordt inderdaad fantastisch gerecycled, als het in de bak terecht komt. Maar dat hoeft er niet te worden geproduceerd, dan hoeft er niet te worden verscheept, dan hoeft het niet te worden opgehaald. En dat zijn allemaal uitstoot, is allemaal milieuvervuiling. En dat is gewoon echt een stuk beter als we, nou versneld eigenlijk naar de toekomst gaan door dit besluit. En wat is het besluit? Het is een besluit dat je ervoor kiest, en u spreekt mij aan op mijn liberale inborst, dat vind ik mooi, zelfs ook nog op dit late tijdstip, is dat je zelf de keuze hebt om iets te kiezen. En je kiest er dus zelf voor om het te ontvangen. Het is bij wijze van spreken het eigenaarschap om je eigen brievenbus weer terug claimen, in plaats van dat je gedwongen wordt om iedere keer naar de papierbak te lopen iedere week, met stapels folders, papier, wat je niet wil hebben. Maar als je ervoor kiest dan is het uitstekend. En we geven dat gewoon aan met die stickers. Een sticker die inderdaad door de gemeente zal worden verspreid. Als het in de afvalstoffenverordening komt, maken we daar een plannetje omheen. En daar zijn we nu mee bezig, over waar die sticker verkrijgbaar is, en hoe je ermee omgaat. En ook hoe je met de andere stickers om zal gaan, zodat het voor iedereen duidelijk is. Voor ondernemers, voor inwoners en voor bezorgers. Een interruptie.

De heer Weterings: Voorzitter, interruptie.

De voorzitter: De heer Weterings.

De heer Weterings RB: Hetzelfde als met de dierensticker die op het laatste moment werd afgewezen. Goed als mensen stickeren, dan kunnen ze dat aanschaffen. Als die paar mensen die dus, een paar veel te zijn, als die graag een sticker willen kunnen ze die ook zelf aanschaffen? Waarom moet de gemeente die gaan voorzien dan? Hetzelfde als de dierensticker die niet mocht van jullie.

De voorzitter: Mijnheer Van de Laar.

De heer Van de Laar: Die vergelijking zegt mij eerlijk gezegd vrij weinig, maar dat zou ook een keuze kunnen zijn. Dat die keuze zover gaat dat mensen ook zelf moeten regelen dat die sticker, in een bepaalde mate is dat ook zo. Maar we willen dat voor een groot deel gewoon ook faciliteren, door dat bijvoorbeeld bij bibliotheken et cetera, en de balie van het stadhuis, neer te leggen. Maar misschien kan dat ook nog wel op andere manieren. De afvalstoffenverordening daar moet dat dus in aan worden gepast. En daar zal

ook worden omschreven voor wie het geldt. En op dit moment, grosso modo willen we gewoon de knip leggen inderdaad tussen commerciële organisaties en ideële organisaties zou je kunnen zeggen. Daar valt het huis-aan-huis blad onder. Dat heeft te maken, een huis-aan-huis blad moet geloof ik 60-70% bestaan uit tekst, uit journalistiek of lokale tips. En niet alleen maar reclame. Dus ik ben er inderdaad niet bang voor dat bijvoorbeeld Groot Rijswijk een blad wordt wat alleen maar bestaat uit reclame, omdat er dan eisen aan zitten. Maar ik denk dat het ook, als u kijkt naar de tarieven van Groot Rijswijk, dat dat ook heel goed te doen is. Dit juist ook weer een kans voor dit blad natuurlijk om advertenties te doen. Dat zijn zeker niet alleen maar de grote ketens. En ik vraag me af of de grote ketens daar nog gebruik van willen maken. Een knip dus tussen commercieel en niet-commercieel. Dat betekent, PvdA, ook dat prachtige buurtinitiatieven voor de eenzaamheid dat kan gewoon, dat is de ja/ja sticker geen enkel probleem zou dat moeten zijn. Eens even kijken, ja over kanalen heb ik één en ander al gezegd. De social media die heel erg belangrijk zijn, nu ook in deze coronatijd. Ik heb wel gezien dat dat, dat niet iedereen daardoor voor geëquipeerd is. En misschien dat we daar nog wel vanuit de overheid ondersteuning in moeten doen, om hoe je nou je zaak echt op een goede manier gebruik kunt maken van die digitalisering. Op een ander moment gaan we het hebben over glasvezel. Dat zit natuurlijk precies in diezelfde discussie, hoe ziet onze toekomst eruit van de economie. En daar hoeft je geen marketingdeskundige voor te zijn, om te zien hoe die beweging in gang zit. Dan is denk ik uiteindelijk de folder, ja een iets van niet wat de toekomst heeft.

De heer Oelen: Bij interruptie, voorzitter.

De voorzitter: De heer Oelen.

De heer Oelen VVD: Kijk, en daar ben ik dus bang voor. Dat de gemeente een invulling geeft aan een vakgebied waar de gemeente van oudsher geen verstand van heeft. Vandaar ook mijn vraag, welke marketingdeskundige heeft u hiervoor ingehuurd? En dan komt het antwoord: daar hoeft je geen deskundige voor te zijn, om daar invulling aan te geven om te weten wat de toekomst is. Nou dat stelt mij dus nou net niet gerust voorzitter.

De voorzitter: De heer Van de Laar.

De heer Van de Laar: Ja, ik neem er kennis van. En het klopt inderdaad dat we daar geen marketingdeskundige voor hebben aangenomen om dat verder te onderzoeken.

Mevrouw Alberts: Voorzitter?

De voorzitter: Mevrouw Alberts.

Mevrouw Alberts GL: Hoorde ik de VVD nou pleiten voor het inhuren van een externe marketingdeskundige, door de gemeente?

De voorzitter: De heer Oelen.

De heer Oelen VVD: Op het moment dat de gemeente een maatregel als deze wil doorvoeren, daar een grote aantrekkingskracht over dat ondernemers een andere marketingstrategie moet gaan toepassen, en ik ervan uit kan gaan dat de gemeente daar geen verstand van heeft, ja dan denk ik dat het verstandig is dat de gemeente daar extern advies over inhuurt. Dat klopt mevrouw Alberts, daar heeft u helemaal gelijk in.

De voorzitter: De heer Van de Laar.

De heer Van de Laar: Dan ga ik toch verder door met de beantwoording van de vragen. En dan ga ik even het lijstje door, en dan zie ik eigenlijk geen vragen meer. En dank u wel voorzitter.

De voorzitter: In tweede termijn. De heer Oelen.

De heer Oelen VVD: Ja, dank u wel voorzitter. Nou ik heb nog één vraag denk ik die ik dan nog niet beantwoord heb. En dank wethouder voor de beantwoording. En dat, die vraag die denk ik nog openstaat die ziet op het overleg wat er al dan niet is geweest met de brancheorganisatie. Welke brancheorganisatie dat was, hoe dat overleg is gegaan, en ook welke resultaten dat heeft opgeleverd? Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Mevrouw Alberts.

Mevrouw Alberts GL: Ook dank aan de wethouder voor dit mooie betoog over het in het systeem, om geadresseerd reclamedrukwerk zoals het in eerste instantie heette. Het is nog even, ter aanvulling daarop. Het is al inmiddels een jaar of vijf geleden dat het voor het eerst werd geopperd. Ruim drie jaar geleden stelden we er als GroenLinks fractie al voor het eerst vragen over. Inmiddels zijn er, is het in velen gemeentes is het al ingevoerd. Hoge beroepen zijn geweest. Alles is onderzocht, dus ook wat betreft die marketing, daar zijn in verschillende gemeentes zijn daar ook ervaringen mee gedaan. En dat is juist ook, dat is dan wel weer een voordeel, dat Rijswijk nog eventjes had gewacht. Want daardoor hebben we kunnen leren ook van de andere gemeentes, waar het eerst de fouten door andere gemeentes er zijn uitgehaald, kunnen we nou dit systeem heel goed gaan invoeren in onze gemeente. En dus alle ervaringen meenemen.

De voorzitter: De heer Van Enk.

De heer Van Enk CDA: Ja voorzitter, ik hoor mevrouw Alberts nu hele wijze woorden zeggen. Vooral dat wij even wachten. Kijken ook hoe andere gemeenten dingen doen. En daar ons voordeel mee doen. Dat vind ik heel goed. En dat uitgangspunt moeten we op meer terreinen toepassen. Dank u wel.

De voorzitter: Mevrouw Woudstra.

Mevrouw Woudstra D66: Nou, dank voor de antwoorden aan de wethouder. Goed om de anderen te horen. En ik kijk uit naar de resultaten die ook de andere gemeenten hebben gehaald om daadwerkelijk de hoeveelheid afval hier te verminderen. En mensen nog steeds de kans te geven om mee te gaan met de toekomst. Veel succes.

De voorzitter: De heer Cupedo.

De heer Cupedo BvR: Wat ik in mijn eerste termijn al zei, ik zal het kort houden. Het is betutteling, het is 100% betutteling. En het is toch een inmenging vanuit de gemeente. En wat de heer Weterings ook al zei, geen sticker is al een ja/ja sticker. Dus ja, nogmaals, ja voor onze fractie niet nodig.

De voorzitter: Mijnheer Weterings.

De heer Weterings RB: Je moet je inderdaad afvragen, het gaat hier weer om een sticker. Maar is dan de volgende sticker geen kinderpostzegels, geen Jehovah Getuigen, geen, je kan zo wel blijven doorgaan. Maar ik denk dat de vraag hier ook speelt, zijn er ook gesprekken gevoerd met de drukkerijen? Hoe staan die erin? Kijk, want als er op een gegeven moment van tevoren al 10.000 flyers worden gedrukt, dan zijn ze al gedrukt. Dus in hoeverre gaan ook dan die drukkerijen minder drukken? Daar lees ik niets over van in het voorstel. Dus daar ligt ook nog een, misschien kan de wethouder daar ook nog antwoord op geven. Dank u wel.

De heer Van de Laar: Ja, de betutteling hoor ik. Ik denk dat het geven van een eigen keuze geen betutteling is. En ik denk dat het invoeren hiervan, en dat hebben we dus geleerd van de andere

gemeenten, we zijn hier niet de eerste gemeente in. En we hebben juist even afgewacht om te kijken hoe het bij andere gemeenten gaat, en welke redenering daarachter ligt. En ook rechtszaken die zijn gevoerd, wat daar is uitgekomen. En alles bij elkaar opgeteld, nou ja, komen we op hetgeen uit wat we in de informatiebrief hebben geschreven. Namelijk, dat het een impact is, en dat het ook goed is. We hebben een correspondentie gevoerd met de branchevereniging, mail, distributiebedrijven, dus dat is, die vertegenwoordigen eigenlijk die branche. Maar uiteindelijk hebben we alles afgewogen, de argumenten, en zijn we tot de conclusie gekomen dat het heel goed zou zijn als we ook in Rijswijk deze sticker zouden uitvoeren. Met de drukkerijen hebben we geen.

De heer Oelen: Voorzitter, ter interruptie.

De voorzitter: De heer Oelen.

De heer Oelen VVD: Maar de brancheorganisatie voor drukwerk, of mail, of hoe noemen jullie dat nog maar mogen noemen, ik snap dat dat een belangrijke brancheorganisatie is, van die vertegenwoordigt de drukkerijen die ook eerder werden genoemd. Maar wat ik veel interessanter zou vinden is of er ook overleg is geweest met een lokale organisatie rondom ondernemers, wat zij ervan vinden. En hoe zij tegen dit voorstel aankijken. Is dat overleg gevoerd, en zo ja, wat is het resultaat van dat overleg geweest? Ook in relatie tot de mogelijkheden om, wat het alternatief kan moeten zijn om ondernemers digitaal wijzer te maken.

De voorzitter: Wethouder Van de Laar.

De heer Van de Laar: Over dat alternatief, en de invoering hiervan, zijn we nu een Plan van aanpak aan het maken om die gesprekken te gaan voeren met de lokale ondernemers. Over hoe hiermee om te gaan. Tot zover.

De heer Oelen VVD: Ja dank u wel. Voorzitter, nog één laatste interruptie. Maar dat is de helft van het antwoord. Dat is altijd het gevaar natuurlijk als je twee vragen stelt aan de wethouder, dat hij dan het antwoord geeft waar hij wel mee weg komt. Maar de eerste helft wil ik dan ook nog graag horen. Of u voorafgaand aan deze IB-brief, en voorafgaand aan dit besluit, ook met lokale ondernemers heeft gesproken ter voorbereiding op dit besluit? En ik wil ook graag weten wat zij er dan van vonden.

De voorzitter: Wethouder Van de Laar.

De heer Van de Laar: Ik heb zelf niet, geen gesprekken gevoerd met winkeliersverenigingen bijvoorbeeld over dit onderwerp. Maar wel alle economische argumenten overwogen. En dat is bij ons onder de aandacht gebracht onder andere door het volgen van de discussies in de andere gemeenten, door de lobbybrieven die ons zijn geschreven. En ik denk dat we wel een goed beeld hebben gevormd en onderbouwd dit besluit hebben kunnen nemen. En zoals ik zeg, we gaan heel graag nog verder in overleg met de ondernemers over hoe gebruik te maken van de toekomst.

De heer Weterings: Voorzitter, een hele korte interruptie.

De voorzitter: De heer Weterings.

De heer Weterings RB: Kan de wethouder mij vertellen wat het verschil tussen geen sticker, of een ja/ja sticker op de brievenbus?

De voorzitter: Wethouder Van de Laar.

De heer Van de Laar: Zeker. Het systeem is als volgt. Dat je normaliter krijg je dus een gewoon als je geen sticker hebt reclame in de brievenbus. Dat systeem draaien we om, en je kiest er nu bewust voor om wel reclame in de brievenbus te krijgen op het moment dat je die sticker opplakt.

De voorzitter: Hiermee wil ik de vergadering beëindigen.

De heer Weterings: Voorzitter, heel kort maar eventjes. Ik had een interruptie, wil ik graag op reageren.

De voorzitter: Als allerlaatste dan, mijnheer Weterings.

De heer Weterings RB: Hij gaf eigenlijk hetzelfde antwoord. Geen sticker is dat je de post ontvangt, en met een sticker ontvang je de post ook. Dat is dan toch hetzelfde?

De voorzitter: Wethouder Van de Laar, tot slot.

De heer Van de Laar: Ik omschreef eerst het oude systeem. En het nieuwe systeem is dat je de post ontvangt, of althans het reclamdrukwerk, op het moment dat je de ja/ja sticker op de brievenbus hebt. En dat betekent niet dat ondernemers geen folders meer kunnen maken, dat kan nog steeds. Ik, als ik dat zo zie denk ik dat dit in digitalisering zit. Maar folders kunnen nog steeds worden gedrukt natuurlijk, en die kunnen in de brievenbus worden gestopt met een ja/ja sticker. Dank u wel voorzitter.

14. Sluiting

De voorzitter: Dank u wel allen. Het is laat genoeg. We gaan afsluiten. Aanstaaende dinsdag, we schorsen de vergadering. We gaan nog niet de vergadering beëindigen. We schorsen de vergadering tot aanstaande dinsdag. Afspraak is om dan te starten met het gecombineerd vragenuur van Forum Samenleving en Forum Stad. En dan agendapunt 12 van deze agenda te behandelen. Ik zou daarbij nog één voorstel willen doen, want er zijn heel veel technische vragen gesteld bij dit agendapunt. Wellicht kan daar al schriftelijk iets aan gedaan worden, of op gereageerd worden. Zodat het aanstaande dinsdag niet één groot voorlees festijn van tientallen technische vragen wordt, maar dat laat ik ook aan de agenda van de wethouders of dat mogelijk is.

De voorzitter: Bedankt in ieder geval en sluit hiermee de vergadering.